

Femeia sfâșiată

SIMONE DE BEAUVOIR

 Colecțiile **Cotidianul.**

EDITURA UNIVERS

Colecțiile Cotidianul.
LITERATURA | 115

SIMONE DE BEAUVOIR

Femeia sfâșiată

EDITURA UNIVERS

A scris romane, eseuri, articole și studii filozofice, dar cea mai sonoră realizare cu care este asociată Simone Lucie Ernestine Marie Bertrand de Beauvoir (1908-1986) vine dinspre istoria feminismului, fiind cel mai puternic nume care a legitimat această mișcare în perioada ei de afirmare. A studiat filozofia la Sorbona, unde l-a întâlnit pe Jean-Paul Sartre, filozoful cu care și-a împărțit și viața, dar și posteritatea: este imposibil să-l pomeniști pe Sartre fără ca în conversație să nu apară numele ei sau titlul vreuneia dintre cărțile care au făcut-o atât de influentă, cel mai frecvent fiind *Al Doilea Sex*.

La sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, s-a dedicat cu pasiune ideilor politice pentru care a găsit în *Les Temps Modernes* (revistă lunară de dezbatere politică și filozofică, fondată de Sartre și Merleau-Ponty, care aduna la acea vreme semnăturile unor intelectuali radicali) rampa ideală pentru tezele articulate mai târziu în studii și eseuri, iar în revoluționarii ani '70 s-a alăturat mișcărilor vindicative ale militanților pentru dreptul la avort, interzis la vremea aceea în Franța.

Scrierile ei filozofice, în special cele timpurii, împart interese comune cu cele ale lui Sartre: *Pour une morale de l'ambiguïté* (1947), sau *Pyrrhus et Cinéas* fiind în general considerate introduceri concise și eficiente în problematica existențialismului. *La Vieillesse*, un eseu despre bătrânețe, autobiografia în patru volume și cea în care-și ia adio de la Sartre, *La Cérémonie des adieux*, sunt printre cele mai frecventate volume de nonficțiune din opera ei. *Tous les hommes sont mortels* (*Toți oamenii sunt muritori*), *Les Mandarins* (*Mandarinii*), roman care i-a adus premiul Goncourt în 1954, sau *Les belles images* (*Imagini frumoase*) sunt romanele ei cele mai cunoscute.

Lq femme rompue, povestirea care dă titlul volumului publicat la Gallimard în 1967, a apărut serializată în revista *Elle* și a stârnit interpretări care au dezamăgit-o pe Beauvoir: în timp ce prozatoarea își dorea ca latura fragilă și predispusă la dependență emoțională a personajului central, Monique, să fie observată și, implicit, criticată de cititoare, acestea au simpatizat unanim, necritic și necondiționat cu personajul: o femeie slabă, fragilă și dependentă de afecțiune care ține un jurnal despre perioada în care descoperă că soțul o înșală.

Alina Purcaru

SIMONE DE BEAUVOIR

**Femeia
sfâșiată**

Traducere și note de
LIVIA IACOB

**Colecțiile Cotidianul.
LITERATURA**

EDITURA UNIVERS
București • 2009

VÂRSTA DISCREȚIEI

Mi-a stat ceasul? Nu. Și totuși, acele nu par să se miște. Mai bine să nu mă uit la ele. Să mă gândesc la altceva, n-are importanță la ce: la ziua din urma mea, liniștită și banală, cu toată agitația așteptării.

Emoția trezirii. André era ghemuit în pat, legat la ochi, sprijinindu-se cu mâna de perete, cu un gest copilăresc, ca și cum în haosul somnului avusese nevoie să simtă consistența lumii. M-am așezat la marginea patului, i-am pus mâna pe umăr. Și-a desfăcut legătura de la ochi și a schițat un surâs, cu chipul buimac.

– E ora opt.

Am dus în bibliotecă o tavă cu micul dejun; am luat o carte primită în ajun și deja răsfoită pe jumătate. Ce plictiseală toate poveștile astea despre noncomunicare! Dacă ținem neapărat să comunicăm, reușim, de bine, de rău! Nu cu toată lumea, bineînțeles, ci cu două, trei persoane! Mi se întâmplă să nu-i împărtășesc lui André anumite toane, anumite regrete sau griji mărunte; fără îndoială, și el are micile lui secrete, dar în mare știm cam totul unul despre celălalt. Am turnat în cești ceai chinezesc fierbinte, foarte negru. L-am băut citindu-ne corespondența; soarele de iulie năvălea în cameră. De câte ori nu ne așezaserăm față în față la măsura aceasta, lângă ceștile de ceai foarte negru, fierbinte? Și

o vom face din nou mâine, peste un an sau peste zece... Clipa aceasta avea blândețea unei amintiri și voioșia unei promisiuni. Oare câți ani aveam, treizeci sau șaiszeci? Părul lui André albise de timpuriu: odinioară, asta părea o cochetărie, zăpada care îi puneă în valoare prospețimea mată a tenului. Și acum tot o cochetărie este. Pielea i s-a înăsprit și s-a încrețit, e o piele tăbăcită și îmbătrânită, dar surâsul din colțul gurii și ochii și-au păstrat lumina. În ciuda dezmințirilor din albumul de fotografii, înfățișarea de tânăr se pliază pe chipul de astăzi: privirea mea nu-i dă vârsta pe care o are. O viață lungă plină de râsete, de lacrimi, de supărări, de îmbrățișări, de făgăduințe, de tăceri, de elanuri, și uneori pare că timpul nu s-a scurs. Viitorul se întinde încă la nesfârșit. S-a ridicat de la masă:

– Spor la treabă, mi-a spus.

– Și ție: spor la treabă.

Am deschis fereastra. Parisul mirosea a asfalt și furtună, zdrobit de căldura copleșitoare a verii. I-am urmărit ochii lui André. Poate că doar în acele clipe în care-l privesc îndepărtându-se, el există pentru mine cu cea mai tulburătoare evidență; silueta-i înaltă se micșorează, schițându-și, cu fiecare pas, calea de întoarcere; apoi dispare, iar strada pare goală, însă adevărul e că există un câmp de forțe care-l va conduce înapoi la mine ca la locul de baștină; certitudinea asta mă emoționează și mai mult decât simpla lui prezență.

Am rămas pe balcon vreme îndelungată. De la etajul șase, descopăr o mare parte a Parisului, zborul porumbeilor deasupra acoperișurilor de ardezie și așa-zisele ghivece de flori, care sunt de fapt hornuri. Roșii sau gălbui, macaralele – cinci, nouă, zece, am numărat zece – închid cerul între brațele lor de fier; în dreapta, privirea mi se ciocnește de un zid înalt străpuns de găuri: o clădire nouă; zăresc și niște turnuri prismatice, niște zgârie-nori recent construiți. De când a devenit oare platforma Boulevardului Edgar Quinet parcare?

Noutatea acestui peisaj îmi sare în ochi; și totuși, nu-mi amintesc să-l fi văzut vreodată și altfel. Mi-ar plăcea să contemplu cele două clișee alături: înainte și după, și diferențele dintre ele să mă uimească. Dar nu. Lumea se naște sub ochii mei într-un prezent etern: mă obișnuiesc atât de repede cu aceste chipuri, încât mi se par neschimbate.

Pe masă, fișele, foaia albă de hârtie mă invitau la lucru; dar cuvintele care-mi dansau în minte mă împiedicau s-o fac: „Diseară o să vină Philippe“. A lipsit aproape o lună. Am intrat în camera lui, unde încă mai zac tot felul de cărți, hârtii, un vechi pulover gri, o pijama violet, în camera asta pe care încă nu mă hotărâsc s-o aranjez altfel, fiindcă nu am nici timp, nici bani, fiindcă nu vreau să cred că Philippe nu-mi mai aparține. M-am întors în bibliotecă unde-și răspândea parfumul un buchet mare de trandafiri proaspeți și naivi ca creștelele. Mă miram că apartamentul ăsta mi s-a putut părea vreodată gol. Nu lipsea nimic. Privirea-mi era mângâiată de nuanțele acide și calde ale pernelor împrăști-ate pe canapele; păpușile poloneze, briganzii slovaci, cocoșii portughezi stăteau cuminiți la locul lor. „O să vină Philippe...“ Am rămas stană de piatră. De tristețe, poți să plângi. Dar nerăbdarea bucuriei nu-i ușor de îndepărtat.

M-am hotărât să ies să respir parfumul verii. Un negru mătăhălos, îmbrăcat într-un impermeabil albastru electric și cu o șapcă din fetru gri pe cap, mătura cu nonșalanță trotuarul: înaintea lui fusese un algerian de culoarea zidului. Pe bulevardul Edgar Quinet m-am pierdut în mulțimea de femei. Cum nu ies aproape niciodată dimineăța, piața mi se părea exotică (atâtea piețe, dimineăța, sub atâtea ceruri). Bătrâna șchiopăta de la o tarabă la alta, cu părul bine prins strâns la spate, strângându-și în pumni papornița goală. Odinioară nu-mi făceam griji pentru bătrâni; îi consideram niște morți care mai umblă încă pe picioare; și iată-i acum: bărbați, femei puțin mai în vârstă decât mine. Pe ea o

remarcasem în ziua când, la măcelărie, ceruse niște resturi pentru pisicile ei. „Pentru mâțele ei! s-a răstit măcelarul după ce plecase. N-are mâțe. Le ia să-și facă un rasol înăbușit!“ Măcelarul găsea că-i un lucru ciudat. În altă zi aduna tot soiul de rămășițe de sub tarabe, înainte ca matahala de negru să măture totul în șanț. Să supraviețuiești cu o sută optzeci de franci pe lună: mai bine de-un milion de oameni sunt în situația asta; și alte trei milioane, aproape la fel de săraci.

Am cumpărat fructe, flori, am hoinărit. Să ieși la pensie, asta sună puțin ca și cum ai fi aruncat la gunoi; cuvântul mă enerva. Intensitatea dorințelor mele mă înspăimânta. Mă înșelasem. Timpul mi-e puțin prea larg la umeri, dar îl potriveșc eu. Și ce plăcere să trăiești fără ordine, fără constrângeri! Uneori mă cuprinde totuși stupoarea. Îmi amintesc prima mea slujbă, prima clasă, frunzele veștejite care-mi scârțâiau sub pași într-o toamnă provincială. Pe-atunci, ziua pensionării – de care mă despărțea un interval de timp de două ori mai lung, sau aproape cât viața mea anterioară – îmi părea la fel de ireală ca moartea însăși. Și iată că, într-un an, a sosit. Am mai trecut și peste alte linii, mai vagi însă. Aceasta din urmă are rigiditatea unei cortine de fier.

M-am întors, m-am așezat la birou: fără nimic de lucru, chiar și dimineața asta veselă avea să-mi pară fadă. Pe la unu m-am oprit ca să pun masa în bucătărie: exact bucătăria bunicii, ca la Milly¹ – mi-aș dori să revăd Milly –, cu masa ei țărănească, băncile, alămurile, tavanul cu grinzi false; doar că am un cuptor cu gaz, în locul mașinii de gătit din fontă, și un frigider. (În ce an să fi apărut oare frigiderele în Franța? L-am cumpărat pe-al meu acum zece ani, dar era deja un articol obișnuit. De când? Dinainte de război? Imediat după? Iată încă unul din lucrurile pe care nu mi le mai amintesc.)

¹ Milly-la-Forêt, localitate situată la cincizeci de kilometri de Paris.

André s-a întors târziu, mă și anunțase: la ieșirea din laborator participase la o reuniune despre armele nucleare. Am întrebat:

– A mers bine?

– Am pus la punct un nou manifest. Dar nu-mi fac iluzii. N-o să aibă mai mult ecou decât celelalte. Francezii oscilează în privința asta. Când vine vorba de armele nucleare, de bomba atomică în general, de tot. Uneori îmi vine să-mi iau câmpii și să plec în altă parte: în Cuba, în Mali. Serios, chiar visez la asta. Poate că acolo mai putem fi încă de folos.

– N-ai mai putea să lucrezi.

– Asta n-ar fi așa o mare nenorocire.

Am pus pe masă salata, șunca, brânza, fructele.

– Ești chiar așa descurajat? Nu-i prima oară când bateți pasul pe loc.

– Nu.

– Și-atunci?

– Tu nu vrei să-nțelegi.

Îmi repetă adesea că, în prezent, toate ideile noi îi vin de la colaboratori, că e prea în vârstă ca să mai inventeze ceva; nu-l cred.

– Ah! Pricep ce vrei să spui, i-am zis. Dar nu cred.

– Greșești. Ultima idee am avut-o acum cincisprezece ani.

Cincisprezece ani. Nici una dintre perioadele seci prin care-a trecut n-a durat atât de mult. Dar, în punctul în care a ajuns, fără îndoială că are nevoie de pauza asta pentru a-și găsi din nou inspirația. Mă gândesc la versurile lui Valéry:

*Orice tăcere-i o șansă
De fruct pârguit și pur¹.*

¹ „Palmier”, traducere de Ștefan Aug. Doinaș, în Paul Valéry, *Poezii. Dialoguri. Poetică și estetică*, Univers, București, 1989; în original: „Chaque atome de silence / Est la chance d'un fruit pur”.

Din această lentă gestație, nesperate fructe vor rodi. Nu s-a încheiat încă aventura aceasta la care am participat cu atâta pasiune: îndoiala, eșecul, plictiseala stagnărilor, apoi o lumină întrezărită, o speranță, o ipoteză confirmată; după săptămâni și luni de răbdare anxioasă, beția reușitei. Nu-ntelegeam mare lucru din cercetările lui André, dar încăpățânata mea încredere i-o întărea pe-a lui. Ea rămâne intactă. De ce nu i-o mai pot comunica? Refuz să cred că n-o să mai văd niciodată strălucind în ochii lui bucuria febrilă a descoperirii.

I-am spus:

– Nimic nu dovedește că n-o să ai un suflu nou.

– Nu. La vârsta mea, mintea are obișnuințe care frânează invenția. Iar de la un an la altul devin tot mai ignorant.

– Mai vorbim peste zece ani. Poate vei face marea ta descoperire la șaptezeci de ani.

– Ăsta-i optimismul tău; eu îți garantez că nu.

– Ăsta-i pesimismul tău!

Am râs. Și totuși, nu-i nimic de râs. Defetismul lui André nu-i întemeiat, în primul rând îi lipsește rigoarea. Da, Freud a scris în scrisorile lui că, de la o anumită vârstă, nu mai inventăm nimic și că e dezolant. Dar pe-atunci era mult mai în vârstă decât André. Ce contează... nejustificată, această proastă dispoziție mă-ntristează la fel de mult. Dacă André îi cade pradă, e pentru că este în criză la modul general. Asta mă surprinde, dar cert e că nu se împacă cu gândul că a trecut de șaiszeci de ani. Pe mine, o sumedenie de lucruri încă mă mai amuză; pe el, nu. Odinioară îl interesa absolut orice; acum, e o întreagă tevatură să-l duci la un film, la o expoziție, la prieteni.

– Ce păcat că nu-ți mai place să te plimbi, i-am zis. Zilele sunt atât de frumoase! Mă gândeam adineauri că mi-ar fi plăcut să mă întorc la Milly și în pădurea de la Fontainebleau.

– Ești culmea, mi-a zis surâzând. Cunoști toată Europa și-ai vrea să revezi împrejurimile Parisului!

– De ce nu? Biserica din Champeau nu-i mai puțin frumoasă doar pentru că am urcat pe Acropole.

– Fie. Îndată ce se închide laboratorul, peste patru, cinci zile, îți promit o hoinăreală pe cinste cu mașina.

Am avea timp chiar de mai multe, pentru că rămânem la Paris până la începutul lui august. Dar oare el o să mai aibă chef? Am întrebat:

– Măine-i duminică. Nu ești liber?

– Vai, nu! Știi bine, seara e conferința aia de presă despre apartheid. Mi-au adus o grămadă de documente peste care încă nu m-am uitat.

Prizonieri politici spanioli, deținuți portughezi, iranieni persecutați, rebeli congolezi, angolezi, camerunezi, luptători în rezistență venezuelani, peruani, columbieni, e întotdeauna gata să-i ajute după puterile lui. Ședințe, manifeste, mitinguri, manifeste, delegații, nimic nu-l descurajează.

– Faci prea multe.

– De ce prea multe? Ce altceva să fac?

Ce să faci când lumea s-a decolorat? Nu-ți rămâne decât să-ți omori timpul. Și eu am trecut printr-o perioadă proastă, acum zece ani. Trupul meu mă dezgusta, Philippe devenise adult, după succesul cărții mele despre Rousseau mă simțeam sleită. Îmbătrânirea mă angoasa. Apoi am început un studiu despre Montesquieu, am reușit să-l conving pe Philippe să-și dea concursul pe post, să-l fac să înceapă o teză. Mi s-au încredințat cursuri la Sorbona care m-au interesat chiar mai mult decât clasa pregătitoare pentru École Normale Supérieure. Cât despre trupul meu, m-am resemnat. Mi s-a părut că reînviam. Iar astăzi, dacă André n-ar avea o conștiință atât de acută a vârstei lui, aș uita-o cu ușurință pe-a mea.

A plecat din nou, iar eu am mai rămas, preț de câteva minute bune, pe balcon. Am privit o macara de culoarea miniului rotindu-se pe seninul cerului. Am urmărit cu ochii o

insectă neagră care brăzda bolta, lăsând în azur o dungă înspumată și neclintită. Perpetua tinerețe a lumii mă captivează. Lucruri pe care le iubeam au dispărut. Și multe altele mi-au fost dăruite. Ieri-seară, urcam pe bulevardul Raspail, iar cerul era stacojiu; mi se părea că pășesc pe o planetă străină, unde iarba era violet, iar pământul – albastru: copacii ascundeau lucirea roșiatică a unei firme cu neon. Andersen se mira, la șaiszeci de ani, că străbate Suedia în mai puțin de douăzeci și patru de ore, în vreme ce, în tinerețea lui, această călătorie dura o săptămână. Am trăit și eu încântări asemănătoare: Moscova, la trei ore și jumătate de Paris!

Un taxi m-a condus în parcul Montsouris, unde aveam întâlnire cu Martine. Intrând în parc, parfumul ierbii proaspăt tăiate mi-a mers la inimă: parfumul pășunilor pe unde mă plimbam, cu rucsacul în spate, alături de André, la fel de înduioșător ca mirosul pajiștilor din copilărie. Reflexe, ecuri multiplicându-se la infinit: am descoperit plăcerea de a avea, în urma mea, un trecut îndelungat. N-am timp să mi-l amintesc, dar adesea, brusc, îl întrezăresc limpede în inima clipei prezente; îi dă culoare, lumină, așa cum stâncile sau nisipurile se reflectă în oglinda mării. Odinioară mă amăgeam cu proiecte, cu promisiuni; acum umbra zilelor trecute îmi face emoțiile și plăcerile mai plăcute.

– Bună ziua.

Pe terasa cafenelei-restaurant, Martine bea o limonadă. Cu părul des, negru, cu ochii albaștri, purtând o rochiță scurtă cu dungi portocalii și gălbui și o urmă de violet: o tânără frumoasă. De patruzeci de ani. Zâmbisem, la treizeci de ani, când tatăl lui André îi spusese unei cvadragenare „ce tânără frumoasă”; îmi veneau pe buze aceleași cuvinte cu privire la Martine. Aproape toată lumea mi se pare tânără, în clipa de față. Ea mi-a zâmbit:

– Mi-ați adus cartea dumneavoastră?

– Bineînțeles.

S-a uitat peste dedicație:

– Mulțumesc, mi-a spus cu o voce emoționată. Și a adăugat: abia aștept s-o citesc. Dar sfârșitul acesta de an școlar e încărcat. Va trebui să aștept până pe 14 iulie.

– Mi-aș dori mult să știu ce părere aveți.

Am mare încredere în judecata ei, adică suntem aproape întotdeauna de acord. M-aș fi simțit la același nivel cu ea dacă n-ar fi păstrat, în ceea ce mă privea, puțin din demodată deferență a elevului față de profesor, deși era ea însăși profesor, căsătorită și mamă.

– E dificil să predai literatură astăzi. Fără cărțile dumneavoastră n-aș ști, la drept vorbind, nici cum s-o fac.

M-a întrebat timid:

– Sunteți mulțumită de aceasta?

I-am zâmbit:

-- Sincer, da.

O întrebare i se citea în ochi, fără să-ndrăznească s-o formuleze. I-am luat-o înainte. Tăcerile ei mă încurajează să vorbesc mult mai bine despre chestiunile discutabile:

– Știți ce-am vrut să fac: pornind de la o reflecție asupra operelor critice apărute de la război încoace, să propun o metodă nouă care să permită pătrunderea în opera unui autor cu mai multă precizie decât am făcut-o vreodată. Sper că am reușit.

Era mai mult decât o speranță: o convingere. Îmi înșenina inima. Ziua era frumoasă, iar eu iubeam copacii aceștia, peluzele, aleile unde, adesea, mă plimbasesm alături de colegi, de prieteni. Unii dintre ei au murit, sau viețile noastre ne-au îndepărtat. Din fericire, spre deosebire de André, care nu se mai vede cu nimeni, m-am împrietenit cu eleve și cu tinere colege; le prefer pe acestea femeilor de vârsta mea. Curiozitatea lor o trezește pe a mea; mă includ în viitorul lor, dincolo de mormânt.

Martine a mângâiat volumul cu podul palmei.

– O să o răsfoiesc chiar în seara asta. L-a mai citit cineva?

– Doar André. Dar literatura nu-l pasionează.

Nimic nu-l mai pasionează. Și e la fel de defetist atât în ceea ce mă privește, cât și pentru el. Fără să-mi spună, este, în fond, convins că ceea ce voi face de-acum înainte nu va fi cu nimic de folos reputației mele. Asta nu mă deranjează, fiindcă știu că se înșală. Tocmai mi-am scris cea mai bună carte, iar al doilea volum o va depăși.

– Și fiul dumneavoastră?

– I-am trimis un pachet cu niște șpalturi. O să-mi vorbească despre ele. Se întoarce acasă în seara asta.

Am vorbit despre Philippe, despre teza lui, despre literatură. Ca și mie, îi plac cuvintele și oamenii care știu să se folosească de ele. Numai că ea se lasă devorată de munca și de căminul ei. M-a condus până acasă în micuțul ei Austin.

– Vă întoarceți curând la Paris?

– Nu cred. De la Nancy o să merg direct să mă odihnesc în Yonne.

– O să lucrați puțin în vacanță?

– Aș vrea. Dar duc mereu lipsă de timp. Nu am energia dumneavoastră.

Nu-i vorba de energie, mi-am zis, părăsind-o; n-aș putea trăi fără să scriu. De ce? Și de ce m-am încăpățânat să fac din Philippe un intelectual, în timp ce André l-ar fi lăsat să-și aleagă alte căi? Încă din copilărie, apoi ca adolescentă, cărțile m-au salvat de la disperare; lucrul ăsta m-a convins că, dintre toate valorile, cea mai înaltă este cultura, și nu reușesc să privesc această convingere cu un ochi critic.

În bucătărie, Marie-Jeanne se agita să pregătească cina: în meniu, felurile de mâncare preferate ale lui Philippe. Am verificat dacă totul mergea bine, am citit ziarele și am dezlegat cuvinte încrucișate dificile care m-au reținut trei sferturi de oră; uneori, mă amuză să rămân mult timp aplecată deasupra unui careu în care, virtual, cuvintele sunt prezente, deși

invizibile; pentru a le face să apară, îmi folosesc mintea ca un revelator; mi se pare că le smulg din adâncurile hârtiei în care s-au ascuns.

O dată completată ultima căsuță, mi-am ales din dulap cea mai drăguță rochie, de fular gri și roz. La cincizeci de ani, toaletele mi se păreau întotdeauna fie prea triste, fie prea vesele; acum știu ce-mi este permis sau interzis, mă îmbrac fără probleme. Dar și fără plăcere. Legătura asta intimă, aproape tandră, pe care o aveam odinioară cu hainele mele, a dispărut. Mi-am privit totuși cu satisfacție silueta. Philippe a fost cel care mi-a spus într-o zi: „Ei, dar te-ai cam rotunjit“. (Pare să nu fi remarcat deloc că mi-am regăsit suplețea de altădată.) Am ținut regim, mi-am cumpărat un cântar. Altădată, nici nu-mi imaginam că mi-aș putea face vreodată probleme din pricina greutateii. Și iată! Cu cât mă recunosc mai puțin în trupul meu, cu atât mai mult mă simt obligată să mă ocup de el. E de datoria mea și îl îngrijesc cu un devotament plictisit, ca pe un vechi prieten puțin dizgrațios, ușor împruținat, care are nevoie de mine.

André a adus o sticlă de Mumm pe care am pus-o la rece, am stat puțin de vorbă, iar el i-a telefonat mamei lui. Face asta des. Bătrâna se ține bine; încă militează încrâncenat în rândurile Partidului Comunist; dar, oricum, are 84 de ani și trăiește singură în casa ei de la Villeneuve-les-Avignon: își face puțin griji pentru ea. El râdea la telefon, îl auzeam exclamând, protestând, dar tăcea repede: Manette devine volubilă de îndată ce are ocazia.

– Ce ți-a povestit?

– E din ce în ce mai convinsă că, dintr-o zi în alta, cincizeci de milioane de chinezi vor trece frontiera rusă. Sau că vor arunca o bombă undeva, din plăcerea de a face să izbucnească un război mondial. Mă acuză că le țin partea: imposibil să o conving că nu.

– Se simte bine? Nu se plictisește?

– Va fi încântată să ne vadă; cât despre plictis, nici nu știe ce-i asta.

Învățătoare, cu trei copii, pensia a fost pentru ea o bucurie pe care încă n-a epuizat-o. Am vorbit despre ea și despre chinezi, despre care știm, ca toată lumea, atât de puțin. André a deschis o revistă. Și iată-mă cum mă uit la ceas, ale cărui ace par să nu se învârtă.

Deodată a apărut; de fiecare dată sunt surprinsă să regăsesc pe chipul lui, armonios amestecate, trăsăturile atât de diferite ale mamei mele și ale lui André. M-a îmbrățișat strâns, spunând niște cuvinte vesele, iar eu m-am abandonat în moliciunea vestonului de flanel, de care mi-am lipit obrazul. M-am desprins ca s-o sărut pe Irène; ea îmi zâmbea cu un zâmbet atât de rece, că am fost mirată să simt sub buze un obraz delicat și cald. Irène. Mereu o uit; și ea e mereu acolo. Blondă, cu ochii albaștri cenușii, cu gura moale, cu bărbia ascuțită și, pe fruntea prea lată, ceva deopotrivă vag și încăpățânat. Am pierdut-o repede din vedere. Eram singură cu Philippe, ca pe vremea când îl trezeam în fiecare dimineață cu o mângâiere pe frunte.

– Nici măcar o picătură de whisky? a întrebat-o André.

– Mulțumesc, o să beau un suc de fructe.

Cât e de cuminte! Îmbrăcată și coafată, cu o eleganță cuminte, cu părul lins, cu bretonul care-i ascunde fruntea mare, machiaj ingenuu și un taior scurt și țeapăn. Mi se întâmplă adesea, când frunzăresc o revistă pentru femei, să-mi spun: „Ia te uită! Iat-o pe Irène“. Mi se întâmplă, de asemenea, văzând-o, s-o recunosc cu greu. „E drăguță“, spune André. În unele zile, sunt de acord. Delicatețea urechilor și a nărilor, frăgezimea sidefie a pielii care subliniază albastrul închis al genelor. Dar, dacă mișcă puțin capul, fața îi alunecă, nu-i mai vezi decât gura și bărbia. Irène. De ce? De ce Philippe s-a cuplat întotdeauna cu genul ăsta de femei elegante,

distante, snoabe? Fără îndoială, pentru a-și dovedi că putea să le seducă. Nu se atașa de ele. Eu credeam că se atașa... Iar când am crezut că nu se va atașa, mi-a spus într-o seară: „O să-ți dau o veste mare“, cu aerul puțin surescitat al unui copil care, într-o zi de sărbătoare, s-a jucat, a râs și a țipat prea mult. Am simțit o lovitură de gong în piept, sângele mi-a urcat în obraji și încercam din toate puterile să-mi reprim tremuratul buzelor. O seară de iarnă, cu draperiile trase, cu lumina lămpilor bătând pe curcubeul pernelor și acea prăpastie a absenței care s-a adâncit dintr-o dată. „O să-ți placă: e o femeie care muncește.“ Muncește din când în când, ca *script-girl*. Le știu eu pe tinerele astea „la modă“. Au o meserie vagă, pretind că se cultivă, că fac sport, că se îmbracă bine, că-și îngrijesc impecabil casa, că-și cresc perfect copiii, că duc o viață mondenă, pe scurt, că reușesc pe toate planurile. Și, de fapt, nu se țin de nimic. Îmi îngheață sângele în vene.

Plecaseră în Sardinia în ziua când facultatea își închidea porțile, la începutul lui iunie. Când cinam la masa asta la care de atâtea ori i-am dat să mănânce lui Philippe (hai, termină-ți supa; ia puțină carne; îmbucă ceva înainte să pleci la ore), am vorbit despre călătoria lor – un frumos cadou de nuntă oferit de părinții lui Irène, care-și permit. Ea tăcea mult, ca o femeie inteligentă care știe să aștepte momentul pentru a plasa o remarcă malițioasă și un pic surprinzătoare; din când în când, rostea câte o frază surprinzătoare – cel puțin după părerea mea – din prostie sau banalitate.

Am revenit în bibliotecă. Philippe a aruncat o privire spre masa mea.

– Ai lucrat bine?

– Merge. N-ai avut timp să-mi citești ciornele?

– Nu, închipuiește-ți. Îmi pare rău.

– O să citești cartea. Am un exemplar pentru tine.

Neglijența lui m-a întristat puțin, dar n-am arătat-o. I-am spus:

– Și tu acum o să te apuci serios de teză?

N-a răspuns. A schimbat o privire ciudată cu Irène.

– Ce-i? Plecați iar în călătorie?

– Nu.

Un nou moment de tăcere, apoi a spus, cu un oarecare umor:

– Ah! O să te superi, o să mă condamnați, dar am luat o hotărâre luna asta. E prea greu să împac postul de asistent și teza. Or, fără teză, universitatea nu-mi oferă un viitor interesant. O să plec.

– Ce tot spui?

– O să plec de la universitate. Încă sunt destul de tânăr ca să mă orientez spre altceva.

– Dar nu se poate. În punctul în care-ai ajuns, doar n-o să renunți, am spus eu cu indignare.

– Înțelege-mă. Altădată, profesoratul era o meserie de aur. Acum nu sunt singurul căruia i se pare imposibil să te ocupi și de studenți și să muncești și pentru tine: sunt prea mulți.

– E adevărat, a spus André. Treizeci de elevi înseamnă de treizeci de ori un elev. Cincizeci sunt o gloată. Dar putem, cu siguranță, să găsim un mijloc care să-ți permită să ai mai mult timp pentru tine și să-ți termini teza.

– Nu, a spus Irène pe un ton tranșant. În învățământ și în cercetare se plătește foarte prost. Am un văr chimist. La C.N.R.S.¹ câștiga opt sute de franci pe lună. S-a angajat într-o uzină de coloranți: ia trei mii.

– Nu-i doar o chestiune de bani, a spus Philippe.

– Bineînțeles. Contează și să te implici.

În fraze scurte și măsurate, ea a lăsat să se înțeleagă ce credea despre noi. Oh! A făcut-o cu tact: tactul acela pe care-l simți venind de departe. (Nu vreau să vă rănesc, nu-mi purtați pică, ar fi nedrept, sunt totuși niște lucruri pe care

¹ Centrul Național de Cercetare Științifică.

trebuie să vi le spun și, dacă nu m-aș abține, aș spune mai multe.) André e un mare savant, bineînțeles, iar eu, pentru o femeie, am reușit destul de bine. Dar noi trăim rupți de lume, în laboratoare și biblioteci. Tânăra generație de intelectuali vrea să fie în contact direct cu societatea. Philippe, cu dinamismul lui, nu e făcut pentru modul nostru de viață; sunt alte cariere în care și-ar da mult mai mult măsura priceperii.

– În sfârșit, doctoratul e o chestie perimată, a conchis ea.

De ce oare rostește câteodată asemenea enormități?

Irène nu-i atât de stupidă. Ea există, contează, a anulat victoria pe care o obținusem cu Philippe, împotriva lui, pentru el. O luptă îndelungată, atât de grea pentru mine uneori. „Nu reușesc să fac lucrarea, mă doare capul, scrie un bilet cum că sunt bolnav. – Nu.“ Chipul proaspăt al adolescentului se crispa, îmbătrânea, ochii verzi mă asasinau: „Nu ești bună cu mine“. Intervenea André. „Numai o dată... – Nu.“ Chinul prin care-am trecut în Olanda, în timpul vacanței de Paște, când l-am lăsat pe Philippe la Paris. „Nu vreau să faci o lucrare de mântuială.“ Iar el strigase cu ură: „N-aveți decât să nu mă luați, mă doare-n cot, n-o să scriu un rând“. Și-apoi succesele lui, înțelegerea noastră. Înțelegerea pe care Irène e pe cale să o rupă. Mi-l răpește pentru a doua oară. Nu voiam să izbucnesc în fața ei. M-am stăpânit.

– Și ce ai de gând să faci?

Irène se pregătea să răspundă, dar Philippe i-a luat-o înainte.

– Tatăl lui Irène are în vedere diferite lucruri.

– Ce fel de lucruri? În afaceri?

– Încă e neclar.

– Ai vorbit cu el despre asta înainte de călătorie. Nouă de ce nu ne-ai spus nimic?

– Voiam să mă gândesc.

Am avut o tresărire de furie; era de neconceput că nu mă consultase de îndată ce-i încolțise în cap ideea de a părăsi universitatea.

– Firește că mă condamnați, a spus Philippe cu un aer iritat.

Verdele ochilor săi căpăta acea culoare a furtunii pe care o cunosc bine.

– Nu, a spus André. Fiecare trebuie să facă ce vrea.

– Mă învinuiești pentru asta?

– Să câștigi bani nu mi se pare un scop pasionant. Sunt doar uimită.

– Ți-am zis că nu-i vorba doar de bani.

– Dar de ce, la drept vorbind? Spune clar.

– Nu pot. Trebuie să vorbesc iar cu socrul meu. Dar n-o să accept ce-mi propune decât dacă mă interesează.

M-am mai contrazis puțin cu el, cât mai calm cu putință, încercând să-l conving de valoarea tezei sale, amintindu-i vechile proiecte de eseuri și studii. Răspundea politicos, dar cuvintele mele treceau pe lângă el. Nu, nu-mi mai aparținea deloc. Chiar și aspectul său fizic se schimbase: o altă tunsoare, haine mai la modă, în stilul arondismentului XVI¹. Eu i-am modelat viața. Acum asist la ea din afară, ca un martor distant. E soarta comună a tuturor mamelor; dar cine s-a consolată vreodată spunându-și că soarta sa este soarta comună?

André a așteptat liftul cu ei, iar eu m-am prăbușit pe canapea. Din nou golul acesta... Buna dispoziție din ziua aceea, acea plenitudine în mijlocul absenței nu erau decât certitudinea că-l voi avea aici pe Philippe, pentru câteva ceasuri. Îl așteptasem ca și cum s-ar fi întors pentru a nu mai pleca niciodată: dar el va pleca mereu. Iar ruptura dintre noi este mult mai definită decât bănuisem. Nu voi mai participa la munca lui, nu vom mai avea aceleași interese. Oare banii contează într-atât pentru el? Sau nu face decât să-i cedeze lui Irène? O iubește atât de mult? Ar trebui să știu cum sunt

¹ Arondisment din Paris, locuit în majoritate de o populație burgheză înstărită.

noaptele lor. Fără îndoială că ea se pricepe să-i satisfacă deopotrivă trupul și orgoliul; sub aparențele mondene, mi-o imaginez capabilă să se dezlănțuie. Am tendința să subestimez importanța acestei legături pe care o creează într-un cuplu împlinirea fizică. Sexualitatea nu mai există pentru mine. Numeam această indiferență seninătate; deodată am înțeles-o altfel: e o infirmitate, e pierderea unui simț; mă face oarbă la nevoile, durerile și bucuriile celor care posedă acest simț. Mi se pare că nu mai știu nimic despre Philippe. Un lucru e sigur: cât o să-mi lipsească! Poate că datorită lui mă înțelegeam cât de cât cu oamenii tineri. Mă ducea la cursa de douăzeci și patru de ore de la Le Mans, la expoziții de pop-art și chiar, într-o seară, la un *happening*. Prezența lui agitată, inventivă, umplea casa. Oare mă voi obișnui cu liniștea asta, cu scurgerea domoală a zilelor pe care n-o va întrerupe nimic neprevăzut?

L-am întrebat pe André:

– De ce nu m-ai ajutat să-i bag mințile-n cap lui Philippe? Ai cedat imediat. Împreună poate că l-am fi convins.

– Trebuie să-i lași pe oameni în pace. Nu și-a dorit niciodată foarte mult să fie profesor.

– Dar teza îl pasiona.

– Până la un anumit punct, foarte nesigur. Îl înțeleg.

– Tu înțelegi pe toată lumea.

Altădată, André era la fel de intransigent cu ceilalți ca și cu sine. Acum, pozițiile lui politice nu sunt cu mai puțin severe, dar în viața privată își rezervă doar lui acea severitate; îi scuză, îi explică, îi acceptă pe oameni. Ajunge câteodată să mă exaspereze. I-am spus iar:

– Ca să câștigi bani, găsești că e un scop suficient în viață?

– Nu știu prea bine care-au fost scopurile noastre, nici dacă erau suficiente.

Credea într-adevăr ce spunea sau se amuza provocându-mă? Mai face asta când i se pare că-s prea încăpățânată în

convingerile și principiile mele. În general, îl las bucuroasă să mă tachineze, intru în joc. Însă, de astă dată, n-aveam chef de glume. Am ridicat glasul:

– De ce-am mai trăit așa dacă ție ți se pare la fel de bine să trăiești altfel?

– Pentru că *noi* n-am fi putut.

– N-am fi putut, fiindcă modul nostru de viață ni se părea cel bun.

– Nu. Pentru mine, să știu, să descopăr erau o manie, o pasiune, sau chiar un soi de nevroză, fără nici o justificare morală. N-am crezut niciodată că toată lumea trebuie să mă imite.

În sufletul meu, eu cred că toată lumea ar trebui să ne imite, dar n-am vrut să ne contrazicem. Am spus:

– Nu-i vorba de toată lumea, ci de Philippe. O să devină un afacerist; nu pentru asta l-am crescut.

André s-a gândit o clipă:

– E stânjenitor pentru un tânăr să aibă părinți care au reușit prea bine. Nu îndrăznește să creadă că, mergând pe urmele lor, îi va egala. Preferă să mizeze pe altceva.

– Philippe s-ar descurca foarte bine.

– Îl ajutai, lucra în umbra ta. Sincer, fără tine n-ar fi ajuns atât de departe, iar el e destul de perspicace ca să-și dea seama.

Existase întotdeauna această opoziție surdă între noi în ceea ce-l privește pe Philippe. Poate că André fusese contrariat că a ales literele, și nu științele; sau era clasică rivalitate dintre tată și fiu: îl considerase mereu pe Philippe un mediocru, ceea ce era un mod de a-l împinge spre mediocritate.

– Știu, i-am spus. Tu n-ai avut niciodată încredere în el. Iar dacă se îndoiește de el însuși e fiindcă se vede prin ochii tăi.

– Poate, a spus André pe un ton împăciuitoare.

– Oricum, principala vinovată e Irène. Ea îl împinge. Ea vrea ca soțul ei să câștige bine. Și e cât se poate de bucuroasă să-l îndepărteze de mine.

– Ah! Nu face pe soacra. Irène merită altceva.

– Ce altceva? A spus niște enormități.

– I se întâmplă. Uneori e răutăcioasă. E mai degrabă un semn de dezechilibru afectiv decât de lipsă de inteligență. Pe de altă parte, dacă ținea înainte de orice la bani, nu s-ar fi măritat cu Philippe, care nu-i bogat.

– A înțeles că ar putea să devină.

– În orice caz, l-a ales pe el în locul vreunui snob oarecare.

– Dacă ție-ți place de ea, cu atât mai bine pentru tine.

– Când ții la cineva, trebuie să le dai crezare cât de cât oamenilor pe care-i iubești.

– E adevărat, am spus. Dar Irène mă descurajează.

– Ține cont din ce mediu a ieșit.

– Ba n-a ieșit deloc, din nefericire.

Burghezii ăștia putred de bogați, influenți, importanți mi se par încă și mai detestabili decât mediul frivol și monden împotriva căruia m-am revoltat în tinerețe.

Am păstrat pentru o clipă tăcerea. Dincolo de geam, firma de neon sărea de la roșu la verde, iar deschizăturile zidului străluceau. O noapte frumoasă. Aș fi coborât cu Philippe să bem un ultim pahar la o terasă... Inutil să-i sugerez lui André să facem un tur; începea, vizibil, să i se facă somn. I-am spus:

– Mă întreb de ce s-a însurat Philippe cu ea.

– Ei, doar știi, din afară nu înțelegem niciodată lucrurile astea.

Răspunsese cu un aer diferit. Fața îi căzuse, își apăsă degetul pe obraz la nivelul gingiei, un tic pe care-l căpătase de ceva timp.

– Te dor dinții?

– Nu.

– Atunci de ce-ți pipăi gingia?

– Verific dacă nu mă doare.

Anul trecut își lua pulsul la fiecare zece minute. E drept că avusese un pic de hipertensiune, dar un tratament a stabilizat-o la 17, ceea ce e perfect, la vârsta noastră. Își ținea degetul apăsător pe obraz, ochii i se goliseră, făcea pe moșneagul. Și până la urmă avea să mă convingă că și era. Pentru o clipă m-am gândit cu groază: „Philippe a plecat, și eu o să-mi sfârșesc viața cu un moșneag!“. Mi-a venit să strig: „Încetează! Nu vreau!“ Ca și cum m-ar fi auzit, mi-a zâmbit, a redevenit el însuși și ne-am dus la culcare.

Încă doarme; o să-l trezesc, o să bem un ceai chinezesc foarte negru și foarte tare. Dar dimineața asta nu seamănă cu cea de ieri. Trebuie să-mi amintesc că l-am pierdut pe Philippe. Ar trebui s-o știu. M-a părăsit încă din clipa când m-a anunțat că se căsătorește; încă de la naștere: o doică ar fi putut să mă înlocuiască. Ce mi-am închipuit eu? Pentru că avea mereu nevoie de ceva, m-am crezut indispensabilă. Pentru că se lăsa ușor influențat, am crezut că l-am creat după chipul și asemănarea mea. Anul ăsta, când îl vedeam cu Irène, sau în familia socrilor, atât de diferit față de cum era cu mine, mi se părea că se pretează la un joc: adevărul despre el îl știam eu. Iar acum a ales să se îndepărteze de mine, să rupă complicitățile noastre, să refuze viața pe care i-o construisem cu prețul atâtor eforturi. Va deveni un străin.

Ei, hai! Poate că eu, deși André mă acuză adesea de optimism orb, mă frământ pentru nimic. Nu cred totuși că în afara universității nu există mântuire, nici că o teză de doctorat e un imperativ absolut. Philippe a spus că nu ar accepta decât o slujbă interesantă... Dar n-am încredere în situațiile în care îl poate pune tatăl lui Irène. N-am încredere în Philippe. De multe ori îmi ascunde unele lucruri sau mă minte, îi cunosc defectele, m-am obișnuit cu ele și tot mă tulbură ca o urâtenie fizică. Dar de data asta sunt indignată că nu m-a pus la curent cu proiectele lui. Indignată și

speriată. Până acum, când mă necăjea, știa întotdeauna să mă aline: nu sunt sigură că de data asta ar reuși.

De ce întârzia André? Lucrasem patru ore în șir, aveam capul greu, m-am întins pe canapea. În trei zile, Philippe nu-mi dăduse nici un semn de viață; nu-i stă în fire; tăcerea lui mă uimea cu atât mai mult cu cât, atunci când se teme că m-a rănit, îmi telefonează mai des și-mi lasă mai multe bilete. Nu înțelegeam, aveam inima grea, iar tristețea puneă stăpânire pe mine; ea întuneca lumea, care-i oferea, în schimb, motive. André. Devenea tot mai ursuz. Vatrîn era singurul prieten pe care mai accepta să-l vadă, și tot se supărase că-l invitase la dejun: „Mă plictisește“. Toată lumea îl plictisea. Și eu? Îmi spusese cu mult, foarte mult timp în urmă: „Dacă te am pe tine, nu voi putea fi niciodată nefericit“. N-avea un aer fericit. Nu mă mai iubea ca altădată. Ce mai însemna iubirea astăzi pentru el? Ținea la mine ca la un vechi obicei, dar nu-i aduceam nici o bucurie. Poate eram nedreaptă, dar îi purtam pică; el consimțea la indiferența asta, o adoptase și el.

Cheia s-a răsucit în broască, el m-a sărutat, avea un aer preocupat.

– Am întârziat.

– Un pic.

– A venit Philippe să mă caute la École Normale. Am băut un pahar împreună.

– De ce nu l-ai adus aici?

– Voia să-mi vorbească în particular. Ca să-ți spun eu ce are el să ne spună.

– Ce e?

(Pleca în străinătate, foarte departe, pentru câțiva ani?)

– O să-ți facă plăcere. N-a îndrăznit să ne spună în seara aceea, dar e un lucru făcut. Socru-său i-a găsit o situație. O să-i facă rost de o slujbă la Ministerul Culturii. La vârsta

lui, e un post minunat, mi-a explicat el. Dar înțelegi ce presupune asta.

– E cu neputință. Philippe!

Era cu neputință. Ne împărțășea ideile. Își asumase riscuri mari în timpul războiului din Algeria – războiul acesta care ne-a devastat și care acum părea că nici n-a avut loc; fusese ciomăgit în manifestațiile antigauliste; votase ca și noi la ultimele alegeri...

– Zice c-a evoluat. A înțeles că negativismul stângii franceze nu-l dusese nicăieri, că aceasta e terminată, că el voia să intre în cursă, să aibă contact cu lumea, să acționeze, să construiască.

– Parc-o aud pe Irène.

– Și totuși Philippe vorbea, a spus André cu o voce dură. Brusc mi-am dat seama M-a cuprins furia.

– Și cum? E un arivist? Schimbă macazul din arivism? Sper că l-ai muștruluit.

– I-am spus că nu sunt de acord.

– N-ai încercat să-l faci să-și schimbe părerea?

– Ba sigur că da, l-am contrazis.

– Contrazis! Trebuia să-l intimidezi, să-i spui că n-o să-l mai vedem. Ai fost prea moale, te știi eu.

Deodată, se prăvălea peste mine o avalanșă de bănuieli și neliniști pe care le refulasem. De ce nu umblase decât cu femeii prea bine îmbrăcate, de familie bună, snoabe? De ce Irène și căsătoria asta cu mare tam-tam, la biserică? De ce se arăta atât de curtenitor și fermecător cu familia soției lui? Evoluă în mediul ăsta ca peștele în apă. Nu voisem să-mi pun întrebări, iar când André îndrăznește să facă o critică, îl apărăm pe Philippe. Toată această încredere încăpățânată se transforma în ciudă. Dintr-o dată, Philippe se schimbaseră la față. Un arivist, un intrigant.

– O să-i zic eu vreo două.

M-am îndreptat spre telefon. André m-a oprit:

– Calmează-te întâi. O scenă nu va folosi la nimic.

– Măcar mă răcoresc.

– Te rog.

– Lasă-mă.

Am format numărul lui Philippe.

– Tatăl tău tocmai mi-a spus că intri în cabinetul Ministerului Culturii. Felicitări.

– Ah! Te rog, mi-a spus el, nu mă lua pe tonul ăsta.

– Și pe ce ton ar trebui să te iau? Ar trebui să mă bucur când tu nici nu îndrăznești să-mi vorbești în față, de rușine ce-ți este?

– Nu mi-e rușine deloc. Avem dreptul să ne revizuim opiniile.

– Să revizuiеști! Acum șase luni condamnai radical politica culturală a regimului.

– Ei bine! Tocmai! O să încerc s-o schimb.

– Ei, hai! N-ai nici o putere și o știi. Vei intra cuminte în joc, îți vei aranja o carieră frumoasă. Ambiția te împinge, nimic altceva...

Nu știu ce i-am mai spus, el striga: „Taci, taci“. Eu continuam, el îmi tăia vorba, vocea îi devenea plină de ură, și până la urmă mi-a spus mânios:

– Nu sunt un ticălos fiindcă refuz să împărtășesc încăpățânările voastre senile.

– Ajunge. Nu vreau să te mai văd în viața mea!

Am închis, m-am așezat, transpiram și tremuram, picioarele mi se tăiaseră. Nu o dată ne certaserăm la cuțite, dar lovitura asta era serioasă: n-o să-l mai văd. Schimbarea lui mă dezgusta, iar cuvintele lui mă răniseră, fiindcă voise să mă rănească.

– Ne-a insultat. A vorbit de încăpățânările noastre senile. Nu vreau să-l mai văd și vreau ca nici tu să nu-l mai vezi.

– Și tu ai fost dură. N-ar fi trebuit să te plasezi pe un teren pasional.

– Și de ce nu? El n-a ținut cont deloc de sentimentele noastre; preferă cariera, acceptă s-o plătească cu o ruptură...

– Nu s-a gândit la o ruptură. Și, de altfel, nici n-o să fie o ruptură, eu sunt împotriva.

– În ce mă privește, e hotărât: totul s-a terminat între Philippe și mine.

Am tăcut; încă tremuram de furie.

– De ceva timp, Philippe o luase pe un drum ciudat, a spus André. Tu nu voiai să recunoști, dar eu mi-am dat seama. N-am crezut totuși c-o să ajungă până aici.

– E un ambițios mic și ticălos.

– Da, a spus André pe un ton perplex. Dar de ce?

– Cum de ce?

– Spuneam acum câteva seri: avem și noi, cu siguranță, partea noastră de responsabilitate.

El a ezitat:

– Ambiția tu i-ai insuflat-o; din fire, el era mai degrabă indiferent. Iar eu, fără îndoială, am dezvoltat în el un antagonism.

– E numai vina lui Irène, am izbucnit eu. Dacă nu s-ar fi însurat cu ea, dacă n-ar fi intrat în mediul acela, niciodată n-ar fi pactizat.

– Dar s-a însurat cu ea și pentru că acel mediu i-o impunea. De mult valorile lui nu mai sunt ale noastre. Sunt multe motive...

– Doar n-ai să-l aperi.

– Încerc să-mi explic.

– Nici o explicație n-o să mă convingă. N-o să-l mai văd. Și vreau ca nici tu să nu-l mai vezi.

– Nu te înșela. Îl condamn. Îl condamn profund. Dar o să-l revăd. Și tu la fel.

– Nu. Iar dacă tu nu ești alături de mine, după ceea ce mi-a spus la telefon, o să mă supăr pe tine cum nu m-am mai supărat niciodată. Nu-mi mai vorbi despre el.

Dar nu puteam nici să vorbim despre altceva. Am cinat aproape în tăcere, foarte repede, și apoi fiecare a luat o carte. Îi învinovățeam pe Irène, pe André, lumea întreagă. „Avem și noi, cu siguranță, partea noastră de responsabilitate.“ Ah, era inutil să-i căutăm motive, scuze. „Încăpățânările voastre senile“, îmi strigase cuvintele astea. Eram atât de sigură de dragostea lui pentru noi, pentru mine; de fapt, nu valoram prea mult pentru el; nu eram nimic pentru el, o vechitură bună de azvârlit; n-aveam decât să fac la fel în ceea ce-l privește. Toată noaptea m-am sufocat de ciudă. Dimineata, după ce a plecat André, am intrat în camera lui Philippe, am rupt și am aruncat ziaarele vechi, hârtiile; am umplut o valiză cu cărțile lui; în alta am îngrămădit puloverul, pijamaua, tot ce mai rămăsese în dulapuri. În fața rafturilor goale, ochii mi s-au umplut de lacrimi. Atâtea amintiri emoționante, tulburătoare, delicioase îmi veneau în minte. Le-am sugrumat. Mă părăsise, mă trădase, mă batjocorise, mă insultase. N-o să-l iert niciodată.

Au trecut două zile fără să-i vorbesc lui Philippe. În a treia dimineață, când cercetam corespondența, i-am spus lui André:

- O scrisoare de la Philippe.
- Presupun că se scuza.
- Pierde vremea. N-o s-o citesc.
- Ei, măcar uită-te peste ea. Știi cât de greu îi este să facă primul pas. Dă-i o șansă.
- Nici vorbă.

Am pus scrisoarea într-un plic pe care am scris adresa lui Philippe.

- Pune-o la cutie, te rog.

Cedasem mult prea ușor zâmbetelor lui frumoase, frazelor ticluite. De data asta n-o să cedez.

Două zile mai târziu, puțin după prânz, a sunat Irène.

- Aș vrea să vă vorbesc cinci minute.

O rochiță foarte simplă, cu brațele goale, cu părul despletit: avea un aer de fetiță fragedă și timidă. N-o mai văzusem în rolul ăsta. Am lăsat-o să intre. Bineînțeles că venea să pledeze cauza lui Philippe. Scrisoarea trimisă înapoi îl mâhnise. Se scuza pentru ceea ce a spus la telefon, nu credea nici un cuvânt, dar eu îi știam firea, se înfuria repede și spunea tot felul de vorbe în vânt. Voia să-mi explice totul fără întârziere.

– De ce n-a venit el?

– Se temea să nu-i trântiți ușa-n nas.

– Chiar asta aș fi făcut. Nu vreau să-l mai văd. Punct. Punct final.

Ea insista. El nu suporta gândul că sunt supărată pe el, nu-și închipuise că voi pune într-atât lucrurile la inimă.

– Înseamnă că a devenit un idiot; să se ducă la dracu'!

– Dar nu vă dați seama; tata a făcut pentru el un tur de forță; la vârsta lui, un asemenea post e cu totul excepțional. Nu-i puteți cere să-și sacrifice viitorul pentru dumneavoastră.

– Avea un viitor care i se potrivea, conform cu ideile lui.

– Mă scuzați: cu ideile dumneavoastră. El a evoluat.

– O să evolueze, cunoaștem placa; o să-și pună opiniile în acord cu interesele. Deocamdată se bălăcește în rea-credință: nu se gândește decât la reușită. Se reneagă și o știe, ăsta-i lucrul cel mai urât, i-am spus cu vehemență.

Irène m-a privit fix:

– Presupun că viața dumneavoastră a fost mereu impecabilă și că asta vă permite să judecați pe toată lumea de foarte sus.

M-am încordat:

– Am încercat să fiu cinstită, voiam ca și Philippe să fie. Îmi pare rău că l-ai împins pe alt drum.

Ea a izbucnit în râs:

– S-ar zice c-a devenit hoț sau falsificator de bani.

– Date fiind convingerile lui, alegerea asta nu mi se pare onorabilă.

Irène s-a ridicat.

– E totuși ciudată severitatea asta, a spus ea cu o voce tă-răgănată. Tatăl lui, care e mai angajat politic decât dumneavoastră, n-a rupt relațiile cu Philippe. Iar dumneavoastră...

I-am tăiat-o:

– N-a rupt relațiile... Vrei să spui că s-au văzut?

– Nu știu, a spus ea repede. Știu că n-a vorbit despre asta când Philippe i-a anunțat hotărârea lui.

– Asta era înainte de telefon. Dar după?

– Nu știu.

– Nu știi cu cine se vede și cu cine nu se vede Philippe?

Ea a spus cu un aer încăpățânat:

– Nu.

– Fie. N-are importanță, am spus eu.

Am condus-o până la ușă. Am derulat în minte ultimele noastre replici. Se dăduse de gol din perfidie sau din stângă-cie? În orice caz, convingerea mea era formată. Aproape formată. Nu într-atât încât să scap de furie. De ajuns cât să mă sufoce angoasa.

Îndată ce a sosit André, l-am atacat:

– De ce nu mi-ai spus că te-ai întâlnit cu Philippe?

– Cine ți-a spus asta?

– Irène. A venit să mă întrebe de ce nu vreau să-l văd, de vreme ce tu te vezi cu el.

– Te-am prevenit că o să mă-ntâlnesc cu el.

– Iar eu te-am prevenit că o să mă supăr cumplit pe tine. Tu l-ai convins să-mi scrie.

– Ba nu.

– Ba sigur că da. Ți-ai bătut joc de mine. „Știi cât de greu îi este să facă primul pas.” Și tu îl făcuseși deja! Pe ascuns.

– Față de tine, el a făcut primul pas.

– Împins de tine. Ați complotat pe la spatele meu. M-ați tratat ca pe-un copil, ca pe-o bolnavă. N-aveai dreptul.

Aveam deodată un nor de fum roșu în cap, o ceață roșie în fața ochilor, ceva roșu care striga din gâtul meu. M-am obișnuit cu furiile mele împotriva lui Philippe, mă recunosc în ele. Dar când mă înfurii pe André – rar, foarte rar – e o tornadă care mă duce la mii de kilometri de el și de mine înșămi, într-o singurătate deopotrivă arzătoare și rece.

– Niciodată nu m-ai mințit! E prima oară.

– Să spunem că am greșit.

– Ai greșit când te-ai întâlnit cu Philippe, ai greșit intrând în complicitate cu el și cu Irène împotriva mea, ai greșit când m-ai înșelat, când m-ai mințit. Sunt multe greșeli.

– Ascultă... Calmează-te și ascultă-mă.

– Nu. Nu vreau să mai vorbesc cu tine, nu vreau să te mai văd, am nevoie să fiu singură, mă duc să iau aer.

– Du-te să iei aer și încearcă să te calmezi, mi-a spus el sec.

Am pornit pe străzi, am mers cum făceam adesea ca să-mi potolesc temerile, furiile, ca să alung imaginile. Doar că nu mai am douăzeci de ani, nici măcar cincizeci, am oboșit foarte repede. Am intrat într-o cafenea și am băut un pahar de vin, cu ochii îndurerați de lumina crudă a neonului. O terminasem cu Philippe. S-a însurat, a trecut de partea cealaltă. Nu-l mai aveam decât pe André, și tocmai pe el nu-l aveam. Credeam că suntem transparenți unul față de celălalt, uniți, lipiți ca doi frați siamezi. Iar el se desolidarizase de mine, mă mințise: m-am trezit singură pe bancheta asta. Cu fiecare secundă, evocându-i chipul, vocea, stârneam o ură care mă răvășea. Ca în bolile acelea în care îți provoci propria suferință, fiecare inspirație sfâșiindu-ți plămânii, și ești totuși obligat să respiri.

Am plecat și m-am mai plimbat. Și acum ce? mă întrebam buimacă. Nu ne vom despărți. Solitari, vom continua să trăim alături. Îmi voi ascunde deci durerile, durerile astea pe care nu voiam să le uit. Îl exaspera ideea că, într-o zi, furia mi se va stinge.

Când m-am întors, am găsit un bilet pe masă: „Mă duc la cinema“. Am împins ușa camerei. Pe pat era pijamaua lui André, pe jos mocasinii pe care-i poartă ca papuci de casă, o pipă și un pachet de tutun și medicamentele contra hipertensiunii pe noptieră. O clipă, el existase într-un mod sfâșietor, ca și cum o boală sau un exil l-ar fi îndepărtat de mine, și îl regăseam în obiectele acelea abandonate. Ochii mi s-au umplut de lacrimi. Am luat un somnifer și m-am culcat.

Când m-am trezit dimineața, el dormea ghemuit, cu mâna pe perete. Am întors ochii. Nu mă atrăgea nimic spre el. Inima mea era înghețată și tristă ca o capelă părăsită unde nu mai licărește nici o lumânare. Papucii de casă și pipa nu mă mai emoționau; nu mai evocau pe cineva drag și absent; nu erau decât o prelungire a acestui străin care locuia sub același acoperiș cu mine. Cumplită contradicție a furiei născute din iubire și care ucide iubirea.

Nu i-am vorbit; cât și-a băut ceaiul în bibliotecă, am stat în camera mea. M-a strigat înainte să plece și m-a întrebat:

— Nu vrei să-mi explici?

— Nu.

Nu era nimic de explicat. Cuvintele s-ar fi izbit de furia mea, de durere, de inima mea împietrită.

Toată ziua m-am gândit la André și, din când în când, ceva pâlpâia în mintea mea. Ca atunci când ai primit o lovitură în cap și vezi tulbure, vezi lumea dublu, la înălțimi diferite, fără să poți spune care e deasupra și care dedesubt. Cele două imagini pe care le aveam despre André la trecut și la prezent nu se potriveau. Undeva era o greșală. Clipa de față mințea: nu era el, nu eram eu, povestea asta se desfășura în altă parte. Sau trecutul era un miraj: mă înșelasem în privința lui André. Nici una, nici alta, îmi spuneam când vedeam iarăși limpede. Adevărul e că se schimbase. Îmbătrânise. Nu mai acorda la fel de multă importanță lucrurilor. Altă dată purtarea lui Philippe l-ar fi revoltat, acum se mulțumea să-l

înviniuască. N-ar fi uneltit pe la spatele meu, nu m-ar fi mințit. Sensibilitatea, moralitatea lui s-au tocit. Va continua pe panta asta? Tot mai indiferent... Nu vreau. Ei numesc inerția asta a inimii indulgență, înțelepciune; de fapt, e moartea care se instalează în noi. Nu încă, nu acum.

În ziua aceea a apărut prima recenzie la cartea mea. Lantier mă acuza că mă repet. E un bătrân imbecil care mă detestă. N-ar trebui să-l iau în seamă. Dar cum eram într-o stare iritabilă, m-a iritat. Aș fi vrut să-i vorbesc despre asta lui André, dar ar fi trebuit să fac pace cu el; nu voiam.

– Am închis laboratorul, mi-a spus el seara, cu zâmbetul pe față. Putem să plecăm la Villeneuve și în Italia când vrei tu.

– Hotărâserăm să petrecem luna asta la Paris, i-am răspuns sec.

– Mă gândeam că poate ți-ai schimbat părerea.

– Nu mi-am schimbat-o.

Chipul lui André s-a posomorât:

– Mult timp o să faci mutre?

– Mă tem că da.

– Ei bine, greșești. E disproporționat față de ceea ce s-a întâmplat.

– Fiecare cu măsurile lui.

– Ale tale sunt aberante. Mereu faci așa. Din optimism, din voluntarism, îți ascunzi adevărul, iar când el îți deschide în sfârșit ochii, te prăbușești și explodezi. Ceea ce te exasperează e că l-ai supraestimat pe Philippe, și asta se răsfânge asupra mea.

– Tu mereu l-ai subestimat.

– Nu. Pur și simplu nu mi-am făcut multe iluzii nici despre capacitățile, nici despre caracterul lui. Și, la urma urmei, tot îmi făceam prea multe.

– Pe un copil nu-l constăți ca pe o experiență de laborator. El devine ceea ce fac din el părinții. L-ai considerat un ratat, și asta nu l-a ajutat.

– Tu îl vezi mereu câștigător. E treaba ta. Dar cu condiția să știi să suporti când pierzi. Or, tu nu știi. Cauți subterfugii, te înfurii, îi acuzi pe alții, te folosești de orice pentru a nu-ți recunoaște greșelile.

– Să ai încredere în cineva nu-i o greșeală!

– Oh, oare când ai să recunoști că ai greșit?

Știi. În tinerețe, am fost de-atâtea ori învinovățită, m-a costat atât de mult să am dreptate, încât îmi repugnă să mă critic. Dar n-aveam chef să recunosc. Am luat o sticlă de whisky.

– Incredibil! Tu îmi faci morală!

Am umplut un pahar și l-am dat pe gât. Chipul lui André, vocea lui; același, altul, iubit, urât, contradicția asta puneă stăpânire pe trupul meu; nervii și mușchii mei se contractau într-un fel de tetanos.

– Încă de la început ai refuzat să discutăm calm. În loc de asta, te-au apucat pandaliile... Și acum ai să te-mbeți? E ridicol, a spus el când duceam la gură al doilea pahar.

– O să mă îmbăt dacă vreau. Nu te privește, lasă-mă-n pace!

Am luat sticla în camera mea. M-am vârat în pat cu un roman de spionaj, dar nu puteam să citesc. Philippe. Imaginea lui pălise puțin, într-atât mă obseda furia împotriva lui André. Deodată, printre aburii alcoolului, îmi zâmbea cu o blândețe intolerabilă. Supraestimat: nu. Îl iubisem cu toate slăbiciunile lui; dacă ar fi fost mai puțin capricios, mai puțin nonșalant, ar fi avut mai puțină nevoie de mine. N-ar fi fost atât de delicios de afectuos dacă n-ar fi făcut ceva pentru care cerea iertare. Împăcările noastre, lacrimile lui, sărutările noastre. Dar era vorba de păcate mărunte. Acum era altceva. Am dat peste cap un pahar de whisky plin, pereții au început să se învârtă în jurul meu și am adormit.

Lumina se filtra printre pleoapele mele. Le-am ținut închise. Aveam capul greu, eram tristă de moarte. Nu mai țineam minte ce visasem. Mă cufundasem în adâncimi întunecate.

Era ceva lichid și sufocant, ca o păcură, din care dimineța abia mă smulgeam. Am deschis ochii. André era așezat într-un fotoliu la picioarele patului, mă privea zâmbind.

– Micuța mea, doar n-o să continuăm așa.

Era el, la trecut, la prezent, același, îl recunoșteam. Dar încă aveam acea bară de fier în piept. Buzele îmi tremurau. Să mă împietresc mai mult, să mă duc la fund, să mă înec în adâncurile singurătății și ale nopții. Sau să încerc să apuc mâna aceasta care mi se întindea. Vorbea cu vocea lui egală, liniștitoare, pe care-o iubesc. Își recunoștea greșelile. Dar era în interesul meu că vorbise cu Philippe. Ne știa pe amândoi atât de triști și hotărâse să intervină imediat, până nu se înrăutățea cearta noastră.

– Tu, care ești mereu așa veselă, nu-ți dai seama cât mă întrista să te văd îndurerată! Înțeleg că pe moment te-ai supărat pe mine. Dar nu uita ce suntem unul pentru celălalt, n-o să-mi porți pică la nesfârșit.

Am zâmbit ușor, el s-a apropiat, și-a trecut brațul pe după umerii mei, m-am agățat de el și am început să plâng încet. Voluptate caldă a lacrimilor ce curg pe obraz. Ce descărcare! E atât de obositor să-l detești pe un om pe care-l iubești.

– Știu de ce te-am mințit, mi-a spus ceva mai târziu. Fiindcă îmbătrânesc. Știam că, dacă-ți spun adevărul, voi provoca o scenă; asta nu m-ar fi împiedicat altădată să fac ce aveam de gând; dar acum ideea unei dispute mă oboșește. Am luat-o pe o scurtătură.

– Adică o să mă minți din ce în ce mai mult?

– Nu, îți promit. Pe de altă parte, n-o să mă întâlnesc prea des cu Philippe, n-avem mare lucru să ne spunem.

– Certurile te obosesc, totuși, ieri-seară m-ai muștruluit zdravăn.

– Nu suport să faci mutre; mai bine ne sfădim.

I-am zâmbit:

– Poate că ai dreptate. Trebuia să trecem peste asta.

M-a luat de după umeri:

– Am trecut, chiar am trecut? Nu mai ești supărată pe mine?

– Cătuși de puțin. S-a terminat, gata.

Se terminase; ne împăcaserăm. Dar ne spusese răm totul? Eu, în orice caz, nu. Mai aveam ceva pe inimă: felul ăsta al lui André de a se abandona bătrâneții. Nu voiam să-i vorbesc despre asta acum, întâi să se însenineze cerul de tot. Și el? Avea gânduri ascunse? Chiar îmi reproșa ceea ce numea voluntarismul meu optimist? Furtuna asta fusese prea scurtă pentru a schimba ceva între noi: dar nu era oare semnul că, de un timp – de când? –, imperceptibil, ceva se schimbase?

Ceva s-a schimbat, îmi spuneam când mergeam cu o sută patruzeci la oră pe autostradă. Stăteam alături de André, ochii noștri vedeau aceeași șosea, același cer, dar între noi era, invizibil și impalpabil, un strat izolat. Își dădea el seama? Da, fără îndoială. Îmi propusese plimbarea asta în speranța că ea, reluându-le pe cele de odinioară, ne va apropia; dar nu semăna cu acelea, fiindcă nu urmărea nici o plăcere pentru el însuși. Ar fi trebuit să-i fiu recunoscătoare pentru gentilețe; dar nu, eram mâhnită de indiferența lui. I-o simțisem atât de clar încât n-am putut să spun nu, dar el ar fi luat acest refuz drept o dovadă de rea-voință. Ce-avea să se-ntâmpale cu noi? Mai fuseseră certuri în viața noastră, dar din motive serioase; de exemplu, în legătură cu educația lui Philippe. Era vorba de conflicte adevărate, pe care le rezolvam violent, dar repede și definitiv. De data asta fusese un vârtej turbure, fum fără foc și, tocmai din cauza inconsistenței lui, după două zile nu se împrăștiase cu totul. Trebuie spus și că, odinioară, aveam împăcări pasionale în pat; tulburarea, plăcerea și supărările fără rost se topeau în dorință; ne regăseam față în față, înnoiți și veseli. Acum eram privați de acest refugiu.

Am văzut semnul și am făcut ochii mari.

– Ce? Am ajuns la Milly? Deja? Am plecat de douăzeci de minute.

– Am mers repede, a spus André.

Milly. Ce expediție era când mama ne ducea s-o vedem pe bunica! Eram la țară, cu lanuri nesfârșite de grâu auriu, de pe marginea cărora culegeam maci. Satul ăsta îndepărtat era acum mai aproape de Paris decât pe vremea lui Balzac Neuilly sau Auteuil.

André a găsit cu greu un loc de parcare. Era zi de târg: colcăiau mașinile și pietonii. Am recunoscut vechile hale, hotelul Leul de Aur, casele cu țiglele în culori șterse. Dar tarabele ridicate în piață îl schimbau. Ustensilele de plastic, jucăriile, lenjeria de corp, cutiile de conserve, parfumurile, bijuteriile nu mai aminteau de târgurile de demult ale satului: se vindeau în aer liber produse de la *Monoprix* și *Inno*. Cu uși și pereți de sticlă, o mare librărie sclipea, plină cu cărți și reviste cu coperte lucioase. Casa bunicii, situată odinioară puțin în afara burgului, era înlocuită de o clădire cu cinci etaje, încercuită în aglomerație.

– Vrei să bei ceva?

– A, nu, am spus. Nu mai e acel Milly pe care-l știam.

Hotărât lucru, nimic nu mai era la fel: nici Milly, nici Philippe, nici André. Dar eu?

– Să ajungi în douăzeci de minute la Milly e un miracol, am spus când urcam în mașină. Doar că nu mai e Milly.

– Iată. Să vezi cum se schimbă lumea e miraculos și totodată dezolant.

M-am gândit o clipă:

– Iar ai să râzi de optimismul meu: pentru mine e mai ales miraculos.

– Dar și pentru mine. Dezolarea, când îmbătrânim, nu e în lucruri, ci în noi înșine.

– Nu cred. În privința asta pierdem, dar și câștigăm.

– Pierdem mult mai mult decât câștigăm. La drept vorbind, nu văd ce câștigăm. Poți să-mi spui?

– E plăcut să ai în spate un trecut lung.

– Și tu crezi că-l ai? Eu nu. Încearcă să ți-l amintești.

– Știu că e acolo. Dă consistență prezentului.

– Fie. Și ce altceva?

– Intelectual, stăpânim mai bine problemele; uităm multe, de acord; dar chiar ceea ce am uitat rămâne la dispoziția noastră, într-un fel.

– Poate în domeniul tău. Eu sunt din ce în ce mai ignorant cu tot ce nu ține de specialitatea mea. Ca să mă pun la curent cu fizica cuantică, ar trebui să mă întorc la universitate, ca simplu student.

– Nimic nu te împiedică.

– Poate c-am s-o fac.

– E ciudat, am spus. Suntem de acord în toate privințele, dar nu în aceasta: eu nu văd ce pierdem îmbătrânind.

A zâmbit:

– Tinerețea.

– Nu-i un bun în sine.

– Tinerețea e ceea ce italienii numesc cu un cuvânt atât de frumos: *stamina*. Seva, focul care ne permit să iubim și să creăm. Când ai pierdut asta, ai pierdut totul.

Vorbise atât de hotărât că nu îndrăzneam să-l acuz de delăsare. Ceva îl măcina și nu știam ce. Nu voiam să știu, mă înfricoșa. Poate asta ne separa.

– N-o să cred niciodată că tu nu poți să crezi, am spus.

– Bachelard a scris: „Marii savanți sunt folositori științei în prima jumătate a vieții lor și nocivi în cea de-a doua“. Lumea mă socotește un savant. Tot ce pot face acum e, așa-dar, să încerc să nu fiu prea nociv.

N-am răspuns nimic. Adevărat sau fals, el credea în ce spunea; să protestez ar fi fost inutil. Înțelegeam de ce optimismul meu îl agasa adesea: era pentru el un mod de a eluda

propria problemă. Dar ce era de făcut? Nu puteam s-o înfrunt în locul lui. Cel mai bine era să tac. Am mers în tăcere până la Champeaux.

– Naosul ăsta e într-adevăr frumos, a spus André când intram în biserică. Îl amintește mult pe cel de la Sens, dar proporțiile sunt mai fericite.

– Da, e frumos. Nu-l mai țin minte pe cel de la Sens.

– E aceeași alternanță de coloane groase izolate și coloane subțiri alăturate.

– Ce memorie ai!

Am contemplat îndelung naosul, altarul, transeptul. Biserica nu era mai puțin frumoasă fiindcă urcasem pe Acropole, dar atmosfera ei nu mai era aceeași ca pe vremea când, într-o rablă, cercetam sistematic Île-de-France. Nici unul dintre noi nu era entuziasmat. Pe mine nu prea mă interesau capitелurile sculptate, stranele cu pernuțele care ne amuzaseră atâta odinioară.

Ieșind din biserică, André m-a întrebat:

– Crezi că mai există *Păstrăvul de Aur*?

– Să vedem.

Altădată era unul din locurile noastre favorite, un mic han pe malul apei unde se serveau feluri de mâncare simple și gustoase. Aici ne sărbătoriserăm nunta de argint, iar de atunci nu mai veniserăm. Tăcut, pavat cu pietre mici, satul acesta nu se schimbase. Am parcurs strada mare în ambele sensuri: *Păstrăvul de Aur* dispăruse. Restaurantul unde ne-am oprit, în pădure, ne-a dispăcut: poate fiindcă-l comparăm cu amintirile.

– Și acum ce facem? am spus.

– Vorbisem de castelul din Vaux, de turnurile de la Blandy.

– Dar ai chef să mergem?

– De ce nu?

Nu-i păsa, și nici mie, dar nici unul nu îndrăznea s-o spună. La ce se gândea de fapt când mergeam pe drumurile

înguste, mirosind a frunze? La pustiul viitorului său? Nu puteam să-l însoțesc acolo. Îl simțeam singur alături de mine. Și eu eram singură. Philippe încercase de mai multe ori să-mi telefoneze. Închideam îndată ce-i recunoșteam vocea. Îmi puneam întrebări. Fusesem prea exigentă cu el? André îi arătase prea multă indulgență disprețuitoare? Din cauza acestei discordanțe suferise. Aș fi vrut să discut despre asta cu André, dar mă femeam să nu stârnesc iar o ceartă.

Castelul din Vaux, turnurile de la Blandy: ne îndeplinisem programul. Spuneam: „Îmi amintesc bine, nu-mi aminteam, turnurile acestea sunt superbe...” Dar, într-un sens, să vezi lucrurile e inutil. Trebuie ca un plan sau o problemă să te lege de ele. Nu vedeam decât pietre îngrămădite unele peste altele. Ziua asta nu ne apropiaserăm. Simțeam că suntem amândoi dezamăgiți și foarte departe unul de altul, în timp ce ne întorceam spre Paris. Mi se părea că nu mai putem să ne vorbim. Să fie așadar adevărat ce se spune despre noncomunicare? Așa cum întrevăzusem în furia mea, eram condamnați la singurătate, la tăcere? Oare fuseserăm întotdeauna? Iar eu pretinsesem contrariul dintr-un optimism încăpățânat? „Trebuie să facem un efort”, mi-am spus înainte de a mă culca. „Măine dimineață o să stăm de vorbă, o să încercăm să pătrundem în miezul lucrurilor.” Dacă între noi nu se stinsese cearta, înseamnă că aceasta fusese doar un simptom. Trebuia să luăm totul de la capăt, de la rădăcină. În special să nu ne ferim să vorbim de Philippe. Un singur subiect interzis, și tot dialogul nostru s-ar bloca.

Am servit ceaiul și-mi căutam cuvintele ca să pornesc o discuție când André mi-a spus:

– Știi de ce am chef? Să mergem de îndată la Villeneuve. Acolo m-aș odihni mai bine decât la Paris.

Iată ce concluzie trăsese, așadar, din această zi pierdută: în loc să caute o apropiere, fugea! I se mai întâmpla să-și petreacă fără mine câteva zile la maică-sa, din afecțiune

pentru ea. Însă acum era un mod de a scăpa de această discuție în doi. Am fost rănită în plin.

– Excelentă idee, i-am spus cu răceală. Maică-ta o să fie încântată. Du-te.

A întrebat cu jumătate de gură:

– Tu nu vrei să vii?

– Știi bine că n-am nici un chef să plec din Paris așa repede. O să vin la data prevăzută.

– Cum vrei.

Oricum aș fi rămas; voiam să lucrez și să văd cum era primită cartea mea; să vorbesc cu prietenii despre ea. Dar am fost dezamăgită că n-a insistat mai mult. L-am întrebat cu răceală:

– Când ai de gând să pleci?

– Nu știu, curând. Altă treabă n-am aici.

– Ce-nseamnă curând? Măine? Poimăine?

– De ce nu mâine dimineață?

Vom fi deci despărțiți cincisprezece zile: niciodată nu mă lăsa singură mai mult de trei sau patru, în afară de congrese. Mă arătasem atât de dezagreabilă? Ar fi trebuit să discute cu mine în loc să fugă. Eschivările nu-i stăteau totuși în fire. Nu vedeam decât o explicație, mereu aceeași: îmbătrânea. Mi-am spus în gând, nervoasă: „N-are decât să-și pritocească bătrânețea în altă parte“. N-o să ridic un deget ca să-l rețin.

Ne-am înțeles să ia el mașina. Și-a petrecut ziua la garaj, făcând cumpărături, dând telefoane; și-a luat rămas bun de la colaboratori. Abia l-am văzut. Când a urcat a doua zi în mașină, ne-am sărutat și am zâmbit. M-am trezit în bibliotecă, singură și zăpăcită. Aveam impresia că, lăsându-mă acolo, André mă pedepsea. Nu; pur și simplu voise să scape de mine.

După primul moment de uluială, m-am simțit ușurată. Viața în doi îți cere să iei hotărâri. „La ce oră luăm masa? Ce ți-ar plăcea să mănânci?“ Se fac planuri. În singurătate,

faptele nu cer nici o premeditare, e odihnitor. Mă sculam târziu, rămâneam învelită în așternuturile calde, încercând să prind din zbor fărâme de vise. Îmi citeam corespondența bând ceai și fredonam: „Uite că pot... Uite că pot... Uite că pot și fără tine“. Între orele de lucru, hoinăream.

Starea asta de grație a durat trei zile. În după-amiaza celei de-a patra, cineva a apăsât de câteva ori, scurt și precipitat, pe sonerie. Ô singură persoană suna așa. Inima a prins să-mi bată cu violență. Am întrebat prin ușă:

– Cine-i?

– Deschide, a strigat Philippe. Țin degetul pe sonerie până deschizi.

Am deschis și, imediat, m-a cuprins în brațe, lăsându-și capul pe umărul meu.

– Micuța mea, draga mea, te rog, nu mă urî. Nu pot să trăiesc certat cu tine. Te rog. Te iubesc atât de mult!

De atâtea ori vocea asta rugătoare mi-a împrăștiat supărările! L-am lăsat să intre în bibliotecă. Mă iubea, nu mă puteam îndoi de asta. Mai conta oare altceva? Cuvintele de demult îmi veneau pe buze: „Băiețelul meu“, dar m-am stăpânit. Nu mai era un băiețel.

– Nu încerca să mă înduioșezi. E prea târziu. Ai stricat totul.

– Ascultă, poate că am greșit, poate am acționat prost, nu mai știu, nu mai pot să dorm. Dar nu vreau să te pierd, fie-ți milă de mine, mă faci să sufăr atât!

Lacrimi de copil îi sticleau în ochi. Dar nu mai era un copil. Era un bărbat, soțul lui Irène, un domn.

– Ar fi prea ușor, am spus. Acționezi pe ascuns, știind prea bine că deschizi o prăpastie între noi. Și vrei ca eu să accept zâmbind ca totul să devină ca înainte! Nu, în nici un caz.

– Chiar ești prea dură, prea rigidă. Sunt părinți și copii care se iubesc fără să aibă aceleași opinii politice.

– Nu-i vorba de o divergență de opinii. Îți schimbi tabăra din ambiție, din arivism. Asta e urât.

– Ba nu. Mi-am schimbat ideile! Sunt, poate, influențabil, dar chiar am început să văd lucrurile din alt unghi. Îți jur!

– Atunci ar fi trebuit să mă previi mai devreme. Nu să-ți faci tertipurile pe la spatele meu și apoi să mă pui în fața faptului împlinit. Asta n-o să ți-o iert niciodată.

– N-am îndrăznit. Ai un fel de a mă privi care mă sperie.

– Întotdeauna ai spus asta; și niciodată n-a fost o scuză.

– Și totuși mă iertai. Iartă-mă și de data asta. Te implor. Nu suport să fim certați.

– Nu pot. După felul în care te-ai purtat, nu mai pot să te stimez.

Mânia i-a țâșnit în ochi; preferam asta. Furia lui o va susține pe a mea.

– Spui cuvinte care măucid. Eu nu m-am întrebat niciodată dacă te stimez sau nu. Dacă ai face vreo prostie, nu te-aș iubi mai puțin. Pentru tine, iubirea trebuie meritată. Și chiar m-am străduit atâta ca s-o merit. Toate dorințele mele – să mă fac aviator, șofer de curse sau reporter, acțiunea, aventura – tu le vedeai ca pe niște capricii; le-am sacrificat ca să-ți fac pe plac. Și prima dată când nu-ți cedez, te cerți cu mine.

L-am întrerupt:

– Mă îmbrobodești. Purtarea ta mă indignează, iată de ce nu vreau să te mai văd.

– Te indignează deoarece contrazice planurile tale. Doar n-o să fac toată viața cum spui tu. Ești prea tiranică. În fond, tu n-ai inimă, ci doar o dorință de putere.

Vorbea cu furie și îi dăduseră lacrimile:

– Ei bine, adio, disprețuiește-mă cât vrei, mă lipsesc de tine!

S-a dus spre ușă și a trântit-o în urma lui. Am rămas în picioare în vestibul, gândindu-mă: se întoarce el. După cinci

minute am revenit în bibliotecă, m-am așezat și am plâns, singură. „Băiețelul meu...” Ce e un adult? Un copil umflat de vârstă. Ignoram vârsta lui, îl vedeam ca la doisprezece ani, cu neputință să fiu supărată pe el. Și totuși, nu, era un bărbat. Nici un motiv să-l judec mai puțin sever ca pe oricare altul. Am inima de piatră? Există oameni în stare să iubească fără să stimeze? Unde începe și unde se sfârșește stima? Dar iubirea? Dacă și-ar fi ratat cariera universitară, dacă ar fi avut o viață mediocră, nu i-ar fi lipsit niciodată afecțiunea mea, fiindcă ar fi avut nevoie de ea. Îi devenisem inutilă, dar, din mândrie, am continuat bucuroasă să-l îndrăgesc. Dar, totodată, nu mai este al meu, și pentru asta îl condamn. Ce să fac cu el?

Tristețea mă cuprinsese și nu m-a mai lăsat. De acum, dacă întârziem dimineața în pat, aceasta se întâmpla fiindcă mi-era greu să trezesc fără ajutor lumea și viața mea. Ezi-tam să mă arunc singură în monotonia zilei. O dată sculată, eram câteodată tentată să mă culc la loc până seara. Mă cufundam în lucru, rămâneam ore în șir la masă, hrănindu-mă cu suc de fructe. Când mă opream, spre seară, capul îmi ardea și oasele mă dureau. Mi se întâmpla să adorm atât de adânc pe divan, încât la trezire simțeam o stupoare angoasată; ca și cum conștiința mea, smulgându-se anonim din noapte, șovăia, înainte să se reîncarneze. Sau contemp-lam cu un ochi incredul decorul familiar: revers iluzoriu și sclipitor al neantului în care mă cufundasem. Privirea mi se oprea surprinsă pe obiectele pe care le adusesem din cele patru colțuri ale Europei. Spațiul n-a păstrat urma călătoriilor mele, memoria mea neglijează să le evoce; iar păpușile, vasele, bibelourile sunt acolo. Orice nimic mă fascina, mă obseda. Vederea unui fular roșu și a unei perne violet: când am văzut ultima oară fucsii, cu roba lor de episcopi și cardinali, cu sexul lor lung și plăpând? Zorelele luminoase, măceșul cel simplu, caprifoiul ciufulit, narcisele deschizând, în albeața

lor, ochi mari și mirați, când? Ar fi putut nici să nu mai existe pe lume și eu n-aș ști. Nici nuferi, nici hrișcă pe câmpuri. În jurul meu, pământul e asemeni unei vaste ipoteze ce nu poate fi nicicând verificată.

Mă smulgeam din cețurile acestea, coboram în stradă, priveam cerul, casele prost retencuite. Nimic nu mă mișca. Clar de lună și apusuri de soare, mirosul de primăvară umedă, de gudron fierbinte, lumini și anotimpuri, am cunoscut clipe având strălucirea pură a diamantului; dar mereu fără să le fi căutat. Apăreau surprinzător, pauză nesperată, promisiune neașteptată, printre ocupațiile care mă solicitau; mă bucuram de ele în fugă, ieșind de la liceu sau dintr-o gură de metrou pe balcon, între două reprize de lucru, pe bulevard, când mă grăbeam să-l regăsesc pe André. Acum, mergeam prin Paris disponibilă, atentă și împietrită de indiferență. Excesul dorințelor mele, oferindu-mi lumea, mă împiedica s-o văd. Întocmai, în după-amiezele calde, soarele ce pătrunde printre jaluzelele trase face să strălucească în mine toată splendoarea verii; mă orbește dacă îl privesc în cruditătea-i toridă.

Mă întorceam, îi telefonam lui André sau mă suna el. Maică-sa era mai combativă ca niciodată, el își revedea vechii prieteni, se plimba, grădinărea. Cordialitatea lui veselă mă deprima. Îmi spuneam că ne vom regăsi exact în același punct, cu acel zid de tăcere între noi. Telefonul nu ne apropie, ci confirmă distanțele. Nu suntem doi ca într-o conversație, de vreme ce nu ne vedem. Nu ești nici singur ca în fața foii de hârtie care-ți îngăduie să-ți vorbești vorbind altuia, să cauți și să găsești adevărul. Am vrut să-i scriu, dar ce? Supărarea mea se îmbina cu îngrijorarea. Prietenii cărora le trimiseseam eseul ar fi trebuit să-mi scrie ca să-mi vorbească despre el; n-o făcea nici unul, nici măcar Martine. În săptămâna de după plecarea lui André, au apărut deodată un mare număr de articole despre cartea mea. Cele de luni m-au dezamăgit, cele de miercuri m-au iritat, cele de joi

46

m-au consternat. Cele mai severe o numeau repetiție; cele mai binevoitoare, o interesantă punere la punct. Tuturor le scăpase originalitatea lucrării mele. Oare nu știusem s-o pun în lumină? Am sunat-o pe Martine. Criticile erau stupide, mi-a zis ea, nu trebuia să le iau în seamă. Voia să citească toată cartea înainte să-mi spună părerea ei, avea s-o termine și să reflecteze asupra ei în seara aceea și mâine avea să vină la Paris. Punând receptorul în furcă, aveam un gust amar în gură. Martine n-a vrut să-mi vorbească la telefon: părerea ei era, așadar, defavorabilă. Nu înțelegeam. De obicei nu mă înșel în ceea ce fac.

Trei săptămâni trecuseră de la întâlnirea noastră din parcul Montsouris – trei săptămâni care se numără printre cele mai neplăcute din viața mea. În mod normal, aș fi fost bucuroasă să o revăd pe Martine. Dar mă simțeam mai angosată decât când așteptam rezultatele examenului de post. După niște politețuri rapide, am atacat:

– Ei? Cum ți s-a părut?

Ea mi-a răspuns cu fraze cântărite, pe care le simțeam pregătite cu grijă dinainte. Eseul acesta era o sinteză excelentă, elucida anumite puncte obscure, punea cu folos în lumină ceea ce adusese nou opera mea.

– Dar eseul, în sine, aduce ceva nou?

– Nu-i acesta scopul lui.

– Dar e al meu.

S-a încurcat, eu am insistat, am hărțuit-o. Găsea că metodele pe care le propuneam le aplicasem deja în studiile anterioare; în multe pasaje, chiar le explicasem clar. Nu, nu inovam. Era vorba mai degrabă, cum spusese Pélissier, de o solidă punere la punct.

– Eu cu totul altceva am vrut să fac.

Eram deopotrivă năucită și neîncrezătoare, cum ți se întâmplă adesea când primești o veste proastă. Unanimitatea

verdictului era copleșitoare. Și totuși, îmi spuneam: „Nu se poate să mă fi înșelat într-atât“.

În grădina unde am cinat, am făcut un mare efort ca să-mi ascund nemulțumirea. Până la urmă, i-am spus:

– Mă întreb dacă, după șaizeci de ani, nu suntem condamnați să ne repetăm.

– Ce idei!

– Sunt puțini pictorii, muzicienii, chiar filosofi care s-au autodepășit la bătrânețe; dar, dintre scriitori, poți să-mi citezi vreunul?

– Victor Hugo.

– Fie. Dar cine altcineva? Montesquieu s-a oprit, practic, la cincizeci și nouă de ani, cu *Spiritul legilor*, pe care-l concepute de mulți ani.

– Trebuie să fie și alte cazuri.

– Dar nu-ți vine nici unul în minte.

– Ei! Doar n-o să te descurajezi, mi-a spus Martine cu reproș. Toate operele cuprind suișuri și coborâșuri. De data asta n-ai reușit să faci tot ce doreai; o să-ți iei revanșa.

– În general, eșecurile mele mă stimulează. De data asta e altfel.

– Nu văd de ce.

– Din pricina vârstei. André spune că savanții sunt terminați cu mult înainte de cincizeci de ani. Și în literatură vine, fără îndoială, un moment când nu mai poți decât să bați pasul pe loc.

– În literatură sunt sigură că nu, a spus Martine.

– Și în știință?

– Acolo nu mă pricep.

Am revăzut chipul lui André. Simțise același gen de decepție ca și mine? O dată pentru totdeauna? Sau în mai multe reprize?

– Ai prieteni printre oamenii de știință. Ce cred ei despre André?

– Că-i un foarte mare savant.
– Dar cum privesc ceea ce face el acum?
– Are o echipă excelentă, lucrările lor sunt foarte importante.

– El spune că toate ideile noi vin de la colaboratorii lui.
– Se poate. Se pare că savanții fac descoperiri doar cât sunt în floarea vârstei. În știință, aproape toți câștigătorii Premiului Nobel sunt tineri.

Am oftat:

– Deci André are dreptate, nu va mai descoperi nimic.
– N-avem dreptul să anticipăm viitorul, a spus Martine, schimbând brusc tonul. La urma urmei, nu există decât cazuri particulare. Generalitățile nu dovedesc nimic.
– Aș vrea s-o cred, am spus. Și am schimbat subiectul.
La plecare, Martine mi-a spus cu un aer ezitant:
– O să reiau cartea ta. Am citit-o prea repede.
– Ai citit-o bine și e ratată. Dar, cum spui, nu e foarte grav.
– Nu-i grav deloc. Sunt sigură că vei scrie încă multe cărți bune.

Eu eram aproape sigură de contrariu, dar n-am contrazis-o.

– Ești atât de tânără! a adăugat ea.

Mi se spune adesea asta și mă simt flatată. Deodată, cuvântul mă agasează. E un compliment ambiguu care anunță un viitor penibil. Să-ți păstrezi vitalitatea, veselia, prezența de spirit, asta înseamnă să rămâi tânăr. Bătrânețea aduce așadar rutină, ursuzenie. Nu sunt tânără, ci bine păstrată, e cu totul altceva. Bine păstrată și, poate, terminată. Am luat somnifere și m-am băgat în pat.

Când m-am trezit, eram într-o stare foarte ciudată: mai mult febrilă decât anxioasă. Mi-am trecut telefonul la abonații absenți și m-am apucat să-mi recitesc lucrările despre Rousseau și Montesquieu. Am citit zece ore în șir, oprindu-mă doar cât să mănânc niște ouă tari și o felie de jambon. Curioasă experiență: să readuc la viață textele astea

ieșite din pana mea și uitate. Ici și colo mă interesau, mă surprindeau, ca și cum un altul le-ar fi scris. Recunoșteam totuși acest vocabular, tăietura frazei, atacurile, elipsele, ticurile; toate paginile acestea erau impregnate de mine, era o intimitate dezgustătoare, ca mirosul unei camere în care ai stat mult timp închis. M-am silit să iau aer, să cinez la micul restaurant de alături; acasă am băut câteva cești de cafea foarte tare și am deschis ultimul meu eseu. Îl aveam în minte și știam dinainte care va fi rezultatul acestei confruntări. Tot ce aveam de spus spuseseam în cele două monografii. Mă mărgineam să repet sub o altă formă ideile care le făcuseră interesante. Mă iluzionasem crezând că progrez. În plus, separate de conținutul particular la care le aplicasem, metodele își pierdeau din subtilitate și din suplețe. Nu aduceam nimic nou; absolut nimic. Și știam că volumul doi nu va face decât să bată pasul pe loc. Iată: petrecusem trei ani ca să scriu o carte inutilă. Nu doar nereușită, ca altele, unde, printre stângăcii și bâjbâieli, deschideam perspective. Inutilă. Bună de aruncat pe foc.

Să nu anticipez viitorul. Ușor de spus. Îl vedeam. Mi se întindea în față la nesfârșit, plat, pustiu. Nici un proiect, nici o dorință. N-aveam să mai scriu? Atunci ce voi face? Ce gol e în mine, în jurul meu. Inutilă. Grecii își numeau bătrânii „viespi“. „Viespe inutilă“, îți spune Hecuba în *Troienele*. De mine e vorba. Eram străfulgerată. Mă întrebam cum mai poate cineva să trăiască dacă nu mai speră nimic de la sine.

Din orgoliu, n-am vrut să plec mai repede, iar lui André nu i-am spus nimic la telefon. Dar cât de lungi mi-au părut cele trei zile care-au urmat! Discurile cu coperte în culori vii, cărțile strânse în planșe de lemn, nici muzica, nici frazele nu puteau face nimic pentru mine. Înainte așteptam de la ele un stimulent sau odihnă. Acum nu mai vedeam în ele decât un divertisment a cărui gratuitate mă dezgusta. Să merg la o expoziție, să vizitez iar Luvrul? Îmi dorisem atât

50

de mult să am timp pentru asta atunci când nu aveam. Dar, dacă acum zece zile nu fusesem în stare să văd în biserici și castele decât niște pietre îngrămădite, acum ar fi și mai rău. Între tablou și privirea mea nu se întâmpla nimic. Nu percepeam pe pânză decât culori scuipate dintr-un tub și întinse cu pensula. Plimbările, cum constatasem deja, mă plectiseau. Prietenii mei erau în vacanță și, de altfel, nu-mi doream nici sinceritatea, nici minciunile lor. Philippe... cu câtă durere îl regretam! Alungam imaginea lui, fiindcă îmi aducea lacrimi în ochi.

Am rămas așadar acasă, să rumeg. Era foarte cald, chiar dacă trăgeam storurile, tot mă sufocam. Timpul stagna. E cumplit – îmi vine să spun că-i nedrept – că poate să treacă deopotrivă atât de repede și atât de încet. Intram pe poarta liceului din Bourg, aproape la fel de tânără ca elevii mei, și mă uitam cu milă la bătrânii profesori cu părul cărunt. Și hop! Am devenit o profesoară bătrână, iar apoi poarta liceului s-a închis. Ani de-a rândul, elevii din clasa mea mi-au dat iluzia că aveam aceeași vârstă; la începutul fiecărui an școlar îi regăseam la fel de tineri și îmbrățișam această imobilitate. În oceanul timpului, eu eram o stâncă izbită de valuri mereu noi, care nu se mișca și nu se rodea. Și, deodată, fluxul m-a luat și mă va purta până voi eșua în moarte. Viața mea se precipită tragic. Și totuși, cu câtă încetineală se scurge în momentul acesta – oră cu oră, minut cu minut. Trebuie s-aștepți întotdeauna să se topească zahărul, să se șteargă amintirea, să se cicatrizeze rana, să apună soarele, să se împrăstie supărarea. Stranie linia dintre aceste două ritmuri. Zilele fug de mine în galop, dar în fiecare din ele lâncezesc.

Nu-mi mai rămânea decât o speranță: André. Dar putea el oare să umple acest gol din mine? Unde ajunseserăm noi? Și, mai ales, ce fuseserăm unul pentru celălalt de-a lungul acestei vieți pe care o numim comună? Voiam să răspund fără să trișez. Pentru asta, trebuia să recapitulez povestea

noastră. Mereu mi-am promis s-o fac. Am încercat. Așezată într-un fotoliu adânc, cu ochii în tavan, mi-am amintit primele noastre întâlniri, căsătoria, nașterea lui Philippe. N-am aflat nimic ce nu știam deja. Câtă sărăcie! „Deșertul trecutului“, a spus Chateaubriand. Are dreptate, vai! Îmi închipuisem, mai mult sau mai puțin, că viața pe care o lăsasem în urmă era un peisaj prin care puteam să mă plimb în voie, descoperindu-i încetul cu încetul meandrele și ascunzișurile. Nu. Sunt capabilă să recit nume, date, așa cum un școlar debitează o lecție bine învățată despre un subiect care-i este străin. Și, ici și colo, reapar imagini mutilate, palide, la fel de abstracte ca acelea din vechea mea carte de istoria Franței; ele se decupează arbitrar, pe un fond alb. Chipul lui André nu se schimbă niciodată de-a lungul acestor evocări. M-am oprit. Trebuia să reflectez. M-a iubit cum îl iubeam eu? La început, cred că da, sau, mai degrabă, nici unul din noi nu-și punea întrebarea; ne înțelegeam așa de bine. Dar când munca lui a încetat să-l mai satisfacă, a hotărât oare că iubirea noastră nu-i mai era de- ajuns? A fost dezamăgit? Cred că mă consideră o invariantă, a cărei dispariție l-ar descumpăni, dar care nu i-ar putea modifica nicicum destinul, căci partida se juca în altă parte. Atunci nici bunăvoința mea nu i-ar aduce mare lucru. Altă femeie ar reuși oare să-i ofere mai mult? Cine pusese bariera dintre noi? El, eu, amândoi? Era vreo șansă s-o înlăturăm? Obosisem tot punându-mi întrebări. Cuvintele mi se descompuneau în cap: iubire, înțelegere, dezacord erau doar zgomote golite de sens. Avuseseră vreodată? Când am luat Mistralul¹, în primele ore ale unei după-amieze, nu știam câtuși de puțin ce mă aștepta.

Mă aștepta pe peronul gării. După atâtea imagini și cuvinte și după vocea aceea descărnată, evidența bruscă a unei

¹ Tren care leagă Parisul de Nisa (n.trad.).

prezențe! Înnegrit de soare, subțiat, proaspăt tuns, îmbrăcat cu pantaloni de pânză și o cămașă cu mâneci scurte, era oarecum diferit de acel André pe care-l lăsasem, dar era el. Bucuria mea nu putea fi falsă, nu putea dispărea în câteva clipe? Sau da? Avea gesturi afectuoase când m-a urcat în mașină și surâsuri pline de gentilețe în drum spre Villeneuve. Dar suntem atât de obișnuiți să ne vorbim amabil că nici gesturile, nici surâsurile nu însemnau mare lucru. Chiar era bucuros că mă revede?

Manette și-a pus mâna uscată pe umărul meu și m-a sărutat scurt pe frunte: „Bună, copila mea“. După ce ea o să moară, nimeni n-o să-mi mai spună „copila mea“. Mi-e greu să mă gândesc că am cu cincisprezece ani mai mult decât avea ea când am cunoscut-o. La patruzeci și cinci de ani, mi se părea aproape la fel de bătrână ca acum.

M-am așezat în grădină cu André; trandafirii bătuți de soare emanau un miros sfâșietor ca o plângere. I-am spus:

– Ai întinerit.

– E viața câmpenească! Ție cum îți merge?

– Fizic, bine. Dar ai văzut criticile?

– Câteva.

– De ce nu m-ai avertizat că nu-i bună de nimic cartea mea?

– Exagerezi. Nu-i așa diferită de celelalte cum crezi. Dar e plină de lucruri interesante.

– Pe tine nu te-a interesat prea mult.

– Oh! Pe mine... Nimic nu mă mai pasionează. Cititor mai rău ca mine nu se poate.

– Chiar și Martine o judecă sever; și, după ce-am reflectat bine, și eu însămi.

– Ai încercat ceva foarte greu, ai băjbăit un pic. Dar presupun că acum vezi limpede; o să recuperezi în volumul doi.

– Vai, nu! Concepția însăși a cărții e eronată. Volumul doi ar fi la fel de prost ca primul. Renunț.

– E o decizie destul de pripită. Dă-mi să citesc manuscrisul.

– Nu l-am adus cu mine. *Știi* că e prost, crede-mă.

M-a privit perplex. Nu mă descurajez eu așa ușor, știe asta.

– Ce-ai să faci în loc?

– Nimic. Credeam că am de lucru pe doi ani. Brusc, e un gol.

Și-a pus mâna peste a mea:

– Înțeleg că ești necăjită. Dar nu te neliniști prea mult. Deocamdată, prin forța împrejurărilor, e un gol. Și apoi, într-o bună zi, o să-ți vină o idee.

– Vezi ce optimiști suntem când e vorba de altul.

A insistat, era rolul lui. A citat autori de care ar fi interesant să vorbesc. Dar să reîncep *Rousseau*, *Montesquieu*, la ce bun? Voisem să găsesc alt unghi; n-aveam să-l găsesc. Îmi amintesc ce-mi spusese André. Obstacolele despre care-mi vorbise le întâlneam în mine însămi. Felul în care abordam problemele, obișnuințele mele mintale, perspectivele mele, presupunerile mele, eu eram în toate acestea și n-aveam de gând să schimb ceva. Opera mea se opri, era încheiată. Și vanitatea mea n-o să sufere din pricina asta. Dacă ar fi fost să mor peste noapte, mi-aș fi considerat viața una reușită. Eram însă înspăimântată de acest pustiu prin care aveam să mă târăsc până la moarte. La cină mi-a fost greu să fac o figură bună. Din fericire, Manette și André s-au certat aprins în legătură cu raporturile chino-sovietice.

Am urcat devreme să mă culc. Camera mea mirosea frumos a lavandă, a cimbrisor și a ace de pin; parcă ieri plecasem de aici. Deja un an! Fiecare an trece mai repede decât precedentul. Nu mai am mult de așteptat înainte să adorm pe veci. Și încă iubesc prea mult viața pentru ca ideea morții să mă consoleze. În liniștea de la țară am dormit totuși un somn liniștitor.

– Poți să ieși la plimbare? m-a întrebat André a doua zi dimineață.

– Bineînțeles.

– O să-ți arăt un colț drăguț pe care l-am redescoperit. Pe malul râului Gard. Ia-ți un costum de baie.

– Nu mi-am adus.

– O să-ți împrumute Manette unul. O să vezi, o să fii ispitită.

Am mers cu mașina printre măracinișuri, pe niște drumuri înguste și prăfoase. De mulți ani nu mai făcuse un sejur atât de lung aici. Avusese timp să exploreze din nou regiunea, ca să-și revadă prietenii din copilărie; părea, hotărât lucru, mult mai tânăr și mai vesel decât la Paris. Nu-i fusese deloc dor de mine, se vedea. Cât timp s-ar fi lipsit bucuros de mine?

A oprit mașina:

– Vezi pata aia verde, acolo, jos? E Gardul. Formează un fel de lighean, e ideal pentru scăldat, iar locul e încântător.

– Păi, e ceva de mers. Și o să trebuiască să urcăm înapoi.

– Nu-i obositor, eu am făcut drumul de multe ori.

A coborât pe cărarea povârnită, foarte repede, cu un pas sigur. Îl urmam de departe, punând frână și poticnindu-mă un pic; o cădere, o fractură n-ar fi fost, la vârsta mea, deloc nostime. Puteam să urc repede, dar la coborâri nu mă descurcasem niciodată prea bine.

– Nu-i frumos?

– Foarte frumos.

M-am așezat la umbra unei stânci. Cât despre scăldat, nu. Înot prost. Și, chiar și în fața lui André, mi-e silă să mă arăt în costum de baie. Un corp de bătrân nu-i totuși așa urât ca un corp de bătrână, mi-am spus, privindu-l cum se bălăcea în apă. Apă verde, cer albastru, miros de tufișuri verzi; m-aș fi simțit mai bine aici decât la Paris. Doar să fi insistat el și aș fi venit mai devreme. Dar tocmai asta nu-și dorise.

S-a așezat lângă mine pe pietriș.

– N-ai avut dreptate. A fost grozav!

– Stau foarte bine aici.

– Cum ți s-a părut mama? E uimitoare, nu?

– Uimitoare. Ce face toată ziua?

– Citește mult, ascultă radioul. I-am propus să-i cumpăr un televizor, dar a refuzat; mi-a zis: „Nu las pe oricine să-mi intre în casă“. Grădinărește. Merge la reuniunile celulei. Nu stă degeaba niciodată, cum spune ea.

– E cea mai bună perioadă din viața ei.

– Cu siguranță. E unul din cazurile când bătrânețea e o vârstă fericită: când ai dus o viață grea și, mai mult sau mai puțin, devorată de alții.

Când am început să urcăm înapoi era foarte cald; drumul era mai lung, mai abrupt decât îmi spusese André. El mergea cu pași mari; iar eu, care altădată saream atât de sprintenă, mă târam mult în urma lui, era vexant. Soarele îmi sfredelea tâmpilele, agonia stridentă a greierilor ce se drăgosteau îmi chinuia urechile; gâfâiam.

– Mergi prea repede, i-am spus.

– Nu te grăbi. Te aștept sus.

M-am oprit, lac de sudoare. Am pornit din nou. Nu mai eram stăpână pe inima mea, pe suflu; picioarele abia mă mai ascultau; lumina îmi rănea ochii; cântecul de dragoste și de moarte al greierilor, în monotonia-i încăpățânată, îmi făcea nervii să scârțâie. Am ajuns la mașină cu fața și capul în flăcări, pe marginea, mi se părea, a congestiei.

– Sunt moartă.

– Ar fi trebuit să urci mai încet.

– Ține-le pentru tine cărările astea ușoare.

Ne-am întors tăcuți. Greșeam enervându-mă pentru un fleac. Întotdeauna am fost colerică; oare o să devin arțăgoasă? Trebuie să fiu atentă. Dar nu reușeam să trec peste ciudă. Mă simțeam așa de rău, că mi-era frică să nu fi făcut insolatie. Am mâncat două roșii și m-am dus să mă odihnesc în cameră, unde umbra, pardoseala, albul așternuturilor

dădeau o falsă impresie de proștețime. Am închis ochii și am ascultat în tăcere tic-tacul pendulei. Îi spusese lui André: „Nu văd ce pierdem îmbătrânind“. Ei bine, acum văd. Am refuzat întotdeauna să văd viața în felul lui Fitzgerald, ca un „proces de degradare“. Credeam că relațiile mele cu André nu se vor strica niciodată, că opera mea nu va înceta să se îmbogățească, iar Philippe va semăna pe zi ce trece cu omul pe care voisem să-l fac din el. Pentru trupul meu nu-mi făceam griji. Și credeam că până și tăcerea dă roade. Ce iluzie! Cuvintele lui Saint-Beuve sunt mai adevărate decât ale lui Valéry: „Ne înăsprim ici, putrezim colo, nu murim niciodată“. Trupul meu mă abandona. Nu mai eram în stare să scriu; Philippe îmi trădase toate speranțele, iar ceea ce mă mătina și mai mult era că între mine și André lucrurile erau pe cale să se deterioreze. Ce păcăleală, progresul ăsta, ascensiunea asta cu care mă îmbătaseam, de vreme ce vine momentul degringoladei! Începuse deja. Iar de acum o să fie foarte rapidă și foarte lentă: aveam să devenim niște moșnegi.

Când am coborât, căldura se mai potolise; Manette citea lângă o fereastră ce dădea spre grădină. Vârsta n-o împruțina, dar oare ce se petrecea în sufletul ei? Se gândea la moarte? Cu resemnare, cu teamă? Nu îndrăzneam s-o întreb.

– André s-a dus să joace bile, se întoarce, mi-a spus ea.

M-am așezat în fața ei. Oricum, dacă voi ajunge la optzeci de ani, nu-i voi semăna. Nu mă imaginez numind libertate singurătatea mea și profitând în tihnă de fiecare clipă. Mie viața avea să-mi ia, încetul cu încetul, tot ce-mi dăduse; începuse deja.

– Mi-a spus, Philippe a renunțat la învățământ; nu-i destul de bun pentru el; vrea să devină un domn gras.

– Vai, da.

– Tineretul ăsta nu crede în nimic. Trebuie spus că nici voi doi nu credeți în mare lucru.

– André și cu mine? Ba da.

– André e împotriva tuturor. Asta-i vina lui. De aceea Philippe a luat-o pe un drum greșit. Trebuie să fii pentru ceva.

Nu s-a resemnat niciodată cu faptul că André nu s-a înscris în partid. N-aveam chef să discutăm despre asta. I-am povestit plimbarea de dimineață și am întrebat-o:

– Unde-ai pus fotografiile?

E un ritual, în fiecare an mă uit în vechiul album. Dar niciodată nu-i în același loc.

L-a așezat pe masă, împreună cu o cutie de carton. Fotografiile foarte vechi sunt puține. Manette în ziua nunții, într-o rochie lungă și austeră. Un grup: ea cu soțul ei, frații și surorile, o întreagă generație din care ea e singura supraviețuitoare. André copil, cu un aer încăpățânat, hotărât. Renée la douăzeci de ani, între cei doi frați ai ei. Credeam că n-o să ne împăcăm niciodată cu moartea ei; douăzeci și patru de ani și aștepta atâtea de la viață. Ce-ar fi obținut? Cum și-ar fi suportat vârsta? Prima mea întâlnire cu moartea, cum am mai plâns. Apoi am plâns tot mai puțin: părinții mei, cumnatul meu, socrul, prietenii. E tot un semn al îmbătrânirii. Atâtea morți în urmă, regretați, uitați. Adesea, când citesc ziarul, aflu despre un nou deces: un scriitor îndrăgit, un coleg, un fost colaborator al lui André, una dintre camaradele noastre politice, un prieten pierdut din vedere. Trebuie că te simți bizar când rămâi, ca Manette, singurul martor al unei lumi dispărute.

– Te uiți la fotografii?

André se apleacă peste umărul meu. A răsfoit albumul și mi-a arătat o imagine care-l înfățișa, la unsprezece ani, alături de colegii de clasă.

– Mai bine de jumătate sunt morți, mi-a zis. Pe asta, Pierre, l-am revăzut. Și pe asta. Și pe Paul, care nu-i în fotografie. De vreo douăzeci de ani nu ne mai întâlniserăm. Abia i-am recunoscut. Nu ți-ai închipui că au exact vârsta mea: au devenit

niște moșnegi. Mult mai trecuți decât Manette. Asta m-a impresionat.

– Din cauza vieții pe care au dus-o?

– Da. Viața de țăran, în colțul ăsta de lume, îl consumă pe un bărbat.

– Prin comparație, te-ai simțit tânăr.

– Nu tânăr. Ci doar privilegiat.

A închis albumul:

– Te duc să luăm aperitivul la Villeneuve.

– Bine.

În mașină mi-a vorbit despre partida de bile pe care o câștigase, făcuse mari progrese de la sosirea aici. Era într-o dispoziție cât se poate de bună, necazurile mele nu i-o stricaseră, lucru pe care l-am constatat cu oarece amărăciune. A oprit mașina la marginea terasei presărate cu umbrele sub care oamenii beau *pastis*; o aromă de anason plutea în aer. A comandat și pentru noi. S-a lăsat o lungă tăcere. El a spus:

– E tare veselă piațeta asta.

– Tare veselă.

– Spui asta cu un aer lugubru. Ți-e dor de Paris?

– A, nu! În momentul ăsta, nici nu-mi pasă în ce loc mă aflu.

– Am impresia că nici de oameni.

– De ce zici asta?

– Nu prea ești vorbăreață.

– Scuză-mă. Mă simt rău. Am stat prea mult în soare dimineață.

– De obicei, ești foarte rezistentă.

– Îmbătrânesc.

N-aveam o voce amabilă. Ce sperasem de la André? Un miracol? Să-mi facă, dintr-un semn cu bagheta, cartea bună, iar criticile, favorabile? Sau ca, lângă el, eșecul să-mi devină indiferent? Făcuse pentru mine multe mici miracole; pe vremea când trăia preocupat de viitorul lui, înflăcărea

lui o însuflețea pe a mea. Îmi dădea, îmi reda încrederea. Își pierduse puterea asta. Chiar dacă-și păstrase credința în propriul destin, nu mai era de-ajuns ca să mă liniștească în legătură cu al meu. A scos o scrisoare din buzunar:

– Mi-a scris Philippe.

– Cum de știa unde ești?

– I-am telefonat în ziua plecării ca să-mi iau rămas bun.

Îmi povestește că l-ai dat afară.

– Da, și nu-mi pare rău. Nu pot să iubesc un om pe care nu-l stimez.

André m-a privit fix:

– Nu știu dacă ești de bună-credință.

– Cum adică?

– Te plasezi pe un plan moral când, de fapt, te simți trădată pe plan afectiv.

– Pe amândouă.

Trădată, abandonată, da; o rană prea sângeroasă ca să pot vorbi despre ea. S-a lăsat iar tăcerea. Avea ea oare să se stabilească definitiv între noi? Un cuplu care continuă fiindcă a început, fără alt motiv: asta eram pe cale să devenim? Să mai petrecem cincisprezece ani, douăzeci de ani fără neplăceri deosebite, fără animozitate, dar fiecare în lumea lui, dedicat problemei sale, rumegându-și eșecul personal, cuvintele nemaiaivând nici un rost? Începuserăm să trăim în contratimp. La Paris, eu eram veselă, iar el, mohorât. Iar acum îi purtam pică fiindcă era vesel când eu mă întristasem. Am făcut un efort:

– Peste trei zile o să fim în Italia. Te bucuri?

– Dacă te bucuri tu.

– Eu mă bucur dacă tu te bucuri.

– Fiindcă ție, clar, nu-ți pasă în ce loc ești?

– Câteodată nici ție nu-ți pasă.

N-a răspuns nimic. Ceva se blocase în dialogul nostru; fiecare înțelegea greșit ce spunea celălalt. Oare vom trece,

până la urmă, peste asta? De ce mâine mai degrabă decât azi, la Roma mai degrabă decât aici?

– Ei bine! Să ne întoarcem, am spus după un moment.

Seara ne-am omorât timpul jucând cărți cu Manette.

A doua zi am refuzat să ies în soare și să aud scârțâitul grierilor. La ce bun? Știam că, privind Castelul Papilor sau Pont du Gard, aș fi rămas la fel de indiferentă ca la Champeaux. Am pretextat o durere de cap ca să rămân acasă. André luase cu el vreo zece cărți noi și s-a cufundat într-una din ele. Eu mă țin la curent, le știu pe toate. Am examinat biblioteca lui Manette. Clasici Garnier, câteva *Pléiades* pe care i le făcusem noi cadou. Peste multe dintre aceste texte nu avusesem de mult ocazia să revin, le uitasem. Și totuși, mi-era lene să le recitesc. Ți le amintești pe parcurs, sau măcar ai iluzia asta. Prospețimea dintâi s-a pierdut. Ce mai aveau să-mi ofere scriitorii care m-au făcut ceea ce sunt și nu voi înceta să fiu? Am deschis și am răsfoit câteva volume; toate aveau un gust aproape la fel de respingător ca al propriilor mele cărți: un gust de colb.

Manette a ridicat ochii din ziar:

– Încep să cred că voi vedea cu ochii mei oameni pe Lună!

– Cu ochii tăi? O să călătorești până acolo? a întrebat André pe un ton glumeț.

– Înțelegi bine ce spun. Voi prinde momentul acela. Iar asta or s-o reușească rușii, micuțele. Americanii, cu oxigenul lor pur, au dat chix.

– Da, mamă, o să-i vezi pe ruși pe Lună, a spus André tandru.

– Și când te gândești c-am început în caverne, slujindu-ne doar de propriile degete, a reluat visătoare Manette. Și am ajuns unde suntem; recunoaște că e încurajator.

– E adevărat că istoria omenirii e frumoasă, a spus André. Păcat că a oamenilor e atât de tristă.

– Nu va fi astfel mereu. Dacă chinezii tăi nu aruncă pământul în aer, nepoții noștri vor cunoaște socialismul. Aș mai trăi bucuroasă cincizeci de ani ca să văd asta.

– Ce sănătate! O auzi, mi-a zis André. S-ar înrola pentru cincizeci de ani.

– Tu nu, băiete?

– Nu, mamă, sincer, nu. Istoria apucă pe niște drumuri atât de ciudate încât abia dacă mai am impresia că mă privește. Mă simt pe margine. Așa că, peste cincizeci de ani!...

– Știi: nu mai crezi în nimic, a spus Manette reprobator.

– Nu-i chiar așa.

– În ce crezi tu?

– În suferința oamenilor și în faptul că e abominabilă. Trebuie să facem totul ca s-o eliminăm. La drept vorbind, nimic altceva nu mi se pare important.

– Atunci, l-am întrebat, de ce nu o bombă, de ce nu neantul? Să sară totul în aer și să terminăm odată.

– Câteodată ești ispitit să dorești asta. Eu însă prefer să visez că poate exista viață fără durere.

– Viață ca să faci ceva cu ea, a spus Manette cu un aer bățios.

Tonul lui André mă frapase; nu era așa nepăsător cum părea. „Păcat că a oamenilor e atât de tristă.“ Cu ce voce spusese asta! L-am privit, m-a cuprins un asemenea elan față de el, încât o certitudine a pus stăpânire pe mine. Nu vom fi niciodată doi străini. Într-una din zilele astea, poate mâine, aveam să ne regăsim, fiindcă inima mea îl regăsise deja. După cină, am propus să ieșim în oraș. Am urcat încet spre fortul Saint-André. L-am întrebat:

– Chiar crezi că nimic nu contează în afară de eliminarea suferinței?

– Ce altceva?

– Nu-i un gând prea vesel.

– Nu. Cu atât mai mult cu cât nu știm s-o combatem.

A tăcut un moment:

– Mama greșește spunând că noi nu credem în nimic. Dar, practic, nici o cauză nu e cu adevărat a noastră: nu suntem pentru URSS și compromisurile ei; nici pentru China; în Franța, nici pentru regim, nici pentru vreun partid din opoziție.

– E o situație neplăcută, am spus.

– Asta explică oarecum atitudinea lui Philippe: să fi împotriva tuturor, la treizeci de ani, n-are nimic exaltant.

– Nici la șaizeci. Dar nu-i un motiv să-și renege ideile.

– Chiar sunt ideile *lui*?

– Ce vrei să spui?

– Oh! Desigur, marile nedreptăți, marile ticăloșii, astea îl revoltă. Dar el n-a fost niciodată atât de politizat. A adoptat opiniile noastre fiindcă nu putea face altfel, vedea lumea prin ochii noștri. Dar până la ce punct era convins?

– Și riscurile pe care și le-a asumat în timpul războiului din Algeria?

– Războiul îl dezgusta sincer. Și apoi, valizele, manifestele însemnau acțiune, aventură. Asta nu dovedește că era profund de stânga.

– Ciudat mod de a-l apăra pe Philippe: demolându-l.

– Nu. Nu-l demolez. Cu cât mă gândesc mai mult, cu atât îi găsesc mai multe scuze. Cântăresc cât de mult l-am influențat; a sfârșit prin a avea nevoie să se afirme împotriva noastră, cu orice preț. Și apoi, vorbești de Algeria: tare a mai fost dezamăgit. Nici unul dintre tipii pentru care și-a riscat pielea nu i-a dat vreun semn de viață. Iar acolo marele erou e De Gaulle.

Ne-am așezat pe iarbă, la poalele fortului. Ascultam vocea lui André, calmă și convingătoare; puteam din nou să vorbim, și ceva s-a dezlegat în mine. Pentru prima dată mă gândeam la Philippe fără mânie. Și fără bucurie, dar în li-

niște: poate că, fiindcă André îmi devenise deodată atât de apropiat, imaginea lui Philippe se estompa.

– L-am influențat, da, am zis cu bunăvoință.

L-am întrebat:

– Crezi c-ar trebui să mă împac cu el?

– L-ar dura enorm dacă ai rămâne certată cu el. La ce-ar folosi asta?

– Oh! Bineînțeles, lucrurile nu vor mai fi niciodată la fel între el și mine.

M-am uitat la André. Mi se părea că între el și mine totul redevenise deja ca înainte. Luna strălucea, ca și mica stea care o însoțește credincioasă și o mare liniște s-a lăsat în mine: „Steluță, te văd, să știi / După lună cum te ții”¹. Regăseam în gătlej vechile cuvinte, așa cum fuseseră scrise. Ele mă uneau cu veacurile de demult, când astrele străluceau întocmai ca astăzi. Iar renașterea și permanența aceasta îmi dădeau o impresie de veșnicie. Pământul mi se părea proaspăt ca la începuturi și clipa aceasta își era suficientă sieși. Eram acolo, priveam la picioarele noastre acoperișurile de țiglă, scăldate în clarul de lună, fără motiv, doar din plăcerea de a le vedea. Nepăsarea aceasta avea un farmec sfâșietor.

– Iată privilegiul literaturii, am spus. Imaginile se deformează, pălesc. Cuvintele le porți cu tine.

– De ce te gândești la asta? a spus André.

I-am citat cele două versuri din *Aucassin și Nicolette*. Am adăugat cu regret:

– Ce frumoase sunt nopțile aici!

– Da. Păcat că n-ai putut veni mai demult.

Am tresărit:

– E păcat! Dar tu nu voiai să vin!

¹ În original, „Etoilette je te vois / Que la lune traite à soi“, versuri din *Aucassin și Nicolette*, cantafabulă anonimă de la începutul secolului al XIII-lea.

– Eu! Nu mai spune! Tu ai refuzat. Când ți-am zis: „De ce nu plecăm imediat la Villeneuve?“, mi-ai răspuns: „Bună idee. Du-te“.

– Nu așa s-a întâmplat. Ai spus, îmi amintesc textual: „Am chef să mă duc la Villeneuve“. Te săturaseși de mine, nu voiai decât s-o ștergi.

– Ești nebună! Voiam, evident, să spun: am chef să mergem la Villeneuve. Și tu mi-ai răspuns: du-te, pe un ton care m-a înghețat. Am insistat totuși.

– Ei, cu jumătate de gură; te așteptai să te refuz.

Avea un aer atât de sincer că m-a cuprins îndoiala. Se poate să mă fi înșelat? Scena mi se fixase în memorie, nu puteam s-o schimb. Dar eram sigură că el nu mințea.

– Ce prostie, am spus. Am fost așa de șocată când am văzut că hotărâseși să pleci fără mine.

– E o prostie, a spus André. Mă întreb de ce-ai crezut asta?!

M-am gândit o clipă:

– N-aveam încredere în tine.

– Fiindcă te mințisem?

– Îmi păraai schimbat de ceva timp.

– În ce sens?

– Făceai pe bătrânul.

– Nu mă prefac. Și tu mi-ai zis ieri: îmbătrânesc.

– Dar erai neglijent. Într-o grămadă de privințe.

– De pildă?

– Aveai ticuri; felul ăsta de a-ți pipăi gingia.

– Ah! Asta...

– Ce?

– Am o mică infecție la maxilar, în locul ăsta, și devine serioasă, legătura cu celălalt dinte o să cedeze, va trebui să port o proteză. Îți dai seama!

Îmi dau seama. Câteodată, în vise, îmi cad toți dinții din gură și dintr-o dată mă apasă decrepitudinea. O proteză...

– De ce nu mi-ai pus?
– Sunt neplăceri pe care le păstrezi pentru tine.
– Poate că nu facem bine. Așa ajung oamenii la neînțelegeri.

– Poate.

S-a ridicat:

– Vino, o să răcim.

M-am ridicat și eu. Am coborât încet panta ierboasă.

– Ai totuși un pic de dreptate să spui că mă prefăceam, a spus André. Exageram. Când i-am văzut pe toți tipii ăia mult mai trecuți decât mine și care iau lucrurile așa cum sunt, fără să facă mofturi, m-am muștrat. Am decis să reacționez.

– Ah! Asta era deci! Credeam că lipsa mea îți readusese buna dispoziție.

– Ce idee! Dimpotrivă, mai ales pentru tine am vrut să-mi revin. Nu vreau să fiu un bătrân plictisitor. Bătrân, ajunge asta, dar plictisitor, nu.

L-am luat de braț, strângându-l lângă al meu. L-am regăsit pe André, pe care nu-l pierdusem și n-aveam să-l pierd nicio dată. Am intrat în grădină, ne-am așezat pe o bancă, la poalele chiparoșilor. Luna și steluța ei străluceau deasupra casei.

– E totuși adevărat că bătrânețea există, am spus. Și nu-i deloc nostim să-ți spui că s-a sfârșit.

Și-a pus mâna peste a mea:

– Nu-ți spune asta. Cred că știu de ce ai ratat eseul. Ai pornit de la o ambiție goală: să inovezi, să te depășești. Asta nu te iartă. Să-i înțelegi și să-i faci înțeleși pe Rousseau și Montesquieu era un plan concret, care te-a dus departe. Dacă ești din nou pasionată, poți încă să faci o treabă bună.

– În mare, opera mea va rămâne ce este: mi-am văzut limitele.

– Dintr-un punct de vedere narcisist, n-ai mare lucru de câștigat. Dar încă poți să-i interesezi pe cititori, să-i îmbogățești, să-i faci să reflecteze.

– Să sperăm.

– Eu am luat o hotărâre. Încă un an și gata. Mă apuc iar de studiu, recuperez întârzierile, umplu lacunele.

– Crezi că după asta o să-ți meargă mai bine?

– Nu. Dar sunt lucruri pe care nu le știu, pe care vreau să le aflu. Doar pentru a ști.

– Îți va fi de ajuns?

– Pentru ceva timp, în orice caz. Să nu privim prea departe.

– Ai dreptate.

Întotdeauna privisem departe. Ar trebui să învățăm să trăim pe termen scurt? Stăteam așezați unul lângă altul sub stele, mângâiați de mirosul amar al chiparoșilor, iar mâinile noastre se atingeau; pentru o clipă timpul se oprise. Avea să-și reînceapă curgerea. Și ce? Mai puteam sau nu să lucrez? Avea să se stingă ranchiuna mea față de Philippe? O să mă cuprindă iar angoasa bătrâneții? Să nu privim prea departe. În depărtare erau ororile morții și ale despărțirilor; erau plăcile, sciatica, infirmitățile, sterilitatea mintală, singurătatea într-o lume străină pe care n-o vom mai înțelege și care-și va continua cursa fără noi. Voi reuși oare să nu ridic ochii spre acele zări? Sau voi învăța să le percep fără spaimă? Suntem împreună, e șansa noastră. Ne vom ajuta să trăim această ultimă aventură, din care nu ne vom mai întoarce. Asta ne-o va face oare tolerabilă? Nu știu. Să sperăm. N-avem de ales.

FEMEIA SFÂȘIATĂ

Luni 13, septembrie. Les Salines

E un decor extraordinar, schița asta de oraș abandonat la marginile unui sat și la marginea secolelor. Am mers de-a lungul unei jumătăți de semicerc, am urcat scările pavilionului central; am contemplat îndelung măreția acestor clădiri ridicate în scopuri utilitare și care n-au folosit niciodată la nimic. Sunt solide, sunt adevărate; totuși, neîngrijirea le transformă într-un simulacru fantastic: te întrebi al cui. Iarba caldă, sub cerul de toamnă, și mirosul de frunze uscate mă asigurau că nu părăsisem această lume, ci mă întorsesem cu două sute de ani în trecut. M-am dus să-mi caut niște lucruri în mașină, am întins o pătură pe jos, am scos perne, tranzistorul și am fumat ascultând Mozart. În spatele a două sau trei ferestre prăfuite, ghicesc niște prezențe: sunt, fără îndoială, birouri. Un camion s-a oprit în fața uneia dintre porțile grele, oamenii au deschis-o și au încărcat saci în remorcă. Nimic altceva n-a tulburat liniștea acestei după-amieze, nici un vizitator. După ce s-a terminat concertul, am citit. Dublă dezrădăcinare; mă duceam foarte departe, pe malul unui fluviu necunoscut; înălțam ochii și mă regăseam printre pietrele acelea, departe de viața mea.

Căci mai surprinzătoare decât toate e prezența mea aici, și cât e de veselă. Mă temeam de singurătatea întoarcerii la Paris. Până acum, în lipsa lui Maurice, micuțele mă însoțeau în toate călătoriile. Credeam că entuziasmul lui Colette și exigențele lui Lucienne aveau să-mi lipsească. Și iată că-mi recapăt o uitată înclinație spre bucurie. Libertatea mă întinerește cu douăzeci de ani. Așa încât, închizând cartea, m-am apucat să scriu pentru mine însămi, ca la douăzeci de ani.

Niciodată, când plec de lângă Maurice, n-o fac cu inima împăcată. Congresul durează numai o săptămână și totuși, când mergeam cu mașina de la Mougins spre aeroportul din Nice, mă simțeam gătită. Și el era emoționat. Când difuzorul a invitat călătorii spre Roma la îmbarcare, m-a sărutat foarte apăsător: „Să nu te sinucizi în mașină – Să nu te sinucizi în avion“. Înainte să dispară, a întors încă o dată capul spre mine: avea în ochi o anxietate care m-a cucerit. Decolarea mi s-a părut dramatică. Avioanele cu patru motoare își iau zborul încet, este un lung rămas-bun. *Jet*-ul s-a smuls de la sol cu brutalitatea unui adio.

Curând încă am început să jubilez. Nu, absența ficcelor mele nu mă întrista; dimpotrivă. Puteam să conduc oricât de repede sau de încet îmi plăcea, să merg unde voiam, să mă opresc oricând aveam chef. Am hotărât să-mi petrec săptămâna vagabondând. Mă trezesc o dată cu rășăritul. Mașina mă așteaptă în stradă, în curte, ca un animal credincios; e umedă de rouă; îi șterg farurile și-mi croiesc drum prin ziua care prinde a se însori. Am alături geanta albă cu hărțile Michelin, Ghidul Albastru, cărți, o jachetă, țigări: e un tovarăș discret. Nimeni nu se impacientează când îi cer patroanei de la han rețeta puiului cu raci.

O să se lase seara, dar încă e călduț. E una dintre clipele acelea emoționante când pământul e atât de bine împăcat cu oamenii, încât pare cu neputință să nu fie toți fericiți.

Marți, 14 septembrie.

Unul dintre lucrurile care-l fermecau pe Maurice era intensitatea a ceea ce el numea „atenția mea față de viață“. Aceasta mi-a revenit în timpul scurtului *tête-à-tête* cu mine însămi. Acum, când Colette e măritată, iar Lucienne e în America, așa avea tot răgazul să mi-o cultiv. „O să te plictisești. Ar trebui să-ți găsești ceva de lucru“, mi-a spus Maurice la Mougins. A insistat. Dar, cel puțin deocamdată, nu-mi doresc asta. Vreau să trăiesc, în sfârșit, puțin și pentru mine. Și să profit, alături de Maurice, de această singurătate în doi de care atâta vreme fuseserăm privați. Am în minte o grămadă de proiecte.

Vineri, 17 septembrie.

Marți am sunat-o pe Colette: avea gripă. A protestat când i-am zis că vin imediat la Paris, Jean-Pierre se ocupă foarte bine de ea. Dar eram îngrijorată, m-am întors în aceeași zi. Am găsit-o culcată, foarte slăbită; are temperatură în fiecare seară. Încă din august, când am însoțit-o la munte, îmi făceam griji pentru sănătatea ei. Voiam s-o examineze Maurice cât mai repede și să-l consulte și pe Talbot.

Iată-mă cu încă o protejată în brațe. Când am plecat miercuri de la Colette, după cină, era o vreme așa de blândă că am coborât cu mașina până în Cartierul Latin; m-am așezat la o terasă, am fumat o țigară. Puștoaica de la masa de alături devora din priviri pachetul meu de Chesterfield; mi-a cerut una. I-am vorbit; a acolit întrebările mele și s-a ridicat să plece; avea vreo cincisprezece ani, nici studentă, nici prostituată, mă intrigă; i-am propus s-o duc cu mașina acasă. A refuzat, a ezitat și mi-a mărturisit până la urmă că n-avea unde să doarmă. Fugise dimineața din centrul unde o plasase Asistența Socială. Am găzduit-o două zile. Mama

ei, mai mult sau mai puțin debilă mintal, și tatăl vitreg care o urăște au renunțat la drepturile asupra ei. Judecătorul care se ocupă de cazul ei a promis că o va trimite într-un cămin în care să învețe o meserie. Până atunci, trăiește „provizoriu“, de șase luni, în casa asta din care nu iese *niciodată* – în afara duminicilor, când, dacă vrea, poate merge la biserică – și unde nu i se dă nimic de făcut. Stau acolo vreo patruzeci de adolescente, bine îngrijite material, dar care mor de plictiseală, de dezgust și de deznădejde. Seara li se dau tuturor somnifere. S-au înțeles să nu le ia. Și într-o bună zi înghit o dată toată rezerva. „O fugă, o tentativă de sinucidere: de asta e nevoie ca să-și amintească judecătorul de noi“, mi-a spus Marguerite. Fugile sunt ușoare, frecvente și, dacă nu durează mult, nu atrag sancțiuni.

I-am jurat c-o să fac pe dracu-n patru ca să-i obțin transferul într-un cămin și s-a lăsat convinsă să se întoarcă la centru. Ardeam de furie când am văzut-o intrând pe poartă, cu capul plecat și târându-și picioarele. E o fată frumoasă, deloc proastă, foarte cuminte și care nu cere decât să muncească; i se masacrează tinerețea; ei și altor câteva mii ca ea. O să-i telefonez mâine judecătorului Barron.

Ce dur e Parisul! Chiar și în zilele astea molatice de toamnă, duritatea lui mă apasă. În seara asta mă simt ușor deprimată. Am făcut planuri să transform camera copiilor într-un living-room mai intim decât cabinetul lui Maurice și decât sala de așteptare. Și-mi dau seama că Lucienne n-o să mai locuiască *niciodată* aici. Casa va fi liniștită, dar prea repede. Sunt, mai ales, tulburată din cauza lui Colette. Noroc că mâine se întoarce Maurice.

Miercuri, 22 septembrie.

Iată unul dintre motivele – principalul – pentru care n-am nici un chef să mă constrâng la o meserie: cu greu aş

suporta să nu fiu pe deplin la dispoziția oamenilor care au nevoie de mine. Îmi petrec aproape toate zilele la căpătâiul lui Colette. Nu-i scade febra. „Nu-i grav“, zice Maurice. Dar Talbot cere analize. Îmi trec prin minte tot felul de idei îngrozitoare.

Judecătorul Barron m-a primit dimineață. Foarte cordial. Găsește supărător cazul Marguerite Drin; și sunt mii de cazuri asemănătoare. Drama e că nu există nici un loc pentru a-i adăposti pe acești copii, nici un personal capabil să se ocupe cum se cuvine de ele. Guvernul nu face nimic. Astfel că eforturile judecătorilor pentru copii și ale asistenților sociali se izbesc de un zid. Centru în care se află Marguerite e doar un loc de tranzit; peste trei sau patru zile ar fi trebuit trimisă în altă parte. Dar unde? Neant. Micuțele rămân într-un loc unde nu fusese prevăzut nimic pentru a li se oferi o preocupare sau o distracție. El va încerca totuși să găsească undeva un loc pentru Marguerite. Și le va recomanda asistentelor de la centru să-mi permită s-o vizitez. Părinții n-au semnat actul prin care li s-ar fi luat definitiv drepturile de părinți, dar nu se pune problema s-o ia înapoi acasă pe micuță; n-o vor și asta ar fi și pentru ea cea mai proastă soluție.

Am ieșit din Palatul de Justiție iritată pentru această nepăsarea a sistemului. Numărul tinerilor delincvenți e în creștere; și nu se concepe altă măsură decât sporirea severității.

Cum mă aflu în față la Saint-Chapelle, am intrat și am urcat pe scările în spirală. Erau acolo niște turiști străini și un cuplu care privea vitraliile, ținându-se de mână. Eu nu prea le-am privit. Mă gândeam din nou la Colette și-mi făceam griji.

Îmi fac și acum. Cu neputință să citesc. Singurul lucru care-ar putea să mă mai liniștească ar fi să stau de vorbă cu Maurice, dar el nu vine până la miezul nopții. De când s-a întors de la Roma, își petrece serile la laborator, cu Talbot și Couturier. Zice că nu mai are mult. Pot să înțeleg că sacrifică

totul pentru cercetările lui. Dar e pentru prima dată în viață când am o grijă mare fără s-o împărtășesc cu el.

Sâmbătă, 25 septembrie.

Fereastra era întunecată. Mă așteptam. Înainte – înainte de ce? –, în rarele rânduri când ieșeam fără Maurice, la întoarcere vedeam întotdeauna o rază de lumină printre perdelele roșii. Urcam cele două etaje în fugă, sunam, prea nerăbdătoare să mai caut cheia. Acum am urcat fără să alerg, am vârât cheia în încuietoare. Cât de gol era apartamentul! Cât de gol! Evident, de vreme ce nu era nimeni înăuntru. Dar nu, de obicei, când vin acasă. îl regăsesc pe Maurice, chiar în lipsa lui. În seara asta, ușile se deschid spre camere pustii. Ora unsprezece. Măine vom afla rezultatul analizelor și mi-e frică. Mi-e frică și Maurice nu-i aici. Știu. Trebuie să-și ducă la capăt cercetările. Sunt, totuși, mândioasă pe el. „Am nevoie de tine și nu ești aici!“ Vreau să scriu cuvintele astea pe o hârtie pe care s-o las la vedere în vestibul, înainte să mă duc la culcare. Altfel o să tac, la fel ca ieri, ca alaltăieri. Era mereu acolo când aveam nevoie de el.

...Am udat plantele verzi; am început să aranjez biblioteca și m-am oprit deodată. Eram uimită de indiferența lui când i-am spus că vreau să amenajez livingul. Trebuie să recunosc adevărul; întotdeauna am vrut adevărul. Dacă l-am obținut, e fiindcă l-am vrut. Ei bine! Maurice s-a schimbat. S-a lăsat devorat de profesia lui. Nu mai citește. Nu mai ascultă muzică. (Îmi plăceau atât de mult tăcerea noastră și chipul lui când ascultam Monteverdi sau Charlie Parker.) Nu ne mai plimbăm împreună prin Paris sau în împrejurimi. Aproape că nu mai purtăm nici o conversație adevărată. Începe să semene cu colegii lui, care nu-s decât niște mașini de făcut carieră și de câștigat bani. Sunt nedreaptă. De bani, de reușita socială puțin îi pasă. Dar, de când a hotărât acum

zece ani, împotriva părerii mele, să se specializeze, încetul cu încetul – și tocmai de asta mă temeam – s-a împietrit. Chiar și anul ăsta, la Mougins, mi s-a părut distant: nerăbdător să se întoarcă în clinică și în laborator; dus pe gânduri și chiar morocănos. Hai! Mai bine să-mi spună adevărul până la capăt. Aveam inima strânsă pe aeroportul din Nice, din pricina acestei vacanțe terne pe care o petrecuserăm. Iar dacă în salinele abandonate am cunoscut o bucurie atât de intensă, e fiindcă Maurice, de la sute de kilometri, îmi redevenea apropiat. (Curios lucru, jurnalul: ceea ce treci sub tăcere e mai important decât ce notezi în el.) S-ar zice că viața lui privată nu-l mai privește. Cât de ușor a renunțat, primăvara trecută, la vacanța noastră în Alsacia! Și totuși, dezamăgirea mea l-a necăjit. I-am zis veselă: „Vindecarea leucemiei merită din plin câteva sacrificii!”. Dar altădată, pentru Maurice, medicina însemna oameni în carne și oase cărora le ușura suferința. (Eram așa dezamăgită, așa descumpănită, în timpul stagiului meu la Cochin, de bonomia rece a șefilor celor mari și de indiferența studenților; iar în ochii frumoși și întunecați ai acestui extern am întâlnit o tristețe, o furie asemănătoare cu ale mele. Cred că l-am iubit chiar din clipa aceea.) Mă tem ca acum bolnavii să nu mai fie pentru el decât cazuri. Să nu fie vorba mai mult de cunoașterea propriului interes decât de vindecare. Și chiar în relațiile cu apropiatii devine distant, el, care era atât de vioi, atât de vesel, la fel de tânăr la patruzeci și cinci de ani ca atunci când l-am cunoscut... Da, ceva s-a schimbat, de vreme ce scriu despre el, despre mine pe ascuns. Dacă ar fi făcut el asta, m-aș fi simțit trădată. Eram, unul față de altul, de o transparență absolută.

Suntem încă; furia mea ne desparte: va face în așa fel încât s-o potolească. Îmi va cere puțină răbdare: după perioadele de surmenare frenetică vin acalmiile. Și anul trecut lucra des seara. Da, dar o aveam pe Lucienne. Și, mai ales,

nu mă tulbura nimic. El știe bine că-n momentul ăsta nu pot nici să citesc, nici să ascult un disc, fiindcă mă tem. N-o să-i las un bilet în vestibul, dar o să vorbesc cu el. După douăzeci – douăzeci și doi – de ani de căsnicie, multe lucruri le punem sub tăcere: e periculos. Cred că m-am ocupat prea mult de fete în ultimii ani; Colette era atât de caldă, iar Lucienne atât de dificilă. Nu mai eram așa disponibilă pe cât și-ar fi dorit Maurice. Ar fi trebuit să-mi atragă atenția, în loc să se arunce în lucrări care acum îl rupeau de mine. Trebuie să avem o explicație.

Miezul nopții. Sunt atât de nerăbdătoare să-l regăsesc, să înăbuș furia asta care încă mârâie în mine, încât stau cu ochii ațintiți asupra pendulei. Acul nu înaintează; mă enervez. Imaginea lui Maurice se descompune: ce rost are să lupți împotriva bolii și a suferinței dacă-ți tratezi propria nevastă cu atâta neatenție? Asta-i indiferență. E asprime. Inutil să mă înfurii. Gata. Dacă analizele lui Colette nu ies bine, mâine o să am nevoie de tot sângele rece. Așa că trebuie să-ncerc să dorm.

Duminică, 26 septembrie.

Iată că s-a întâmplat. Mie mi s-a întâmplat asta.

Luni, 27 septembrie.

Ei bine, da! Mi s-a întâmplat. E *normal*. Trebuie să mă conving de asta și să gâtuie furia care m-a zguduit ieri toată ziua. Maurice m-a mințit, da; și asta-i un lucru normal. Ar fi putut continua, în loc să-mi spună. Trebuie să-i fiu recunoscătoare pentru sinceritate, chiar și tardivă.

Am adormit până la urmă, sâmbătă. Din când în când întebeam mâna spre patul de alături; așternutul era întins. (Îmi place să adorm înaintea lui, în timp ce el lucrează în

cabinet. Ca prin vis, aud apa curgând, simt un ușor miros de colonie, întind mâna, corpul lui umflă așternutul și mă cufund în beatitudine.) Ușa de la intrare s-a trântit zgomotos. Am strigat: „Maurice!“. Era trei dimineața. Nu lucraseră ei până la trei, ci băuseră și pălăvrăgiseră. M-am ridicat din pat:

– De ce te-ai întors la ora asta? De unde vii?

El s-a așezat într-un fotoliu. Ținea în mână un pahar de whisky.

– Știu, e ora trei.

– Colette e bolnavă, eu mor de grijă și tu te întorci la trei. Doar n-ai lucrat până la trei.

– Colette se simte mai rău?

– Nu-i este mai bine. Puțin îți pasă ție! Sigur, când ai luat în grijă sănătatea întregii omeniri, o fică bolnavă nu cântărește prea mult.

– Nu fi ostilă.

Mă privea cu o gravitate puțin tristă și m-am topit, cum mă topesc întotdeauna când mă învâluie în lumina asta sumbră și caldă. Am întrebat încet:

– Spune-mi de ce te întorci așa târziu.

N-a răspuns nimic.

– Ați băut? Ați jucat poker? Ați ieșit în oraș? Ai uitat cât e ceasul?

Tăcea în continuare, cu un fel de insistență, învârtind paharul între degete. Am aruncat la întâmplare niște cuvinte absurde ca să-l scot din sărite și să-i smulg o explicație:

– Ce-i cu tine? Este o altă femeie în viața ta?

Uitându-se fix la mine, a spus:

– Da, Monique, este o altă femeie în viața mea.

(Totul era albastru deasupra capetelor noastre și sub picioarele noastre; prin strâmtoare se zărea coasta africană. El mă strângea în brațe. „Dacă m-ai înșela, m-aș sinucide. – Dacă m-ai înșela, n-aș avea nevoie să mă sinucid. Aș muri de durere.“ Acum cincisprezece ani. Deja? Ce-nseamnă

cincisprezece ani? Doi și cu doi fac patru. Te iubesc, te iubesc doar pe tine. Adevărul e indestructibil, timpul nu-l schimbă cu nimic.)

– Cine-i?

– Noëllie Guérard.

– Noëllie! De ce?

A ridicat din umeri. Evident. Știam răspunsul: drăguță, strălucitoare, provocatoare. Tipul de aventură fără consecințe și care-l măgulește pe bărbat. Avea el nevoie să fie măgulit?

Mi-a zâmbit:

– Mă bucur că m-ai întrebat. Nu puteam suporta că te mint.

– De când mă minți?

Abia dacă a ezitat.

– Te-am mințit la Mougins. Și apoi la întoarcerea mea. Trecuseră cinci săptămâni. La Mougins se gândea la ea?

– Te-ai culcat cu ea când ai rămas singur la Paris?

– Da.

– Te întâlnești des cu ea?

– A, nu! Știi bine că lucrez...

I-am cerut precizări. Două seri și o după-amiază de la întoarcerea lui... mie mi se pare des.

– De ce nu m-ai prevenit imediat?

M-a privit timid și mi-a zis, cu regret în glas:

– Spuneai că ai muri de durere...

– Așa vine vorba.

Mi-a venit deodată să plâng; n-aș muri, asta-i cel mai trist. Printre vaporii albaștri priveam Africa, în depărtare, iar cuvintele pe care le rosteam nu erau decât cuvinte. M-am tras înapoi. Lovitura mă doborâse. Îmi trebuia un timp ca să înțeleg ce mi se întâmpla. „Să dormim“, i-am spus.

Furia m-a trezit dis-de-diminează. Ce aer nevinovat avea, cu părul încâlcit peste fruntea reîntinerită de somn. (În august, cât am lipsit eu, ea s-a trezit lângă el: nu-mi vine

să cred! De ce-am mers cu Colette la munte? Doar ea nu ținea numaidecât, eu am insistat.) Timp de cinci săptămâni m-a mințit! „În seara asta am făcut un pas serios înainte.“ Și el venea de la Noëllie. Îmi venea să-l scutur, să-l insult, să țip. M-am stăpânit. I-am lăsat un bilet pe pernă: „Pe diseară“, sigură că lipsa mea îl va afecta mai mult decât orice reproș; la lipsă nu poți să răspunzi cu nimic. Am umblat la întâmplare pe străzi, obsedată de aceste cuvinte: „M-a mințit“. Îmi treceau prin minte imagini: privirea, zâmbetul lui Maurice spre Noëllie. Le alungam. Nu voiam să sufăr, n-aveam să sufăr, dar ranchiuna mă sufoca: „M-a mințit!“. Spuneam: „Aș muri de durere“; da, dar el mă făcea să spun asta. Fusesse ceva mai înflăcărat decât mine la încheierea acestui pact: nici un compromis, nici o abatere. Mergeam cu mașina pe șoseaua îngustă de la Saint-Bernard-de-Comminges și el mă presa: „Nu-ți voi fi de ajuns eu întotdeauna?“ S-a supărat că nu-i răspundeam cu destulă pasiune (dar ce împăcare în camera vechiului han, cu mirosul de caprifoi care intra pe fereastră! Era acum douăzeci de ani, parcă ieri.) Mi-a fost de ajuns, n-am trăit decât pentru el. Iar el, pentru un capriciu, a trădat jurămintele noastre! Îmi ziceam: o să-i cer să rupă relația, imediat... Eram la Colette; toată ziua m-am ocupat de ea, dar pe dinăuntru fierbeam. M-am întors acasă istovită. „O să-i cer să rupă relația.“ Dar ce înseamnă „a cere“ după o viață de iubire și înțelegere? Niciodată nu i-am cerut un lucru pe care să nu-l vreau și pentru el.

M-a îmbrățișat cu un aer un puțin pierdut. Sunase de mai multe ori la Colette și nu-i răspunsese nimeni (ca să nu fie deranjată, blocasem soneria). Îneebunise de îngrijorare.

– Doar nu ți-ai închipuit c-aveam să mă sinucid?

– Mi-am închipuit totul.

Anxietatea lui mi-a mers la inimă și l-am ascultat fără ostilitate. Bineînțeles, a greșit mințindu-mă, dar trebuie să înțeleg; prima ezitare declanșează o avalanșă: nu mai îndrăznești

să mărturisești fiindcă ar trebui să mărturisești totodată că ai mințit. Obstacolul este și mai greu de trecut pentru oamenii ca noi, care prețuiesc atât de mult sinceritatea. (Recunosc: cu câtă înrâncenare aș fi mințit ca să acopăr o minciună.) Nicio dată n-am suferit minciuna. Primele minciuni ale lui Lucienne și Colette mi-au secerat brațele și picioarele. Mi-a fost greu să admit că toți copiii își mint mamele. Nu pe mine! Eu nu sunt o mamă pe care s-o minți; nu sunt o femeie pe care s-o minți. Orgoliu imbecil. Toate femeile se cred deosebite; toate cred că anumite lucruri nu li se pot întâmpla lor și toate se înșală.

M-am gândit mult azi. (Noroc că Lucienne e în America. Ar fi trebuit să joc teatru în fața ei. Nu m-ar fi lăsat în pace.) Și am stat de vorbă cu Isabelle. Ea m-a ajutat, ca întotdeauna. Mă temeam că n-o să mă-nțeleagă, fiindcă ea și Charles au mizat pe libertate, iar eu pe fidelitate. Dar asta n-a împiedicat-o, mi-a spus, să se înfurie pe soțul ei, nici să se simtă uneori în primejdie: a crezut, cu cinci ani în urmă, că o s-o părăsească. M-a sfătuit să am răbdare. Ea îl stimează mult pe Maurice. I se pare firesc că el a vrut o aventură și scuzabil că la început mi-a ascuns-o; dar cu siguranță o să se plictisească. Ce dă sare și piper acestui soi de relație e tocmai noutatea; timpul lucrează împotriva lui Noëllie; prestigiul pe care-l poate avea în ochii lui Maurice o să se piardă. Doar că, dacă vreau ca iubirea noastră să iasă neștirbită din încercarea asta, nu trebuie să fac pe victima, nici pe scorpia. „Fii înțelegătoare, fii veselă. Mai presus de toate, fii prietenoasă“, mi-a zis. Așa l-a recucerit ea, până la urmă, pe Charles. Răbdarea nu-i virtutea mea dominantă. Dar, într-adevăr, trebuie să mă străduiesc. Și doar ca o tactică: din moralitate. Am avut exact viața pe care mi-am dorit-o; trebuie să merit acest privilegiu. Dacă de la prima încurcătură cedez, tot ce cred despre mine e numai iluzie. Sunt intransigentă, moștenesc asta de la tata, iar Maurice mă prețuiește

pentru asta; vreau totuși să-l înțeleg pe celălalt și să mă adaptez. Că un bărbat are o aventură după douăzeci și doi de ani de căsătorie e normal, are dreptate Isabelle. Eu aș fi cea anormală – infantilă, în definitiv – dacă n-aș admite asta.

Plecând de la Isabelle, n-aveam nici un chef să merg la Marguerite; dar ea îmi scrisese o mică scrisoare emoționantă, n-am vrut s-o dezamăgesc. Ce tristețe în vorbitorul acesta și pe chipurile adolescentelor oprimăte. Mi-a arătat desene, deloc proaste. Ar vrea să fie decoratoare; sau măcar să aranjeze vitrine. În orice caz, să muncească. I-am repetat promisiunile judecătorului. I-am zis ce demersuri făcusem pentru a obține permisinea de a ieși duminică împreună cu ea. Are încredere în mine, mă îndrăgește, o să aibă răbdare, dar nu la nesfârșit.

Diseară ies cu Maurice. Sfaturi de la Isabelle și de la curierul inimilor: pentru a vă recâștiga soțul, fiți veselă, elegantă, ieșiți împreună. Nu trebuie să-l recâștig; nu l-am pierdut. Dar încă am să-i pun multe întrebări, iar conversația va fi mai destinsă dacă luăm cina în oraș. Mai ales nu vreau să semene cu o somație.

Un amănunt idiot mă sâcăie: de ce avea un pahar de whisky în mână? L-am strigat: Maurice! Trezită la trei dimineața, a ghicit că o să-l iau la întrebări. De obicei nu trănțește atât de zgomotos ușa de la intrare.

Marți, 28 septembrie.

Am băut prea mult; dar Maurice râdea și mi-a spus că-s fermecătoare. E nostim: a trebuit să mă înșele ca să reînvii nopțile tinereții noastre. Nimic nu-i mai rău ca rutina, șocurile ne trezesc. Saint-Germain-des-Près s-a schimbat din '46, publicul e diferit. „Și e altă epocă“, a spus Maurice oarecum trist. Dar nu mai pusesem piciorul într-un local de noapte de aproape cincisprezece ani, și totul m-a încântat.

Am dansat. L-a un moment dat mi-a spus, strângându-mă puternic în brațe: „Nu s-a schimbat nimic între noi“. Și am stat de vorbă, ore în șir; dar eu eram cherchelită, am cam uitat ce mi-a spus. În mare, e așa cum bănuiam: Noëllie e o avocată strălucită și roasă de ambiție; e o femeie singură – divorțată, cu o fiică cu moravuri foarte libere, mondenă, foarte la modă: exact opusul meu. Maurice a vrut să vadă dacă poate plăcea acestui gen de femeie. „Dac-aș vrea...“: îmi puneam întrebarea când am flirtat cu Quillan; a fost singurul flirt din viața mea și i-am pus capăt repede. În Maurice, ca la majoritatea bărbaților, doarme un adolescent deloc sigur pe sine. Noëllie i-a dat siguranță. Și, evident, e și o atracție trupească: femeia e apetisantă.

Miercuri, 29 septembrie.

Era pentru prima dată când, cu știrea mea, Maurice își petrecea seara cu Noëllie. Am fost cu Isabelle să vedem un film vechi de Bergman și am mâncat *fondue bourguignonne* la *Hochepot*. Întotdeauna mă simt bine cu ea. A păstrat ardoarea adolescenței noastre, când fiecare film, fiecare carte, fiecare tablou erau atât de importante; acum, când fetele m-au părăsit, o s-o însoțesc mai des la expoziții, la concerte. Și ea, după căsătorie, și-a întrerupt studiile, dar a păstrat o viață intelectuală mai intensă decât a mea. Trebuie spus că a avut de crescut doar un fiu, și nu două fiice. Și apoi, nu e, ca mine, înconjurată de „câini uzi“; cu un soț inginer, are puține ocazii să întâlnească astfel de lume. I-am zis că adoptasem fără greutate tactica zâmbetului, fiindcă sunt convinsă că, într-adevăr, relația asta nu contează cine știe ce pentru Maurice. „Nu s-a schimbat nimic între noi“, mi-a spus el alaltăieri.

În fapt, am fost mult mai tulburată acum zece ani. Dacă avea ambiții noi, dacă munca de la Simca – foarte plictisitoare, prost plătită, dar care-i lăsa timp liber și pe care o

făcea cu atâta devotament – nu-i mai ajungea, aceasta se întâmpla fiindcă se plictisea acasă, iar sentimentele pentru mine își pierduseră intensitatea. (Viitorul mi-a dovedit contrariul. Regret doar că nu mai particip deloc la ceea ce face el. Înainte îmi vorbea despre bolnavi, îmi semnala cazuri interesante, încercam să-i ajut. Acum sunt exclusă din cercetările lui, iar clienții de la policlinică n-au nevoie de mine.) Și atunci Isabelle mi-a fost de ajutor. M-a convins să-i respect lui Maurice libertatea. Asta însemna să renunț la vechiul ideal pe care-l întrușchipse tatăl meu și care rămâne viu în mine. Era mai greu decât să închid ochii la o aventură.

Am întrebat-o pe Isabelle dacă ea era fericită:

– Nu-mi pun întrebarea asta, așa că presupun că răspunsul e da.

În orice caz, se trezește cu plăcere. Mi se pare o bună definiție a fericirii! Și eu, în fiecare dimineață, când deschid ochii, zâmbesc.

Și în dimineața asta. Înainte să mă culc, luasem un pic de Nembutal și adormisem imediat. Maurice mi-a spus că se întorsese pe la unu. Nu i-am pus nici o întrebare.

Mă ajută faptul că nu sunt geloasă din punct de vedere fizic. Corpul meu nu mai are treizeci de ani, nici al lui Maurice. Ele se regăsesc cu plăcere – rar, la drept vorbind –, dar fără înfierbântare. Oh! Nu mă amănesc. Noëllie are atracția nou-tătăii; în patul ei, Maurice întinerește. Ideea asta mă lasă indiferentă. Aș deveni bănuitoare dacă ar fi vorba de o femeie care i-ar aduce lui Maurice ceva. Dar întâlnirile mele cu Noëllie și ceea ce-am auzit despre ea m-au lămurit suficient. Ea întrușchipează tot ceea ce ne displace: arivismul, snobismul, dorința de bani, pasiunea de a se remarca. N-are nici o idee personală, îi lipsește cumplit sensibilitatea; se adaptează după mode. Există atâta impudoare și exhibiționism în cochetăriile ei, că mă întreb dacă nu cumva e frigidă.

Joi, 30 septembrie

Colette avea 36,9° dimineată, se poate ridica din pat. Maurice zice că-i o boală care bântuie Parisul: febră, slăbiciune, și apoi trece. Nu știu de ce, văzând-o cum umblă prin micul ei apartament, am înțeles oarecum regretele lui Maurice. Nu-i mai puțin inteligentă ca sora ei; era interesată de chimie, studiile îi mergeau bine, e păcat că le-a întrerupt. Cum o să-și trăiască viața? Ar trebui s-o aprob, a ales aceeași cale ca și mine: dar eu îl aveam pe Maurice. Sigur, și ea îl are pe Jean-Pierre. E greu să-ți închipui că un bărbat pe care nu-l iubești îți va putea umple viața.

Scrisoare lungă de la Lucienne, pasionată de studiile ei și de America.

Să caut o masă pentru living. Să trec s-o văd pe bătrâna paralizată de la Bagnolet.

De ce să mai țin jurnalul ăsta de vreme ce n-am ce să notez în el? L-am început fiindcă singurătatea mă descumpănea; l-am continuat din neliniște, fiindcă atitudinea lui Maurice mă deruta. Dar neliniștea asta s-a disipat acum, că m-am lămurit, și cred c-o să abandonez carnetul.

Vineri, 1 octombrie.

Pentru prima dată am reacționat prost. La micul dejun, Maurice mi-a spus că de-acum, când va ieși seara cu Noëllie, va rămâne peste noapte la ea. Așa e mai decent și pentru ea, și pentru mine, pretinde el.

– De vreme ce îmi accepți legătura asta, lasă-mă s-o trăiesc așa cum trebuie.

Dat fiind numărul serilor petrecute la laborator, numărul prânzurilor peste care sare, îi acordă lui Noëllie aproape la fel de mult timp ca și mie. Am protestat. El m-a amețit cu calcule. Dacă socotim orele, fie, stă mai mult cu mine. Dar

în multe dintre ele lucrează, citește reviste; sau ne întâlnim cu prieteni. Când e cu Noëllie nu se ocupă decât de ea.

Până la urmă am cedat. O dată ce am adoptat o atitudine înțelegătoare, conciliantă, trebuie s-o mențin. Să nu-i stau în cale. Dacă-i stric aventura, o va înfrumuseța de la distanță, va avea regrete. Dacă-i permit s-o trăiască „așa cum trebuie“, se va sătura repede. Așa mi-a spus Isabelle. Îmi repet: „Răbdare“.

Oricum, trebuie să admit că, la vârsta lui Maurice, contează mult o relație trupească. La Mougins, se gândea la Noëllie, evident. Acum îi înțeleg anxietatea din privire, pe aeroportul din Nice: se întreba dacă bănuiam ceva. Sau îi era rușine că m-a mințit? Să fi fost rușine, nu teamă? Îi revăd chipul, dar mi-e greu să-l descifrez.

Sâmbătă, 2 octombrie. Dimineața.

Ei sunt în pijama, își beau cafeaua, zâmbesc... Imaginea asta îmi face rău. Când te lovești de o piatră, simți întâi șocul, pe urmă vine suferința; cu o întârziere de o săptămână, încep să sufăr. Înainte eram mai degrabă uimită. Mă pierdeam în subtilități, îndepărtam durerea care mă cuprinde în dimineața asta, imaginea. Mă învârt în cerc prin apartament: cu fiecare pas provoc un altul. Am deschis dulapul lui. M-am uitat la pijamale, la cămăși, la slipurile și maiourile lui; am început să plâng. Nu pot să îndur că alta își poate mângâia obrazul de delicatețea acestei cămăși de mătase, de moliciunea puloverului.

N-am fost vigilentă. Am crezut că Maurice înaintează în vârstă, că muncește excesiv, că trebuie să mă acomodez cu detașarea lui. A început să mă considere, mai mult sau mai puțin, o soră. Noëllie i-a trezit dorințele. Indiferent dacă are sau nu temperament, știe să se poarte în pat. El a regăsit bucuria orgolioasă de a satisface o femeie. Să te culci cu cineva nu

înseamnă numai să te culci cu cineva. Între ei există acea intimitate care înainte îmi aparținea doar mie. Oare, când se trezește, o cuibărește pe umărul lui și-i spune gazela mea, pasărea mea de pădure? Sau a inventat pentru ea alte nume, pe care i le spune cu același glas? Se rade, îi zâmbește, cu ochii mai negri și mai strălucitori, cu gura mai puțin acoperită de masca de spumă albă. Apare în deschizătura ușii ținând în brațe, învelit în celofan, un buchet mare de trandafiri roșii: oare-i duce flori?

Îmi despică inima cu un ferăstrău cu dinți foarte fini.

Sâmbătă seara.

Sosirea doamnei Dormoy m-a smuls din obsesiile mele. Am stat la taclale și i-am dat pentru fiica ei lucrurile pe care Lucienne nu le luase cu ea. După ce avusesem o menajeră aproape oarbă, o mitomană care mă bombarda cu povestea nenorocirilor ei, o înapoiată care mă fura, o apreciez pe femeia asta cinstită și echilibrată, singura pe care n-am angajat-o ca să-i fac un serviciu.

Am fost să fac piața. De obicei mă plimb mult pe strada asta plină de arome, de zgomote și râsete. Încerc să-mi inventez dorințe la fel de variate ca fructele, legumele, brânzeturile, pateurile și peștii de pe tarabe. De la florar cumpăr toamna câte un braț întreg. Azi gesturile mele erau mecanice. Mi-am umplut în grabă coșul. Un sentiment pe care nu-l încercasem niciodată: veselia celorlalți mă apăsa.

La dejun, i-am spus lui Maurice:

– Până la urmă n-am vorbit. Nu știu nimic despre Noëllie.

– Ba da, ți-am zis esențialul.

E drept că mi-a vorbit despre ea la *Club 46*; îmi pare rău că l-am ascultat atât de neatență.

– Nu pricep totuși ce vezi la ea special. Sunt o grămadă de femei la fel de drăguțe.

S-a gândit o clipă:

– Are o calitate care ar trebui să-ți placă: un mod de a se devota cu totul în ceea ce face.

– Știu. E ambițioasă.

– Nu-i vorba de ambiție, e altceva.

S-a oprit, jenat, fără îndoială, că face în fața mea elogiul lui Noëllie. Ce-i drept, nici eu nu aveam un aer prea încurajator.

Marți, 5 octombrie.

Acum, că nu mai e bolnavă, petrec ceva mai puțin timp la Colette. Oricât de dragălașă ar fi, simt că atenția mea riscă s-o deranjeze. Când ai trăit atâta pentru alții, e cam greu să te schimbi, să trăiești pentru tine. Să nu cazi în capcanele devotamentului: știu prea bine că a da și a primi sunt cuvinte interschimbabile și aveam atâta nevoie să aibă fetele nevoie de mine. N-am ascuns niciodată asta. „Ești minunată“, îmi spunea Maurice – mi-o spunea atât de des, sub un pretext sau altul – „fiindcă bucurându-i pe alții îți faci în primul rând plăcere ție“. Râdeam: „Da, e o formă de egoism“. Tandrețea aceea din ochii lui: „Cea mai delicioasă din lume“.

Miercuri, 6 octombrie.

Mi-au livrat ieri masa pe care-am găsit-o în piața de vechituri; o adevărată masă țărănească de lemn aspru, puțin cârpită, grea și mare. Livingul arată și mai bine decât camera noastră. Cu toată tristețea – cinema, Nembutal, e un regim de care o să mă satur repede –, mă bucuram de plăcerea pe care o va avea în dimineața asta. Și, desigur, m-a felicitat. Dar cum? Acum zece ani, am aranjat camera asta cât a stat el la maică-sa, care era bolnavă. Îmi amintesc chipul lui, vocea lui: „Ce bine ne va fi să fim fericiți aici!“ A aprins un foc mare de lemne. A coborât să cumpere șampanie;

mi-a adus și trandafiri roșii. Azi dimineață s-a uitat, a aprobat cu un aer – cum să-i zic? – binevoitor.

Așadar, s-a schimbat într-adevăr? Într-un sens, mărturisirea lui mă liniștea. Are o aventură, totul se explică. O presimțisem, și acesta a fost unul dintre motivele obscure ale împotrivirii mele; nu-ți transformi viața fără să te transformi pe tine. Bani, un mediu strălucit: e blazat. Când trăgeam mîța de coadă, ingeniozitatea mea îl încânta. „Ești minunată!“ O simplă floare, un fruct frumos, un pulover pe care i-l tricotasem: erau niște mari comori. Livingul ăsta pe care l-am amenajat cu atîta dragoste, ei bine, n-are nimic extraordinar în comparație cu apartamentul familiei Talbot? Și cel al lui Noëllie? Cum e? Cu siguranță, mai luxos ca al nostru.

Joi, 7 octombrie.

În fond, ce-am câștigat că mi-a spus adevărul? Acum își petrece nopțile cu ea: le convine așa. Mă întreb... Dar e prea evident. Ușa aia trîntită, paharul de whisky: totul era premeditat. A provocat întrebările mele. Iar eu, biată idioată, am crezut că-mi vorbește din sinceritate...

...Doamne! Cât de dureroasă e furia. Am crezut că n-o să mai scap de ea înainte să se întoarcă el. În fapt, n-am nici un motiv să fiu într-o stare ca asta. Nu știa cum să facă, a ieșit din încurcătură cu un șiretlic: nu-i o crimă.

Voiam totuși să știu dacă mi-a spus gândindu-se la mine sau pentru propria-i comoditate.

Sâmbătă, 9 octombrie.

Eram mulțumită de mine, în seara aceea, fiindcă petrecusem niște zile senine. I-am scris încă o scrisoare asistentei indicate de domnul Barron și care nu-mi răspunsese. Am aprins un foc bun de lemne și am început să-mi tricotez o

88

rochie. Pe la zece și jumătate a sunat telefonul. Talbot voia să-i vorbească lui Maurice. I-am spus:

– E la laborator. Credeam că sunteți acolo și dumneavoastră.

– ... Păi... trebuia să mă duc, dar am gripă. Credeam că Lacombe s-a întors deja, o să-l sun la laborator, scuzați-mă pentru deranj.

Ultimele fraze le-a spus foarte repede, pe un ton vioi. Eu nu auzeam decât tăcerea aceea: „...Păi...” Și apoi încă o tăcere. Am rămas nemișcată, cu privirea ațintită la telefon. Am repetat de două ori cele două replici, ca un disc vechi și uzat: „Că sunteți acolo și dumneavoastră – ...Păi...” Și, implacabilă de fiecare dată, tăcerea.

Duminică, 10 octombrie.

S-a întors cu puțin înainte de miezul nopții. I-am zis:

– A sunat Talbot. Credeam că e cu tine la laborator.

A răspuns fără să mă privească:

– Nu era acolo.

Am spus:

– Nici tu.

S-a lăsat o scurtă tăcere:

– Într-adevăr. Eram la Noëllie. Mă rugase să trec pe la ea.

– Să treci! Ai stat trei ore. Se întâmplă des să te duci la ea când îmi spui că lucrezi.

– Ei, nu! E prima dată, mi-a spus pe un ton la fel de indignat, ca și cum nu m-ar fi mințit niciodată.

– E deja prea mult. La ce bun că mi-ai spus adevărul dacă mă minți în continuare?

– Ai dreptate. Dar n-am îndrăznit...

Cuvintele astea m-au făcut să izbucnesc: atâtea furii reprimăte, un asemenea efort de a păstra aparențele seninătății.

– N-ai îndrăznit? Dar ce, sunt o cotoroanță? Arată-mi mie femeii atât de înțeleghătoare ca mine!

Vocea lui a devenit neplăcută.

– N-am îndrăznit, fiindcă de la o vreme ai început să-mi ții socoteala: atâtea ore pentru Noëllie, atâtea ore pentru mine.

– Nu mai spune! Tu m-ai amețit cu calcule!

A ezitat o secundă și a spus cu un aer căit:

– Bine! Sunt vinovat. N-o să mai mint niciodată.

L-am întrebat de ce Noëllie ținea neapărat să-l vadă.

– Situația nu-i prea plăcută pentru ea, mi-a răspuns.

M-am infuriat iarăși:

– Asta-i culmea! Știa că exist când s-a culcat cu tine!

– Nu uită asta. Tocmai de aceea i-e greu.

– O stingheresc? Te-ar vrea numai pentru ea?

– Ține la mine...

Noëllie Guérard, arivista asta înțepată, făcând pe amore-zata, era totuși prea mult!

– Pot să dispar, dacă asta vă doriți! i-am spus.

Și-apus mâna pe brațul meu:

– Te rog, Monique, nu lua lucrurile așa!

Avea o mină nefericită și obosită – eu, care mă impacientez pentru orice oftat al lui –, de data asta n-aveam nici un chef să-l compătimesc. I-am spus sec:

– Și cum vrei să le iau?

– Fără ostilitate. Bine, am greșit începând relația asta. Dar acum, când s-a întâmplat, trebuie să o scot la capăt fără a face prea mult rău nimănui.

– Nu-ți cer milă.

– Nu-i vorba de milă! E foarte egoist din partea mea că te supăr, asta mă distruge. Dar înțelege că trebuie să țin cont și de Noëllie.

M-am ridicat, simțeam că nu mă mai puteam controla.

– Hai să mergem la culcare.

Și astă-seară mi-am zis că poate Maurice tocmai îi povestește conversația asta lui Noëllie. Cum de nu mă gândisem înainte la asta? Ei vorbesc despre ei, deci și despre mine. Există între ei înțelegeri, ca între Maurice și mine. Nu doar Noëllie e o complicație în viața noastră: în idila lor, eu sunt o problemă, un obstacol. Pentru ea nu e o iubire trecătoare; se gândește la o legătură serioasă cu Maurice și e abilă. Prima mea mișcare era cea bună; ar fi trebuit să pun imediat picioru-n prag, să-i spun lui Maurice: alege, ea sau eu. Mi-ar fi purtat pică un timp, dar pe urmă, fără îndoială, mi-ar fi mulțumit. N-am fost în stare. Dorințele, capriciile, planurile mele nu au fost niciodată diferite de ale lui. În rarele rânduri când m-am împotrivit lui, a fost în numele lui, pentru binele lui. Acum trebuia să-l înfrunt deschis. N-am puterea să mă arunc în lupta aceasta. Dar nu-s nici sigură că răbdarea mea nu-i o gafă. Cel mai trist e că Maurice nu pare deloc să-mi fie recunoscător. Cred că, printr-o frumoasă lipsă de logică tipic masculină, mă învinovățește pentru remușcările pe care le are față de mine. Ar trebui să fiu și mai înțelegătoare, mai indiferentă, mai surâzătoare? Ah! Nu mai știu. Niciodată n-am șovăit mai mult ce atitudine să adopt. Ba da! În legătură cu Lucienne. Dar atunci îi ceream sfatul lui Maurice. Cea mai derutantă e singurătatea mea în fața lui.

Joi, 14 octombrie.

Sunt manipulată. Cine trage sforile? Maurice, Noëllie, amândoi? Nu știu cum să scap, prefăcându-mă că cedez sau împotrivindu-mă. Și încotro voi fi împinsă?

Ieri, întorcându-ne de la cinema, Maurice mi-a spus, pe un ton precaut, că are să-mi ceară o favoare: vrea să plece în week-end cu Noëllie. În compensație, o să facă așa fel încât să nu mai lucreze serile, ca să avem mult timp pentru noi. Am avut o tresărire de revoltă. Chipul i

s-a asprit: „Să nu mai vorbim despre asta“. A redevenit amabil, dar eu eram bulversată de faptul că-i refuzasem ceva. Mă socotea meschină, sau cel puțin neprietenoasă. Nu va ezita să mă mintă săptămâna viitoare: despărțirea dintre noi se va fi consumat... „Încearcă să trăiești aventura asta *cu el*“, îmi spune Isabelle.

Înainte de culcare, i-am spus că, după ce m-am mai gândit, îmi părea rău pentru cum reacționasem: îl lăsam liber. Nu s-a înveselit, dimpotrivă, mi s-a părut că văd suferință în ochii lui:

– Știi bine că-ți cer mult; îți cer prea mult. Să nu crezi că n-am remușcări.

– Ei, remușcări! Ce rost au?

– Nici unul, desigur. Îți spun pur și simplu. Poate că-i mai bine să nu ai.

Am rămas trează mult timp; pare-mi-se că și el. La ce se gândea? Eu mă întrebam dacă am făcut bine cedând. Din concesie în concesie, unde o să ajung? Iar pentru moment nu am nici un câștig. E prea devreme, evident. Înainte ca legătura lor să putrezească, trebuie lăsată să dea în pârg. Îmi repet asta. Și uneori mă consider înțeleaptă, alteori mă acuz de lașitate. Sunt într-adevăr dezarmată, fiindcă nu mi-am închipuit niciodată că am drepturi. Aștept mult de la oamenii pe care-i iubesc – poate prea mult. Aștept și chiar cer. Dar nu știu să le impun.

Vineri, 15 octombrie.

De mult nu l-am mai văzut pe Maurice atât așa vesel, atât așa tandru. A găsit două ore după-amiază ca să mă însoțească la expoziția de artă hitită. Speră, fără îndoială, că va împăca și viața noastră și aventura lui: dacă n-o să dureze mult, atunci asta-mi doresc și eu.

Ieri s-a strecurat din pat înainte de opt dimineața. I-am simțit mirosul coloniei. A închis foarte încet ușa camerei și pe cea a apartamentului. De la fereastră, l-am văzut lustruind mașina cu o minuțiozitate voioasă; mi s-a părut că fredona.

Era un cer blând de vară, peste ultimele frunzișuri ale toamnei. (Ploaia de aur a frunzelor de salcâm, peste un drum roz și cenușiu, la întoarcerea de la Nancy.) A urcat în mașină, a pornit motorul, iar eu mă uitam spre locul meu de lângă el, locul meu unde avea să se așeze Noëllie. A ieșit din șirul de mașini parcate, mașina a plecat și eu am simțit cum mi se rupe inima. Mergea foarte repede, a dispărut. Pentru totdeauna. Nu se va mai întoarce. Cel care se va întoarce nu va mai fi el.

Mi-am omorât cum am putut timpul. Colette, Isabelle. Am văzut două filme: Bergman, de două ori la rând, atât de mult m-a prins. Seara am pus un disc de jazz, am aprins focul în șemineu și am tricotat uitându-mă la flăcări. În general, singurătatea nu mă sperie. Ba chiar, în doze mici, mă destinde: prezențele dragi îmi ostenesc inima. Mă îngrijorez pentru un rid, pentru un căscat. Și, ca să nu fiu pisăloagă – sau ridicolă –, trebuie să țin sub tăcere aceste temeri, să-mi reprim elanurile. Să mă gândesc la ființele dragi de departe înseamnă pentru mine o pauză odihnitoare. Anul trecut, când Maurice a fost la un colocviu la Geneva, zilele mi se păreau scurte: weekend-ul ăsta nu se mai termină. Am lăsat tricotatul, fiindcă nu mă apăra deloc: oare ce fac ei, unde sunt, ce-și spun, cum se privesc? Am crezut că voi ști să mă feresc de gelozie: dar nu. I-am cotrobăit prin buzunare și prin hârtii, bineînțeles, fără să găsesc nimic. Ea i-a scris, cu siguranță, când eram la Mougins: se ducea să-și ia scrisorile post-restant ascunzându-se de mine. Și le-a pus undeva, la clinică. Dacă i le-aș cere să le văd, mi le-ar arăta?

Să cer... cui? Acestui bărbat care se plimbă cu Noëllie, ale cărui chip și cuvinte nu mai mai pot – și nici nu vreau – să mi le mai imaginez? Celui pe care-l iubesc și care mă iubește? E același? Nu mai știu. Și nu știu dacă fac din țânțar armăsar sau dacă iau armăsarul drept țânțar.

... Am căutat un refugiu în trecutul nostru. Am întins în fața focului cutiile pline cu fotografii. Am găsit-o pe cea în care Maurice poartă targă: cât de uniți eram în ziua aceea când, aproape de cheiul Grands-Augustins, îi îngrijeam pe partizanii răniți. Iată, pe un drum din Cap Corse, o mașină veche și înceată pe care ne-o dăduse mama lui. Mi-aduc aminte noaptea aceea, lângă Corte, când am făcut pană. Am rămas nemișcați, intimidați de singurătate și tăcere. Am spus: „Ar trebui să încercăm s-o reparăm. – Sărută-mă întâi“, mi-a zis Maurice. Ne-am sărutat foarte apăsător, îndelung, și ni se părea că nici frigul, nici oboseala, nimic pe lume nu ne poate atinge.

E ciudat. Oare asta înseamnă ceva? Toate imaginile care-mi revin în minte au mai bine de zece ani: marginea Europei, eliberarea Parisului, întoarcerea de la Nancy, petrecerea de casă nouă, pana asta pe drumul din Corte. Pot să evoc și altele: ultimele nostre veri la Mougins, Veneția, aniversarea mea, când am împlinit patruzeci de ani ai mei. Acestea nu mă înduioșează la fel de mult. Poate că amintirile cele mai îndepărtate par întotdeauna cele mai frumoase.

M-am săturat să-mi tot pun întrebări, să nu știu răspunsul. Îmi fuge pământul de sub picioare. Nu mai recunosc apartamentul. Obiectele parcă sunt propriile lor imitații. Masa grea din living: e scobită. Ca și cum eu și casa am fi proiectate într-o a patra dimensiune. Nu m-aș mira, ieșind, să mă trezesc într-o pădure preistorică sau într-un oraș din anul 3000.

Marți, 19 octombrie.

Tensiune între noi. Din vina mea sau a lui? L-am întâmpinat cu multă naturalețe; mi-a povestit despre week-end. Au fost în Sologne; pare-se că lui Noëllie îi place Sologne. (Să aibă gusturi?) Am tresărit când mi-a spus că ieri au mâncat și dormit la hotelul Forneville:

– În locul ăla-atât de snob și de scump?

– E foarte frumos, mi-a spus Maurice.

– Isabelle mi-a zis că-i o chestie pitorească pentru americani: plin de plante verzi, de păsări și de false obiecte vechi.

– Sunt plante verzi, păsări și obiecte vechi, adevărate sau false. Dar e foarte frumos.

N-am insistat. Simțisem o încordare în glasul lui. În general, lui Maurice îi place să descopere vreun mic bistrou fără fițe unde se mănâncă bine, vreun hotel puțin frecventat într-un loc frumos și izolat. Bine, admit ca, din când îi când, să-i facă o concesie lui Noëllie; dar n-are nevoie să pretindă că apreciază vulgaritățile care o încântă pe ea. Dacă nu cumva ea începe să-l influențeze. A văzut cu ea ultimul Bergman în august, într-o proiecție privată (Noëllie nu merge decât la proiecții private sau la gale), și nu i-a plăcut. Pesemne că ea i-a demonstrat că Bergman e demodat, alt criteriu nici nu are. Îl impresionează fiindcă pretinde că e la curent cu toate. Mi-o amintesc de la cina dată anul trecut de Diana. A ținut un curs despre *happenings*. Și apoi a vorbit îndelung despre procesul Rampal, pe care tocmai îl câștigase. Un număr cu adevărat ridicol. Luce Couturier avea un aer jenat, iar Diana mi-a făcut cu ochiul a complicitate. Dar bărbații o ascultau cu gura căscată: printre ei, și Maurice. Nu-i stă totuși în fire să se lasă dus de genul ăsta de bluf.

Nu trebuia s-o atac pe Noëllie, dar uneori impulsul este mai puternic decât mine. În privința lui Bergman, nu l-am contrazis. Dar seara, la cină, am căutat stupid un motiv de

ceartă fiindcă susținea că se poate bea vin roșu la o masă cu feluri gătite din pește. Reacție tipică pentru Noëllie: să cunoască atât de bine uzanțele, încât să nu le respecte. Așa că am susținut regula care asociază peștele cu vinul alb. Ne-am aprins. Ce prostie! Oricum nu-mi place peștele.

Miercuri, 20 octombrie.

În noaptea când Maurice mi-a mărturisit, am crezut că voi trece peste situația asta neplăcută, dar clară. Iar acum nu știu unde mă aflu, cu ce trebuie să mă lupt, dacă se cuvine să mă lupt și pentru ce. Oare, în cazuri asemănătoare, și celelalte femei sunt la fel de pierdute? Isabelle îmi repetă că timpul lucrează în favoarea mea. Aș vrea s-o cred. Diane, din moment ce soțul ei se ocupă cu atenție de ea și de copii, îi este indiferent dac-o înșeală sau nu. Ar fi incapabilă să-mi dea un sfat. I-am telefonat totuși, fiindcă voiam să aflu câte ceva despre Noëllie: ea o cunoaște și n-o are la inimă. (Noëllie i-a făcut avansuri lui Lemercier, care le-a respins; nu-i place să i se arunce o femeie de gât.) Am întrebat-o de când timp era la curent în legătură cu Maurice. S-a prefăcut surprinsă și a pretins că Noëllie nu-i spusese nimic: nu sunt deloc apropiate. Mi-a povestit că Noëllie s-a măritat la douăzeci de ani cu un bărbat foarte bogat. Acesta a divorțat – fără îndoială fiindcă se săturase să fie încornorat –, dar ea a obținut o pensie alimentară considerabilă; stoarce de la el cadouri superbe; se înțelege foarte bine cu noua lui soție și face adesea lungi sejururi în vila lor din La Napoule¹. S-a culcat cu o grămadă de tipi – în general, utili pentru cariera ei – și acum probabil că-și dorește o legătură solidă. Dar o să-l părăsească pe Maurice dacă pune mâna pe un bărbat mai bogat și mai cunoscut ca el. (Eu aș prefera să ia el inițiativa.) Are o fiică de paisprezece ani, pe care o

¹ Localitate pe Coasta de Azur.

crește în modul cel mai snob: lecții de echitație, yoga, rochii de la casa de modă Virginie. Învăță la Școala Alsaciană cu cea de-a doua fiică a Diane și are niște ifose incredibile. În același timp, se plânge că maică-sa o neglijează. Diana zice că Noëllie le cere clienților onorarii exorbitante, că are enorm de multă grijă de imaginea ei și că e gata de orice ca să reușească. Am vorbit despre lăudăroșenia ei de anul trecut. În mod stupefiant, masacrul ăsta mă mai alina. Era ca o vrajă: unde înfigi ace, rivala va fi mutilată, desfigurată, iar iubitul îi va vedea plăgile hidoase. Mi se părea cu neputință ca portretul pe care i-l făceam noi lui Noëllie să nu i se pară evident și lui Maurice. (Un lucru o să i-l spun: nu ea a ple-dat în cazul Rampal.)

Joi, 21 octombrie.

Maurice a devenit îndată defensiv:

– Parc-o aud pe Diana! Ea o detestă pe Noëllie!

– Așa-i, am spus. Dar dacă Noëllie știe asta, de ce-o frec-ventează?

– Dar Diana de ce se întâlnește cu Noëlle? Sunt relații mondene. Ei? m-a întrebat el oarecum sfidător. Ce ți-a po-vestit Diana?

– O să spui că-s răutăți.

– Asta, cu siguranță; femeile care nu fac nimic nu le pot suferi pe cele care muncesc.

(Femeile care nu fac nimic: vorbele mi-au rămas pe su-flet. Nu-s vorbele lui Maurice.)

– Iar femeilor căsătorite nu le place ca altele să se arunce de gâtul soților lor, am spus.

– Ah! Asta-i versiunea Diane? mi-a spus Maurice cu un aer amuzat.

– Noëllie pretinde că a fost invers, evident. Fiecare cu adevărul lui...

L-am privit pe Maurice în ochi:

– În cazul tău, cine s-a aruncat de gâtul cui?

– Ți-am povestit cum s-a întâmplat.

Da, la *Club 46* a povestit, dar nu era prea limpede. Noëllie a adus-o la el pe fiică-sa, care avea anemie, el i-a propus să petreacă o seară împreună, ea a acceptat și s-au trezit în pat. Oh! Mi-e indiferent. Am continuat:

– Dacă vrei să știi, Diana o consideră pe Noëllie interesată, arivistă și snoabă.

– Și tu o crezi pe cuvânt?

– În orice caz, e mincinoasă.

I-am vorbit despre cazul Rampal, în care pretinde că a pledat, când n-a fost decât asistenta lui Brévant.

– Dar n-a spus niciodată contrariul. Consideră că e procesul ei în măsura în care a lucrat la el, atât.

Fie mințea, fie își falsificase amintirile. Sunt aproape sigură că Noëllie a vorbit despre pledoaria ei.

– În orice caz, își atribuia tot succesul afacerii.

– Ascultă, mi-a spus el vesel, dacă are toate defectele pe care i le atribui, cum se explică faptul că pot petrece fie și cinci minute cu ea?

– Nu-mi explic.

– N-o să-i fac apologia în fața ta. Dar te asigur că e o femeie demnă de toată stima.

În tot ce voi spune împotriva lui Noëllie, Maurice va vedea efectul geloziei. Mai bine tac. Dar mi-e foarte antipatică. Îmi amintește de sora mea: aceeași siguranță, aceeași limbuție, aceeași eleganță fals neglijentă. Se pare că aliajul ăsta de cochetărie și duritate le place bărbaților. Când aveam șaisprezece ani, iar ea optsprezece, Maryse îmi sufla toate flirturile. Încât eram crispată de teamă când i l-am prezentat pe Maurice. Am avut un coșmar cumplit în care se îndrăgostea de ea. El s-a indignat. „E numai fațadă! Atât de prefăcută! Strălucire falsă, strasuri. Tu ești un giuvaer adevărat.“ Autentică: era un

cuvânt la modă pe atunci. Spunea că-s autentică. În orice caz, pe mine mă iubea și n-am mai invidiat-o pe soră-mea, eram mulțumită să fiu cine sunt. Dar atunci cum poate s-o stimeze pe Noëllie, care-i din același aluat ca Maryse? Nu-l mai înțeleg dacă îi place o persoană care mie-mi displace atât de mult – și care-ar trebui să-i displacă și lui, dar ar fi fidel codului nostru. E clar că s-a schimbat. Se lasă sedus de falsele valori pe care amândoi le disprețuiam. Sau pur și simplu se înșeală în ceea ce o privește pe Noëllie. Aș vrea să i se deschidă repede ochii. Încep să-mi pierd răbdarea.

„Femeile care nu fac nimic nu le pot suferi pe cele care muncesc.“ Cuvintele astea m-au surprins și m-au rănit. Maurice găsește potrivit ca o femeie să aibă o meserie; i-a părut tare rău când Colette a ales căsătoria și viața de casnică, chiar m-a învinovățit că n-am convins-o. Dar, în fine, admite că pentru o femeie există și alte moduri de a se împlini. Niciodată n-a crezut că eu nu fac „nimic“; dimpotrivă, se mira că mă ocup atât de serios de cazurile pe care mi le semnala, ținând în același timp foarte bine casa și supraveghindu-le atent pe fete. Celelalte femei i se păreau întotdeauna fie prea pasive, fie prea agitate. Eu aveam o viață echilibrată; el spunea chiar: armonioasă. „Totul e armonios la tine.“ Nu pot suporta că și-a însușit disprețul lui Noëllie pentru femeile care „nu fac nimic“.

Duminică, 24 octombrie.

Încep să văd limpede jocul lui Noëllie: încearcă să mă reducă la rolul de femeie de interior, iubitoare și resemnată, pe care o lași acasă. Îmi place să stau cu Maurice lângă șemineu; dar mă irită că întotdeauna pe ea o duce la concerte, la teatru. Vineri am protestat când mi-a spus că a fost cu ea la un vernisaj:

– Tu ai oroare de vernisaje! mi-a răspuns el.

– Dar îmi place pictura.

– Dac-ar fi fost bună, aş fi mers din nou cu tine s-o vedem.

Uşor de spus. Noëllie îi împrumută cărţi; face pe intelectuala. De acord, nu cunosc la fel de bine ca ea literatura şi muzica modernă. Dar, în ansamblu, nu sunt mai puţin cultivată, nici mai puţin inteligentă ca ea. Maurice mi-a scris o dată că avea mai multă încredere în judecata mea decât în a oricui altcuiva, fiindcă e deopotrivă „luminată şi naivă”. Încerc să exprim exact ceea ce gândesc, ceea ce simt. Şi el la fel; şi nimic nu ni se pare mai preţios decât sinceritatea aceasta. Nu trebuie s-o las pe Noëllie să-l ameţească pe Maurice cu ifosele ei. I-am cerut Isabellei să mă ajute să recuperez. Pe ascuns faţă de Maurice, desigur, altfel ar râde de mine.

Ea continuă să-mi recomande răbdarea; mă asigură că Maurice nu a făcut nimic nedemn, că trebuie să-mi păstrez stima şi prietenia faţă de el. Mi-a prins bine că mi-a vorbit despre el; tot punându-mi întrebări despre el, îndoindu-mă, condamnându-l, am ajuns să nu-l mai cunosc bine. E drept că-n primii ani, între cabinetul lui de la Simca şi micul apartament în care zbierau copiii, viaţa lui ar fi fost aspră dacă nu ne-am fi iubit atât de mult. Totuşi, pentru mine, mi-a spus ea, a renunţat la stagiatură; ar putea fi tentat să-mi poarte pică. Aici nu-s de acord. Războiul îl întârziase; începea să nu mai facă faţă studiilor, îşi dorea o viaţă de adult. Pentru sarcina mea fusesem amândoi responsabili, iar sub regimul Pétain nici nu se punea problema să rişti un avort. Nu, ranchiuna ar fi fost nedreaptă. Căsnicia l-a făcut la fel de fericit ca şi pe mine. E totuşi un merit al lui că a ştiut să se arate atât de vesel şi de tandru în condiţii ingrate, chiar dificile. Până la povestea asta, n-am avut să-i aduc nici o umbră de reproş.

Conversaţia asta mi-a dat curaj: i-am cerut lui Maurice să petrecem împreună weekend-ul următor. Aş vrea să regăsească alături de mine o voieşie, o intimitate pe care le

cam uitase; și, totodată, să-și amintească de trecutul nostru. I-am propus să ne întoarcem la Nancy. A făcut mina perplexă și umilă a insului care știe că va avea parte de scene dincolo. (Tare mi-ar plăcea ca ea să-i arate că împărțirea asta e imposibilă.) N-a spus nici da, nici nu: va hotărî în funcție de prioritățile lui.

Miercuri, 27 octombrie

E clar că nu va putea pleca din Paris în weekend-ul acesta. Ceea ce înseamnă că Noëllie se opune. M-am revoltat; pentru prima oară, am plâns în fața lui. A părut consternat: „Of, nu plânge. O să încerc să găsesc un înlocuitor!“. A sfârșit prin a-mi promite că avea să se descurce: și el își dorește weekend-ul ăsta. E adevărat sau nu. Dar ce e sigur este faptul că lacrimile mele l-au răvășit.

Am petrecut o oră la vorbitor cu Marguerite. E nerăbdătoare. Cât de lungi trebuie să-i fie zilele! Asistenta e amabilă, dar nu poate să o lase să iasă cu mine fără o autorizație care nu mai vine. Cu siguranță e din simplă neglijență, căci ofer toate garanțiile de moralitate.

Joi, 28 octombrie

Plecăm deci sâmbătă și duminică. „M-am descurcat!“, mi-a zis el pe un ton triumfător. Era, în mod vizibil, mândru că rezistase în fața lui Noëllie, prea mândru. Asta înseamnă că lupta a fost grea, că ea înseamnă mult pentru el. Mi s-a părut nervos toată seara. A băut două pahare de whisky în loc de unul și a fumat țigară de la țigară. Punea mult entuziasm în stabilirea itinerarului nostru și rezerva mea l-a dezamăgit:

– Nu te bucuri?

– Ba sigur că mă bucur.

Nu mă bucuram decât pe jumătate. Noëllie a căpătat deci un asemenea loc în viața lui, încât a trebuit să se certe cu ea ca să putem pleca în weekend? Și sunt eu însămi pe punctul de a o considera o rivală? Nu. Refuz reproșurile, calculele, perfidiile, victoriile, înfrângerile. Îl voi preveni pe Maurice: „Nu am să mă cert cu Noëllie pentru tine“.

Luni, 1 noiembrie.

Semăna atât de mult cu trecutul; aproape credeam că trecutul urma să renască din această asemănare. Am călătorit prin ceață, apoi sub un soare cu dinți. La Bar-le-Duc, la Saint-Michel, am revăzut cu aceeași emoție ca altădată operele lui Ligier Richier; le descoperise datorită mie; de atunci, am călătorit destul de mult, am văzut destul de multe și totuși *Descărnatul* ne-a uimit încă o dată. La Nancy, în fața grilajului de fier din Piața Stanislas, am simțit în inimă ceva ascuțit: o fericire dureroasă, într-atât de neobișnuită devenise. Pe vechile străzi provinciale, îi strângeam brațul sub al meu; alteori, el mi-l trecea pe după umeri.

Am vorbit despre o mulțime de lucruri și mult despre fiicele noastre. El nu reușește să înțeleagă cum a putut Colette să se mărite cu Jean-Pierre; chimie, biologie, el se gândea la o carieră strălucitoare pentru ea și îi lăsaserăm toată libertatea sentimentală și sexuală, iar ea o știa. De ce se îndrăgostise atunci de acest băiat atât de banal, într-atât încât să-și sacrifice viitorul pentru el?

– Ea e mulțumită așa, am spus.

– Mi-ar fi plăcut să fie mulțumită altfel.

Plecarea lui Lucienne, preferata sa, îl întristează și mai mult. Deși îi aprobă înclinația spre independență, ar fi vrut să rămână la Paris, să facă medicina și să devină colaboratoarea lui.

– Atunci n-ar mai fi fost independentă.

– Ba da. Ar fi avut viața ei, chiar lucrând cu mine.

Tații nu au niciodată exact fiicele pe care și le doresc, fiindcă își fac despre ele o anumită idee, la care ele trebuie să se adapteze. Mamele le acceptă așa cum sunt. Colette avea nevoie în primul rând de siguranță, iar Lucienne de libertate; le înțeleg pe amândouă. Pe fiecare în felul ei, Colette, atât de sensibilă și umană, Lucienne, atât de energetică și strălucitoare, le consider pe deplin reușite.

Ne-am cazat în același mic hotel ca și acum douăzeci de ani și – poate la alt etaj – în aceeași cameră. Eu m-am vârat prima în pat și mă uitam la el cum umbla de colo-colo, în pijamaua albastră, desculț pe mocheta roasă. Nu părea nici vesel, nici trist. Și m-a orbit o imagine de o sută de ori evocată, fixată, dar deloc ștearsă, încă strălucind de prospețime: Maurice mergând desculț pe mocheta asta, în pijamaua lui neagră; îi ridicase gulerul, colțurile îi încadrau obrazul, vorbea vrute și nevrute, cu un entuziasm copilăros. Am înțeles că venisem aici cu speranța să-l regăsesc pe bărbatul acela care mă iubea pătimaș. De ani de zile nu-l mai întâlnisem, deși amintirea asta se suprapune mereu, ca o muselină diafană, peste felul cum îl văd. În seara asta, tocmai deoarece cadrul era același, la contactul cu omul din carne și oase care fuma o țigară, vechea imagine s-a spulberat. Am avut o revelație fulgerătoare: *timpul trece*. Am început să plâng. El s-a așezat pe marginea patului și m-a îmbrățișat tandru:

– Scumpa mea, micuța mea, nu plânge, de ce plângi?

Mă mângâia pe păr. Îmi săruta tâmpla.

– Nu-i nimic, gata, i-am spus. Sunt bine.

Eram bine, camera se încăldea într-o penumbră plăcută, buzele și mâinile lui Maurice erau blânde; gura mi s-a lipit de a lui, mi-am strecurat mâna sub bluza de pijama. Și deodată s-a ridicat, împingându-mă cu o tresărire. Am șoptit:

– Te dezgust într-atât?

– Ești nebună, scumpo! Dar sunt mort de oboseală. E din cauza aerului, a mersului pe jos. Trebuie să dorm.

M-am ascuns sub pături. El s-a culcat. Mi se părea că-s pe fundul unui mormânt, cu sângele înghețat în vene, incapabilă să mă mișc sau să plâng. Nu mai făcusem dragoste de la Mougins; dacă se poate chema că am făcut dragoste... Am adormit pe la patru dimineața. Când m-am trezit, el intra în cameră, îmbrăcat, să fi fost ora nouă. L-am întrebat de unde venea.

– Am făcut o plimbare.

Dar afară ploua și el nu avea impermeabilul; nu era ud: vorbise la telefon cu Noëllie. I-a cerut s-o sune; n-a avut măcar generozitatea să mi-l lase doar mie măcar în timpul unui nenorocit de weekend. N-am spus nimic, ziua s-a scurs încet. Fiecare își dădea seama că celălalt se străduia să fie amabil și vesel. Am fost amândoi de acord să ne întoarcem la Paris și să ne încheiem seara la cinema.

De ce m-a respins? Bărbații încă mă acostează pe stradă, îmi fac semne cu genunchiul la cinema; m-am îngrășat un pic, nu mult. Sâni mi s-au lăsat după ce-am născut-o pe Lucienne; dar acum zece ani Maurice îi găsea tulburători. Și Quillan, cu doi ani în urmă, se dădea de ceasul morții să se culce cu mine. Nu. Dacă Maurice a tresărit, înseamnă c-o iubește pe Noëllie; el nu mai suportă să se culce cu alta. Dacă o iubește într-atât și dacă se lasă amețit de ea, lucrurile sunt mult mai grave decât îmi imaginam.

Miercuri, 3 noiembrie.

Gentilețea lui Maurice e aproape penibilă: regretă incidentul de la Nancy. Dar nu mă mai sărută pe gură. Mă simt cu totul mizerabil.

Vineri, 5 decembrie.

M-am ținut bine, dar cu ce efort! Noroc că Maurice m-a prevenit. (Degeaba spune el, tot cred c-ar fi trebuit

104

s-o împiedice să vină.) N-am reușit să rămân acasă, el a insistat, nu ieșim așa des, doar n-aveam să lipsesc de la cocktail-ul ăsta, lumea nu-și va explica absența mea. Sau se gândea că și-o va explica prea bine? Mă uitam la soții Couturier, la soții Talbot, la toți prietenii care au venit de atâtea ori la noi și mă întrebam în ce măsură erau la curent, dacă uneori îi vizitau pe Noëllie și Maurice. Cu Talbot Maurice nu e un prieten apropiat; dar, evident, din seara când a gafat la telefon, a ghicit că se petreceau niște lucruri pe la spatele meu. Lui Couturier Maurice nu-i ascunde nimic. Parcă-i aud vocea complice: „Vezi că mă crede la laborator cu tine“. Iar ceilalți oare bănuiesc? Ah! Eram așa mândră de cuplul nostru, un cuplu model. Demonstram că o iubire poate dura fără să se mlădieze. De câte ori nu mă făcusem campioana fidelității depline! S-a sfârșit cuplul exemplar! Rămâne un soț care-și înșală soția și mai rămâne o soție părăsită și mințită. Și umilința asta mi-a pricinuit-o Noëllie. Aproape că nu-mi vine să cred. Da, poți s-o găsești seducătoare, dar, fără părtinire, ce ifose! Surâsul din colțul gurii, capul puțin plecat, felul acesta de-a sorbi cuvintele interlocutorului și deodată, aruncându-și capul pe spate, râsul frumos și perlat. O femeie puternică, și totuși atât de feminină. Cu Maurice era exact ca anul trecut, la Diana: distantă și intimă, iar el avea același aer de admirație stupidă. Și cu ce stinghereală mă privea anul trecut idioata asta de Luce Couturier. (Încă de anul trecut Maurice era atras de Noëllie? Se vedea asta? Remarcasem aerul lui fermecat, da, dar fără să mă gândesc că va avea consecințe.) I-am spus pe un ton amuzat:

– O găsesc fermecătoare pe Noëllie Guérar. Maurice are gust.

Ea a holbat ochii:

– Ah! Sunteți la curent?

– Evident!

Am invitat-o pe la mine săptămâna viitoare, să bem un pahar. Aș vrea să știu cine e la curent, cine nu, de când. Le e milă de mine? Rânjesc? Poate că-s meschină, dar aș vrea să moară cu toții, ca să dispară imaginea lamentabilă pe care și-o fac în prezent despre mine.

Sâmbătă, 6 noiembrie.

Conversația cu Maurice m-a lăsat descumpănită fiindcă era calm, prietenos și părea de bună credință. Vorbind despre cocktail-ul de ieri, i-am spus, tot cu bună credință, ce mă deranja la Noëllie. Mai întâi, îmi displace meseria de avocat; pentru bani, îl aperi pe un ins împotriva altuia, chiar dacă acesta din urmă are dreptate. E imoral. Maurice mi-a spus că Noëllie își exercită profesia într-un mod foarte simpatic; că nu acceptă orice cauză, că le cere onorarii mari celor bogați, da, dar sunt o grămadă de oameni pe care-i ajută gratis. Nu-i adevărat că e interesată. Soțul ei a ajutat-o să-și cumpere cabinetul; de ce nu, de vreme ce au păstrat relații excelente? (Dar ea nu le-a păstrat tocmai ca el să-i finanțeze cabinetul?) Vrea să parvină, asta n-are nimic condamabil din moment ce-ți alegi mijloacele. Cu greu mi-am păstrat calmul:

– Spui asta; dar tu niciodată n-ai încercat să parvii.

– Când am decis să mă specializez, a fost fiindcă mă săturasem să stagnez.

– La început nu stagnai.

– Intelctual, da. Eram departe de a scoate din mine tot ce puteam.

– Fie. În orice caz, n-ai acționat din arivism; voiai să progresezi intelectual și să contribui la rezolvarea unor probleme. Nu era o chestie de bani și de carieră.

– Și pentru un avocat, să parvină înseamnă altceva decât bani și reputație; pledează în cauze din ce în ce mai interesante.

Am spus că, în orice caz, pentru Noëllie latura mondenă contează enorm.

– Muncește mult, are nevoie de destindere, mi-a răspuns.

– Dar de ce la gale, la repetițiile generale, în localurile de noapte la modă, mi se pare absurd.

– Absurd? Față de ce adică? Toate distracțiile au ceva absurd.

Asta m-a sfâșiat. El, care detestă la fel de mult ca mine mondenitățile!

– În fine, nu trebuie decât s-o asculți cinci minute vorbind ca să-ți dai seama că Noëllie nu e autentică.

– Autentică... ce înseamnă asta? E un cuvânt de care s-a abuzat atâta.

– Spune tu primul.

N-a răspuns. Am insistat:

– Noëllie mă duce cu gândul la Maryse.

– Ei, nu.

– Te asigur că-i seamănă; e genul de persoană care nu se oprește niciodată să privească un apus de soare.

A râs:

– O să-ți spun că nici mie nu mi se întâmplă prea des.

– Ei, hai! Îți place la fel de mult ca și mie natura.

– Să admitem. Dar nu văd de ce toată lumea ar trebui să aibă gusturile noastre.

Această rea-credință mă revoltă:

– Ascultă, i-am spus, trebuie să te previn în legătură cu un lucru: n-o să mă cert cu Noëllie pentru tine; dacă o preferi pe ea, treaba ta. Eu n-o să lupt.

– Cine-ți vorbește de luptă?

N-o să lupt. Dar, deodată, mi-e teamă. Să fie oare cu puțință ca Maurice să o prefere pe ea? Ideea asta nu-mi venise niciodată. Știu că am – bine, să renunțăm la cuvântul autenticitate, care e, poate, pedant – o anumită *calitate* care ei îi lipsește. „Ești de bună calitate“, îmi spunea tata cu mândrie.

Calitatea aceasta o prețuiesc înainte de toate la oameni – la Maurice, la Isabelle; și Maurice la fel. Nu. E imposibil să prefere o femeie atât de artificială ca Noëllie. E *cheap*, cum se zice în engleză. Dar mă îngrijorez că el îi acceptă atâtea lucruri pe care le găsesc inacceptabile. Pentru prima oară, realizez că între noi s-a creat o distanță.

Miercuri, 10 noiembrie.

L-am sunat alaltăieri pe Quillan. Oh! Nu-s mândră de mine. Aveam nevoie să mă asigur că încă pot fi pe placul unui bărbat. Am dovada. Și cu ce mă ajută asta? Tot nu-mi place de mine însămi.

Nu eram deloc hotărâtă să mă culc cu el, dar nici să n-o fac. Am petrecut mult timp făcându-mi toaleta: săruri de baie parfumate și mi-am vopsit unghiile de la picioare. Era jalnic! În doi ani nu îmbătrânise deloc, ci se rafinase, chipul lui era mai interesant. Nu-mi aminteam că era așa frumos. Cu siguranță, nu fiindcă nu plăcea altor femei mă invitase el atât de călduros. Poate în amintirea trecutului, și mă temeam – mă temeam tare – să nu fie dezamăgit. Dar nu.

– Într-un cuvânt, ești fericit?

– Aș fi, dacă te-aș vedea mai des.

Eram într-un restaurant plăcut din spatele Pantheonului: discuri vechi cu muzică din New Orleans, cupletști foarte nostimi, cântăreți cu un repertoriu bun, genul anarhist. Quillan cunoștea aproape pe toată lumea din sală: pictori ca și el, sculptori, muzicieni, majoritatea tineri. A cântat și el, cu acompaniament de chitară. Își amintea ce discuri și ce mâncăruri îmi plăceau; mi-a cumpărat un trandafir; se purta față de mine cu mii de atenții și mi-am dat seama cât de puține îmi acordă Maurice. Și îmi făcea și niște mici complimente, un pic prostesți, pe care nu le-am mai auzit în ultima vreme: despre mâinile mele, despre zâmbet, despre voce.

Încetul cu încetul, m-am lăsat legănată de tandrețea asta. Am uitat că în clipa aceea Maurice îi zâmbea lui Noëllie. La urma urmei, și eu aveam parte de surâsuri. Pe un șervețel de hârtie mi-a făcut un mic portret foarte drăguț: n-aveam deloc aerul unei vechituri vechi. Am băut un pic, nu mult. Iar când m-a invitat să urcăm să bem un pahar la mine, am acceptat. (Îi spuseseam că Maurice e la țară.) Am turnat whisky în două pahare. El nu făcea nici un gest, dar mă pânde-a din ochi. Mi s-a părut absurd să-l văd așezat în locul unde stătea Maurice de obicei; mi-am pierdut veselia. M-a trecut un fior.

– Ți-e frig. O să aprind focul.

S-a repezit la șemineu, cu atâta avânt și neîndemânare încât a răsturnat statueta de lemn pe care o cumpărasem cu Maurice din Egipt și la care țin atât de mult. Am scos un țipăt: se spărsese!

– O repar eu, mi-a spus, e foarte ușor.

Dar avea un aer consternat: din cauza țipătului meu, fără îndoială; țipasem foarte tare. După un moment, am spus că eram obosită, că trebuia să dorm.

– Când ne revedem?

– Te sun eu.

– Nu ai să suni. Să ne dăm acum o întâlnire.

Am indicat o dată la întâmplare. O să anulez întâlnirea. El a plecat, am rămas ca o proastă, cu câte o bucată din statuie în fiecare mână. Și am început să plâng în hohote.

Cred că Maurice a părut nemulțumit când i-am spus că mă întâlnisem cu Quillan.

Sâmbătă, 13 noiembrie.

De fiecare dată cred că am ajuns la fund. Și apoi mă afund și mai mult în îndoieli și nefericire. Luce Couturier s-a lăsat trasă de limbă ca un copil; mă și întreb dacă n-a făcut-o

intenționat... Povestea asta durează de mai bine de un an. Și Noëllie era cu el la Roma, în octombrie! Acum înțeleg expresia de pe chipul lui Maurice, pe aeroportul din Nice: remușcările, rușinea, teama de a nu fi descoperit. Oamenii au tendința să-și creeze presentimente ulterior. Dar aici nu inventez nimic. Am simțit eu ceva, de vreme ce plecarea avionului mi-a sfâșiat inima. Trecem sub tăcere tulburările, neplăcerile pentru care nu găsim cuvinte, dar care există.

Despărțindu-mă de Luce, am mers mult timp pe jos, fără să știu încotro. Eram năucită. Acum îmi dau seama: când am aflat că Maurice face dragoste cu altă femeie n-am fost atât de uimită. Nu chiar la întâmplare am pus întrebarea: Este o femeie în viața ta? Niciodată formulată, vagă și fugitivă, ipoteza se subînțelegea, prin neatenția lui Maurice, prin absențele și răceala lui. Ar fi exagerat să spun că am avut bănuieli. Dar, în fine, n-am căzut din nori. În timp ce Luce îmi vorbea, cădeam și cădeam și m-am trezit strivită complet. Trebuie să revăd tot anul acesta în lumina acestei descoperiri: Maurice se culca cu Noëllie. E o legătură lungă. Călătoria în Alsacia pe care n-o mai făcusem. Am spus: „Mă sacrific pentru vindecarea leucemiei“. Sărmană idioată! Noëllie îl reținea la Paris. La momentul cinei oferite de Diana, erau deja amanți, iar Luce știa. Și Diana? O să încerc s-o trag de limbă. Cine știe dacă aventura asta nu durează de și mai mult timp? Noëllie era cu Louis Bernard acum doi ani; dar poate umbla cu amândoi. Când mă gândesc că-s mărginită la ipoteze! Și e vorba de Maurice și de mine! Clar, toți prietenii erau la curent! Oh! Ce contează? Nu-mi mai fac griji pentru ce-o să spună lumea. Sunt prea distrusă. Mă doare-n cot ce imagine or să-și facă despre mine. Aici e vorba de supraviețuire.

„Nu s-a schimbat nimic între noi!“ Ce iluzii îmi făcusem cu vorbele acestea. Voia să spună că nu se schimbaseră nimic, de vreme ce mă înșela de un an? Sau nu voia să spună nimic?

De ce m-a mințit? Mă credea incapabilă să îndur adevărul? Sau îi era rușine? Atunci de ce mi-a spus? Fără îndoială, fiindcă Noëllie se săturase de clandestinitate? Oricum, ce mi se întâmplă e groaznic.

Duminică, 14 noiembrie.

Ah! Poate că mă mai bine aș fi tăcut. Dar eu nu i-am ascuns niciodată ceva lui Maurice; mă rog, nimic serios. N-am putut să țin pe suflet minciuna lui și disperarea mea. A dat cu pumnul în masă: „Toate bârfele astea!”. Chipul lui m-a tulburat. Îi cunosc mina asta furioasă, o iubesc; când cineva îi cere un compromis, gura i se crispează, privirea i se întunecă. Dar de astă dată eu eram cea vizată, sau aproape. Nu, Noëllie nu fusese cu el la Roma. Nu, nu s-a culcat cu ea până în august. Se întâlneau din când în când, poate că i-a văzut cineva împreună, dar asta nu însemna nimic.

– Nu v-a văzut nimeni; dar tu te-ai destăinuit lui Couturier, care i-a povestit totul lui Luce.

– I-am spus că mă întâlneam cu Noëllie, nu că mă culcam cu ea. Luce a deformat totul. Sună-l imediat pe Couturier, întreabă-l care e adevărul.

– Știi bine că nu pot face asta.

Am plâns. Îmi promisesem să nu plâng, dar am plâns. Am spus:

– Mai bine mi-ai spune totul. Dacă aș cunoaște clar situația, aș putea încerca să-i fac față. Dar să bănuiesc totul, fără a ști nimic, e intolerabil. Dacă nu făceai decât să *te întâlnești* cu Noëllie, de ce mi-ai ascuns asta?

– Bine. O să-ți spun tot adevărul. Dar să mă crezi. M-am culcat de trei ori cu Noëllie anul trecut, dar n-a însemnat nimic. N-am fost cu ea la Roma. Mă crezi?

– Nu știu. M-ai mințit atâta.

A făcut un gest larg de deznădejde:

– Ce vrei să fac să te conving?

– Nu poți să faci nimic.

Marti, 16 noiembrie.

Când intră, când îmi zâmbește și mă sărută spunându-mi: „Bună, draga mea!“, e Maurice; sunt gesturile lui, chipul lui, căldura lui, mirosul lui. Iar eu simt, pentru o clipă, o mare desfătare: prezența lui. Să rămân așa, să nu caut să aflu; aproape c-o înțeleg pe Diana. Dar mi-e peste putință. Vreau să aflu ce se întâmplă. Și, mai întâi, când se duce cu adevărat la laborator, seara? Când se duce la ea? Nu pot să telefoniez, ar afla și ar fi exasperat. Să-l urmăresc? Să închiriez o mașină și să-l urmăresc? Sau pur și simplu să verific unde e mașina lui? E urât, e înjositor. Dar am nevoie să văd mai limpede.

Diana pretinde că nu știe nimic. I-am cerut s-o tragă de limbă pe Noëllie:

– E prea vicleană; n-o să-mi spună nimic.

– Ai aflat de legătura lor de la mine. Dacă-i vorbești despre asta, va fi obligată să răspundă cumva.

Mi-a promis, în orice caz, să afle câte ceva despre Noëllie: au cunoștințe comune. Dacă-ș descoperi ceva care s-o demoleze în ochii lui Maurice!

Inutil s-o mai caut pe Luce Couturier. Maurice trebuie să-i fi transmis lecția prin soțul ei. Și acesta o să-i spună lui Maurice că m-am întâlnit cu ea... Nu, ar fi o gafă.

Joi, 18 noiembrie.

Prima dată când m-am dus să-l pândesc pe Maurice la laborator, mașina era în parcare. A doua oară, nu. Am luat un taxi până acasă la Noëllie. N-a trebuit să caut mult: ce lovitură! Țineam la mașina noastră, era un animal domestic cre-

dincios, o prezență caldă și liniștitoare; și, deodată, se servea de ea ca să mă trădeze; am urât-o. Am rămas în picioare, buimacă, sub acoperișul unei porți. Voiam să-i ies înaintea lui Maurice, când o să plece de la Noëllie. Asta n-ar face decât să-l înfurie, dar eram atât de tulburată încât trebuia să fac ceva, indiferent ce. Ascultam vocea rațiunii: „Minte ca să mă menajeze. Dacă mă menajează înseamnă că ține la mine. Într-un sens, ar fi mai grav dacă nu i-ar păsa“. Aproape reușisem să mă conving, când am primit altă lovitură: ieșeau împreună. M-am ascuns. Nu m-au văzut. Au urcat pe jos pe bulevard, până la o braserie. Mergeau la braț, repede și râzând. Aș fi putut să mi-i imaginez de o sută de ori mergând la braț și râzând. N-am făcut-o. Așa cum nu mi i-am imaginat nici în pat, n-am curaj. Și altceva e să-i văd. Am început să tremur. M-am așezat pe o bancă, în ciuda frigului. Am tremurat ceva timp. Întorcându-mă, m-am culcat, iar când a venit el la miezul nopții m-am prefăcut că dorm.

Dar când aseară mi-a spus: „Mă duc la laborator“, l-am întrebat:

– De-adevăratelea?

– Bineînțeles.

– Sâmbătă erai la Noëllie.

M-a privit cu o răceală chiar mai terifiantă decât furia:

– Mă spionezi!

Ochii mi s-au umplut de lacrimi:

– E vorba de viața mea, de fericirea mea. Vreau adevărul. Și tu continui să mă minți!

– Încerc să evit scenele, mi-a spus cu un aer enervat.

– Nu-ți fac scene.

– Nu?

El numește scene toate explicațiile noastre. Și, cum protestam, am ridicat vocea și am avut o scenă. I-am vorbit iar despre Roma. Și iar a negat. N-a fost și ea acolo? Sau, dimpotrivă, a fost cu el la Geneva? Faptul că nu știu mă macină.

Sâmbătă, 20 noiembrie.

Scene, nu. Dar sunt neîndemânatică. Nu reușesc să mă controlez, fac observații care-l agasează. Trebuie să recunosc, ajunge ca el să aibă o părere ca să-l contrazic, bănuind că ea i-a insuflat-o. În fapt, n-am nimic împotriva *pop-art*-ului. Dar complezența cu care Maurice se supunea acestui „sadism optic“ m-a iritat: evident că Noëllie îi recomandase expoziția asta. Am susținut, proteste, că asta nu era pictură și, cum el nu era de acord, l-am atacat:

– Crezi că întinerești dacă te dai în vânt după toate modele?

– Te enervezi degeaba.

– Mă enervez pentru că vrei atât de mult să fii în pas cu moda, încât îți pierzi simțul critic.

A ridicat din umeri fără să răspundă.

M-am întâlnit cu Marguerite. Am petrecut câteva ceasuri la Colette. Dar n-am ce să spun despre asta.

Duminică, 21 noiembrie.

Despre legătura ei cu Maurice, Noëllie – cel puțin așa spune Diana, în care n-am deplină încredere – a spus numai niște platitudini. Situația e grea pentru toată lumea, dar vom ajunge, fără îndoială, la un echilibru. Eu sunt, cu siguranță, o femeie foarte bine, dar bărbaților le place diversitatea. Cum vede ea viitorul? A răspuns: „Om trăi și om vedea“ sau cam așa ceva. Și era în gardă.

Diana mi-a povestit o întâmplare, însă prea obscură ca s-o folosesc. Noëllie a fost chemată în fața Consiliului Baroului fiindcă a atras clientul unei colege, un client important care a renunțat la cealaltă și s-a mutat la Noëllie. Se zice că ea ar fi o obișnuită cu aceste procedee, considerate inacceptabile la Palatul de Justiție. Dar Maurice mi-ar răspunde:

„Bârfe!“. I-am spus că fiica lui Noëllie se plânge că măică-sa o neglijează.

– Toate fetele se plâng de mamele lor la vârsta asta. Amintește-ți ce greutăți ai avut cu Lucienne. De fapt, Noëllie nu-și neglijează deloc fiica. O învață să se descurce singură, să trăiască pe picioarele ei, și are deplină dreptate.

Asta mă viza direct. Mă lua adesea în râs pentru atitudinea mea de cloșcă. Ba chiar ne-am certat de câteva ori pe chestia asta.

– Pe micuță n-o deranjează că un bărbat își petrece noaptea în patul mamei ei?

– Apartamentul e mare și Noëllie e foarte atentă. De altfel, nu i-a ascuns că, după divorț, au existat bărbați în viața ei.

– Nostime confidențe de la mamă la fiică. Sincer, nu ți se pare puțin șocant?

– Nu.

– Nu mi-aș fi închipuit niciodată să am acest gen de raporturi cu Colette sau Lucienne.

N-a răspuns; tăcerea lui lăsa clar să se înțeleagă că metodele de educație ale lui Noëllie sunt mai bune decât ale mele. Am fost rănită: e cât se poate de clar că Noëllie face cum e mai bine pentru ea, fără să-i pese de interesul copilului. În timp ce eu am făcut întotdeauna invers.

– Într-un cuvânt, am spus, tot ce face Noëllie e bine.

A făcut un gest de iritare:

– Ah! Îmi vorbești tot timpul de Noëllie.

– Cum să mă abțin? Face parte din viața ta, și viața ta mă privește.

– Ei, nu cu totul.

– Cum adică?

– Viața mea profesională nu pare să te privească. Nu-mi vorbești niciodată despre asta.

Era un contraatac necinstit. Știa bine că, specializându-se, a intrat pe un teren unde nu mă pricep.

– Ce-aș putea să-ți spun? Cercetările tale mă depășesc complet.

– Nici articolele de popularizare nu mi le mai citești.

– Medicina nu prea m-a interesat niciodată ca știință. Pe mine legătura vie cu bolnavii mă pasiona.

– Ai putea totuși să fii curioasă în privința meseriei mele.

Era ranchiună în vocea lui. I-am zâmbit blând.

– Asta fiindcă te iubesc și te stimez dincolo de tot ce poți face. Dacă ai deveni un mare savant, celebru și așa mai departe, nu m-ar mira, ești cu siguranță capabil. Dar îți mărturisesc că, în ochii mei, asta nu-ți va adăuga nimic. Nu mă înțelegi?

Mi-a zâmbit și el:

– Ba da.

E prima oară când se plânge de indiferența mea față de cariera lui și, până acum, nu eram nemulțumită că asta îl deranjează un pic. Mi-am spus adesea că asta e o stângăcie din partea mea. Noëllie îi citește articolele, le comentează, cu capul puțin plecat, cu un surâs admirativ pe buze. Dar cum să-mi schimb atitudinea? Ar părea cusută cu ață albă. Toată conversația asta mi-a displicut. Sunt sigură că Noëllie nu-i o mamă bună. O femeie atât de înțepată, atât de rece nu-i poate da fiicei sale ceea ce le dau eu alor mele.

Luni, 22 noiembrie.

Nu, nu trebuie să încerc să mă iau după Noëllie pe terenul ei, ci să mă lupt pe al meu. Maurice era sensibil la toate îngrijirile cu care-l înconjuram, iar acum îl neglijez. Mi-am petrecut ziua făcând ordine în dulapuri. Am aranjat hainele de vară, am scos de la naftalină hainele de iarnă și le-am aerisit, am făcut un inventar. Măine o să mă duc să-i cumpăr șosete, pulovere, pijamale, are nevoie. I-ar trebui și două perechi de pantofi: îi vom alege împreună îndată ce va avea

un moment liber. Sunt reconfortante dulapurile pline în care fiecare lucru are locul lui. Belșug, siguranță... teancurile de batiste fine, de ciorapi, de tricouri îmi dădeau impresia că aveam un viitor.

Marti, 23 noiembrie.

Mor de rușine. Trebuia să mă fi gândit. Maurice, expresia lui supărată când s-a întors acasă la prânz. Aproape imediat mi-a aruncat:

– Greșești făcându-i confidențe prietenei tale Diana. Noëllie a aflat că face o adevărată anchetă despre ea în mediile de avocați și printre cunoștințele comune. Și spune peste tot că tu i-ai cerut asta.

Am roșit și mi s-a făcut rău. Maurice nu mă judeca niciodată, el era siguranța mea: și iată-mă în fața lui, pledând vinovată, ce durere!

– I-am spus pur și simplu că aș vrea să știu cine e Noëllie.

– Mai bine mă întrebai pe mine decât să provoci clevetiri. Crezi că eu n-o văd pe Noëllie așa cum e? Îi cunosc și defectele, și calitățile. Nu-s vreun licean îndrăgostit.

– Nu cred totuși că părerea ta e foarte obiectivă.

– Și crezi că Diana și prietenele ei sunt obiective? Sunt rea-ua-voință întruchipată. Poți să fii sigură că nici pe tine nu te scutesc.

– Bine, i-am zis, o să-i spun Diane să-și țină gura.

– Așa să faci!

A făcut un efort să schimbe subiectul. Am vorbit politic. Dar rușinea mă arde. Pe mine m-am înjosit în ochii lui.

Vineri, 26 noiembrie.

În prezența lui Maurice, nu mă mai pot împiedica să mă simt ca în fața unui judecător. Crede despre mine lucruri pe

care nu mi le spune: asta-mi dă ameteți. Mă vedeam atât de liniștit în ochii lui. Ba chiar nu mă vedeam decât prin ochii lui: o imagine poate prea măgulitoare dar, în care, în general, mă recunoșteam. Acum mă întreb: Ce vede el? Mă crede meschină, geloasă, indiscretă și chiar necinstită, de vreme ce fac anchete pe la spatele lui? E nedrept. El, care-i acceptă atâtea lui Noëllie, nu poate să înțeleagă curiozitatea mea îngrijorată în ceea ce-o privește? Detest clevetirile, le-am provocat, fie, dar am multe scuze. De altfel, n-a mai făcut aluzie la povestea asta; este de o gentilețe desăvârșită. Dar îmi dau seama că nu-mi mai vorbește cu inima deschisă. Uneori mi se pare că citesc în ochii lui... nu chiar milă – aș spune: o ușoară batjocură? (Felul ciudat în care s-a uitat la mine când i-am povestit de întâlnirea cu (Quilan.) Da, e ca și cum ar vedea prin mine și m-ar găsi înduioșătoare și oarecum ridicolă. De pildă, când m-a surprins ascultând Stockhausen; m-a întrebat pe un ton imposibil de definit:

- Ia te uită! Ai început să asculți muzică modernă!
- Isabelle mi-a împrumutat niște discuri care-i plac.
- Îi place Stockhausen? Asta e ceva nou.
- Ceva nou, da. Gusturile oamenilor mai evoluează.
- Și ție-ți place?
- Nu. Nu înțeleg nimic.

A râs și m-a sărutat de parcă sinceritatea mea l-ar fi liniștit. De fapt, e voită. Am înțeles că el a înțeles de ce ascultam muzica asta și nu m-ar fi crezut dacă i-aș fi spus că-mi place.

Rezultatul: nu voi îndrăzni să-i vorbesc despre lecturile mele recente, deși, de fapt, unele dintre aceste „noi romane“ mi-au plăcut. Ar crede imediat că vreau să i-o iau înaintea lui Noëllie. Cât de complicat devine totul de îndată ce începem să avem gânduri ascunse!

Explicație încâlcită cu Diana. Jură pe viața copiilor ei că n-a spus că aduna informații pentru mine. Probabil că Noëllie a dedus singură asta. Recunoaște că i-a mărturisit unei prietene:

„Da, în clipa asta mă interesez de Noëllie Guérard“. Dar nu era ceva compromițător pentru mine. A fost, cu siguranță, stângace. I-am cerut să renunțe. Avea un aer ofensat.

Sâmbătă, 27 noiembrie.

Trebuie să învăț să mă controlez, să mă observ, dar nu prea-mi stă în fire! Eram spontană, transparentă și senină, în timp ce acum am inima plină de spaimă și ranchiună. Când a deschis o revistă, ridicându-se de la masă, m-am gândit: „La Noëllie nu face asta“ și gândul a fost mai puternic decât mine, i-am spus cu vehemență:

– N-ai face asta la Noëllie!

I-au sclipit ochii.

– Voiam doar să arunc o privire peste un articol, mi-a spus pe un ton echilibrat. Nu te enerva așa pentru niște fleacuri.

– Nu-i vina mea: totul mă enervează.

S-a lăsat tăcere: la masă îi povestisem cum îmi petrecusem ziua și acum nu mai găseam ce să-i spun. A făcut un efort:

– Ai terminat *Scrisorile* lui Wilde?

– Nu. N-am mai citit.

– Ziceai că e interesant...

– Dac-ai ști cât de puțin îmi pasă de Wilde și cum n-am nici un chef să vorbesc despre el!

M-am dus să iau un disc de pe raft:

– Vrei să ascultăm cantata pe care-ai adus-o?

– Bine.

N-am ascultat mult timp; hohotele îmi urcau în gât; muzica nu mai era decât un alibi. Nu mai aveam nimic să ne spunem, obsedați de același lucru despre care el nu voia să vorbească. M-a întrebat cu o voce calmă:

– De ce plângi?

– Pentru că te plictisești cu mine. Pentru că nu mai putem să stăm de vorbă. Ai ridicat niște bariere între noi.

– Tu le ridici; nu încetezi cu reproșurile.

Pe zi ce trece îl exasperez mai mult. Nu vreau asta. Și totuși, o parte din mine vrea. Când pare vesel și nepăsător, îmi spun: „E prea ușor“. Și mă folosesc de orice pretext ca să-i stric liniștea.

Luni, 30 noiembrie.

Mă miram că Maurice n-a spus încă nimic de sporturile de iarnă. Întorcându-ne ieri seară de la cinema, l-am întrebat unde ar vrea să mergem iarna asta. Mi-a răspuns evaziv că încă nu se gândise. Am simțit ceva necurat. Am insistat. Mi-a spus foarte repede, fără să se uite la mine:

– O să mergem unde vrei; dar trebuie să te previn că am de gând să petrec câteva zile la Courchevel cu Noëllie.

Întotdeauna mă aștept la ce e mai rău; și întotdeauna e mai rău decât mă așteptam:

– Câte zile?

– Zece.

– Și cu mine cât stai?

– Zece zile.

– E culmea! Iei jumătate din vacanța noastră ca să i-o oferi lui Noëllie.

Furia mă gătuia. Am reușit să articulez:

– Ați hotărât asta împreună, fără să mă consultați?

– Nu, încă n-am vorbit cu ea despre asta, mi-a spus el.

I-am spus:

– Ei bine! Continuă așa! Nu-i spune nimic.

Mi-a spus cu o voce cumpătată: „Vreau să petrec aceste zece zile cu ea“. În cuvintele lui era o amenințare abia voalată: dacă mă lipsești de asta, sejurul nostru la munte o să fie un infern. Eram scârbită de ideea că o să cedez șantajului. Gata cu concesiile! Nu mă ajută cu nimic și mi-e silă de mine. Trebuie să privesc lucrurile în față. Nu e vorba de o

aventură. Și-a împărțit viața în doua, iar partea mea nu e cea mai bună. Destul. Mai târziu o să-i spun: „Ea sau eu“.

Marti, 1 decembrie.

Așadar, nu mă înșelam: mă manipula. Înainte să vină cu o mărturisire completă, m-a „obosit“ cum obosești un taur. Mărturisire suspectă care e ea însăși o manevră. Să-l cred? Nu mă înșelase vreme de zece ani. Apoi mi-a spus că nu era așa. Sau în clipa aceea mințea? Unde e adevărul? Mai există el?

Cum l-am mai înfuriat! Îl insultasem chiar așa grav? Nu-ți mai amintești bine vorbele pe care le spui, mai ales în starea în care eram. Am vrut să-l jignesc, asta-i sigur; am reușit prea bine.

Totuși, am început foarte calm: „Nu vreau să te împart, trebuie să alegi“.

Avea aerul năucit al omului care-și spune: „Iată-ne! Trebuia să se întâmple! Cum să mă descurc?“ Și-a luat vocea cea mai plăcută:

– Te rog. Nu-mi cere să mă despart de Noëllie. Nu acum.

– Ba acum. Povestea asta a durat destul; prea mult am tolerat-o.

L-am privit sfidătoare:

– În fine, la cine ții mai mult? La ea sau la mine?

– La tine, desigur, a spus el pe un ton neutru. Și a adăugat:

– Dar țin și la Noëllie.

Am văzut roșu în fața ochilor:

– Recunoaște deci adevărul. La ea ții mai mult! Ei bine! Du-te la ea! Du-te imediat. Ia-ți lucrurile și pleacă.

I-am scos valiza din dulap, i-am îngămădit în ea schimburi, i-am smuls hainele de pe umerase. M-a prins de mână: „Încetează!“ Am continuat. Voiam să plece; chiar voiam asta, eram sinceră. Sinceră, fiindcă nu credeam că va pleca. Era

ca o psihodramă înfricoșătoare în care se joacă adevărul. E adevărul, dar e jucat. Strigam:

– Du-te la curviștina aia, la intriganta aia, la avocata aia dubioasă!

M-a prins de încheieturi:

– Retrage-ți cuvintele.

– Nu. E o ticăloasă. Te-a amețit flatându-te. O preferi pe ea din vanitate. Sacrifici iubirea noastră pentru vanitatea ta.

El îmi repeta: „Taci“. Dar nu mă opream. Îi spuneam alandala tot ce credeam despre Noëllie și despre el. Da, îmi amintesc vag. I-am spus că se lăsa păcălit ca un fraier, că devenise snob și arivist, că nu mai era bărbatul pe care-l iubișem, că altădată avea inimă, se devota celorlalți; acum era rece, egoist, nu-l mai interesa decât cariera.

– Cine-i egoist? a răcnit el.

Și mi-a smuls vorba din gură. Eu eram egoista, eu, care nu ezitasem să-l fac să renunțe la stagiatură, care aș fi vrut să rămână toată viața în mediocritate ca să-l țin acasă, care sunt geloasă pe munca lui: o castratoare...

Am țipat. La stagiatură renunțase de bună voie. Mă iubea. Da, dar nu voia să se însoare imediat, știam asta, iar cu copilul ne-am fi putut descurca.

– Taci! Am fost fericiți, fericiți cu pasiune: spuneai că trăiești numai pentru iubirea noastră.

– Era adevărat: nu-mi mai lăsaseși altceva. Trebuie să te fi gândit că într-o zi o să sufăr. Iar când am vrut să evadéz ai făcut totul ca să mă împiedici.

Nu-mi mai amintesc exact cuvintele, dar acesta era sensul acestei scene cumplite. Eram posesivă, imperioasă, coșeșitoare cu fetele și cu el.

– Ai împins-o pe Colette să facă o căsătorie stupidă; Lucienne a plecat numai ca să scape de tine.

Asta m-a scos din sărite; am țipat iar, am plâns. La un moment, dat i-am spus:

– Dacă ai o părere așa proastă despre mine, cum poți să mă mai iubești?

Și el mi-a aruncat în față:

– Dar nu te mai iubesc. După scenele de acum zece ani, am încetat să te mai iubesc!

– Minți! Minți ca să mă faci să sufăr!

– Tu singură te minți. Pretinzi că iubești adevărul: lasă-mă să ți-l spân. După aceea o să hotărâm.

Așadar, de opt ani nu mă mai iubea și se culca cu alte femei; cu micuța Pellerin, timp de doi ani; cu o clientă sud-americană despre care nu știu nimic; cu o infirmieră de la clinică; în sfârșit, *de optsprezece luni* cu Noëllie. Am urlat, eram pe marginea unei crize de nervi. Mi-a dat un calmant și vocea i s-a schimbat:

– Ascultă, nu cred tot ce ți-am spus. Dar ești atât de nedreaptă încât mă faci și pe mine să fiu nedrept!

M-a înșelat, da, e adevărat. Dar nu a încetat să țină la mine. I-am cerut să plece. Am rămas abătută, încercând să înțeleg scena asta, să deslușesc adevărul de fals.

Mi-a revenit o amintire. Acum trei ani, intrasem în casă fără să mă audă. El râdea la telefon: râsul acela tandru și complice pe care-l știu bine. N-am auzit cuvintele, doar tandrețea aceea complice din vocea lui. Mi-a fugit pământul de sub picioare: eram în altă viață, în care Maurice mă înșelase și eu sufeream cumplit. M-am apropiat făcând zgomot:

– Cu cine vorbești?

– Cu infirmiera mea.

– Foarte amical îi vorbești.

– Ah! E o fată fermecătoare, o ador, mi-a spus el cât se poate de firesc.

Am revenit în viața mea, lângă bărbatul care mă iubea. De altfel, dacă l-aș fi văzut cu o femeie în pat, nu mi-aș fi crezut ochilor. (Și totuși, amintirea e acolo, intactă, dureroasă.)

S-a culcat cu femeile acelea; dar nu mă mai iubea? Era ceva adevărat în reproșurile lui? Știe bine că în privința stagiaturii și a căsătoriei am hotărât împreună: până azi dimineată nu pretinsese niciodată contrariul. Și-a creat singur motive de supărare ca să se scuze pentru că m-a înșelat: era mai puțin vinovat dacă și eu am greșit. Totuși, de ce le-a ales pe acestea? De ce vorbele astea cumplite în legătură cu fetele? Sunt atât de mândră că au reușit amândouă, fiecare în mod diferit, după propria fire. Colette avea, ca și mine, vocația casei: în numele cui i-aș fi interzis asta? Lucienne voia să zboare cu propriile aripi; n-am împiedicat-o. De unde atâta ranchiună nedreaptă la Maurice? Mă doare capul și nu mai văd deloc limpede.

Am sunat-o pe Colette. Tocmai a plecat de la mine: e miezul nopții. Mi-a făcut bine, mi-a făcut rău, nici nu mai știu ce înseamnă bine și rău pentru mine. Nu, nu eram autoritară, posesivă, copleșitoare; m-a asigurat cu efuziune că eram o mamă ideală și că eu și tatăl ei ne înțelegeam perfect. Pe Lucienne, ca pe multe tinere, viața de familie o stingherea, dar nu era vina mea. (Lucienne avea relații complicate cu mine fiindcă-și adora tatăl, un complex oedipian clasic: asta nu dovedește nimic împotriva mea.) Ea s-a enervat:

– Mi se pare dezgustător din partea tatei că ți-a spus ce ți-a spus.

Dar ea era fost geloasă pe Maurice, din cauza lui Lucienne; e agresivă față de el, prea grăbită să dea vina pe el. Totodată, prea doritoare să mă aline. Lucienne, cu duritatea ei tăioasă, mi-ar fi spus mai multe. Am vorbit ore întregi cu Colette și n-am aflat nimic.

Sunt într-un impas. Dacă Maurice e un ticălos, mi-am irosit viața iubindu-l. Dar poate că avea motive să nu mă mai suporte. Atunci trebuie să mă socot detestabilă, demnă de dispreț, fără măcar să știu de ce. Ambele ipoteze sunt cumplite.

Isabelle crede – sau, cel puțin, așa spune – că Maurice nu credea nici un sfert din ce a spus. A avut aventuri fără să-mi mărturisească: e ceva banal. Ea mi-a repetat întotdeauna că, pentru un bărbat, să rămână fidel douăzeci de ani e imposibil. Evident, ar fi fost mai bine ca Maurice să-mi spună, dar el s-a simțit constrâns de jurămintele lui. Reproșurile pe care mi le aducea le inventase, fără îndoială, pe loc: dacă s-ar fi căsătorit cu mine împotriva voinței sale, aş fi simțit, n-am fi fost atât de fericiți. Ea mă sfătuiește să șterg totul cu buretele. Ea se încapățânează să creadă că am mai multe șanse. Bărbații aleg ce e mai ușor: e mai ușor să rămână cu nevasta decât să se aventureze într-o viață nouă. M-a pus să-mi fac programare prin telefon la o veche prietenă a ei care e ginecolog, care cunoaște foarte bine problemele de cuplu și care, crede ea, va putea să mă ajute să văd limpede situația. Fie.

Maurice e foarte atent, de luni, ca de fiecare dată când depășește măsura.

– De ce m-ai lăsat să trăiesc opt ani în minciună?

– Nu voiam să te necăjesc.

– Ar fi trebuit să-mi spui că nu mă mai iubești.

– Dar nu-i adevărat: am spus așa la mânie; întotdeauna am ținut foarte mult la tine. Și acum țin.

– Nu se poate să ții la mine dacă tu crezi cel puțin jumătate din ce mi-ai spus. Chiar crezi că am fost o mamă abuzivă?

Hotărât lucru, dintre toate răutățile pe care mi le azvârlise în față, asta mă revoltase cel mai mult.

– Abuzivă e prea mult spus.

– Atunci cum?

– Întotdeauna ți-am spus că le cocoloșești prea mult pe fete. Colette a reacționat imitându-te prea docil, iar Lucienne printr-un antagonism care de multe ori ți-a făcut probleme.

– Dar care, în cele din urmă, a ajutat-o să se realizeze. E mulțumită de soarta ei, și Colette la fel: ce vrei mai mult?

– Dacă-s cu adevărat mulțumite...

N-am insistat. Are numai gânduri ascunse în cap. Dar sunt răspunsuri pe care n-aș avea puterea să le ascult: nu pun întrebările.

Vineri, 4 decembrie.

Amintiri neîndurătoare. Cum de reușisem să le alung, să le neutralizez? O privire a lui, acum doi ani, la Mykonos, când mi-a spus: „Ia-ți un costum de baie dintr-o singură piesă“. Știu, știam: un pic de celulită pe coapse, un abdomen deloc plat. Dar credeam că nu-i pasă. Când Lucienne râdea de băbățiile în bikini, el o muștra: „Ei, și ce? Pe cine deranjează? Dacă îmbătrânești, nu-i un motiv să-ți lipsești trupul de aer și soare“. Eu îmi doream aer și soare, asta nu deranja pe nimeni. Și totuși – poate din cauza fetelor foarte frumoase care veneau pe plajă – mi-a spus asta: „Ia-ți un costum de baie dintr-o singură piesă“. De altfel, nu mi-am luat acel costum.

Și apoi a fost cearta de anul trecut, în seara când au venit la cină soții Talbot și soții Couturier. Talbot făcea pe marele șef, l-a felicitat pe Maurice pentru un raport despre originea unor viruși, iar Maurice avea un aer flatat, ca un școlar care a primit premiul de excelență. Asta m-a enervat, fiindcă nu pot să-l sufăr pe Talbot; când spune despre cineva: „E o valoare“, îmi vine să-i dau o palmă. După ce-au plecat, i-am spus râzând lui Maurice:

– Curând Talbot o să spună despre tine: e o valoare! Ai noroc!

S-a supărat. Mi-a reproșat mai viu ca de obicei că nu-mi pasă de munca lui și că-i disprețuiesc succesele. Mi-a spus că nu-l interesa să fie stimat în general dacă nu sunt niciodată

impresionată de amănuntele activității lui. Vorbea pe un ton atât de arțăgos, încât deodată mi-a înghețat sângele în vene:

– Ce pornit ești!

A părut interzis:

– Nu spune prostii!

Apoi m-a convins că era doar o ceartă ca multe altele. Dar simțisem un fior de moarte.

Geloasă pe munca lui: trebuie să recunosc că nu era neadevărat. Timp de zece ani am avut, prin intermediul lui Maurice, o experiență care mă pasiona: relația doctorului cu bolnavul; mă implicam, îi dădeam sfaturi. El a ales să rupă legătura asta dintre noi, atât de importantă pentru mine. Așa că, asistând de departe, pasiv, la progresele lui, mărturisesc că n-am arătat prea multă bunăvoință! Mă lasă rece, da: ființa umană o admir în el, nu cercetătorul. Dar „castratoare“, cuvântul e nedrept. Pur și simplu am refuzat să mimez un entuziasm pe care nu-l simțeam: lui îi plăcea sinceritatea mea. Nu vreau să cred că asta l-a rănit în orgoliu. Maurice nu are meschinării. Sau are, iar Noëllie știe să i le exploateze? Groaznică idee. Totul se încetosează în mintea mea. Credeam că știu cine sunt, cine e el: și deodată nu ne mai recunosc, nici pe el, nici pe mine.

Duminică, 6 decembrie.

Când li se întâmplă altora pare un eveniment mărunț, ușor de lămurit, de depășit. Și te trezești absolut singură, într-o situație amețitoare pe care nici măcar nu ți-ai închipuit-o vreodată.

În nopțile pe care Maurice le petrece la Noëllie, mă tem că n-o să adorm, și mă tem să adorm. Patul ăsta gol de lângă al meu, așternutul întins și rece... degeaba iau somnifere, visez. De multe ori, în vis, mă prăbușesc de durere. Rămân

sub ochii lui Maurice, paralizată, purtând pe chip toată suferința din lume. Aștept să se repeadă la mine. Îmi aruncă o privire indiferentă și se îndepărtează. M-am trezit, încă era noapte; simțeam apăsarea întunericului, eram pe un coridor, alergam, devenea tot mai strâmt, abia respiram; curând trebuia să mă târăsc, și rămâneam înțepenită până expiram. Am țipat. Și am început să-l strig mai încet, printre lacrimi. În fiecare noapte îl strig; nu pe el: pe celălalt, pe cel care mă iubea. Și mă întreb dacă n-aș prefera să fie mort. Îmi spuneam: moartea e singura nenorocire ireparabilă; dacă m-ar părăsi, mi-ar trece. Moartea era groaznică fiindcă era posibilă, iar despărțirea era suportabilă pentru că nu mi-o imaginam. Dar, de fapt, îmi spun că, dacă ar muri, măcar aș ști pe cine am pierdut și cine sunt. Nu mai sunt nimic. Viața din urma mea s-a năruit cu totul, ca în cutremurele acelea în care pământul se devoră pe sine; dispare în urma ta pe măsură ce fugi. Cale de întoarcere nu mai există. Casa a dispărut, la fel satul și toată valea. Chiar dacă supraviețuiești, nu mai rămâne nimic, nici măcar locul pe care l-ai ocupat pe pământ.

Sunt atât de frântă dimineța încât, dacă n-ar veni la zece menajera, aș rămâne în pat în fiecare zi – cum fac duminica – până după amiază sau poate, când Maurice nu se întoarce la prânz, toată ziua. Domna Dormoy simte că ceva nu merge. Luând tava cu micul-dejun, îmi spune cu reproș:

– N-ați mâncat nimic!

Insistă, și câteodată mănânc o felie de pâine cu unt, ca să mă lase în pace. Dar înghițiturile nu alunecă pe gâtlej.

De ce nu mă mai iubește? Ar trebui să știu de ce m-a iubit. Întrebarea asta nu ți-o pui. Chiar dacă nu ești nici orgolios, nici narcisist, e atât de extraordinar să fii tu, doar tu, e atât de minunat încât pare firesc să fie minunat și pentru altcineva. Mă iubea, asta-i tot. Și pentru totdeauna, fiindcă voi fi totdeauna eu însămi. (Și m-a mirat orbirea altor femei. E ciudat cum nu poți să-ți înțelegi propria poveste decât

folosindu-te de experiența altora – care nu-i a mea, care nu mă ajută.)

Fantasme idioate. Un film văzut când eram mică. O soție se ducea la amanta soțului ei: „Pentru tine nu-i decât un capriciu. Eu îl iubesc!” Și amanta, emoționată, o trimitea în locul ei la întâlnirea nocturnă. În întuneric, soțul o lua drept cealaltă, iar dimineata, rușinat, se întorcea la ea. Era un film mut vechi, prezentat într-o intenție ironică, dar care mă mișcase mult. Revăd rochia lungă a soției, părul lins cu cărare pe mijloc.

Să vorbesc cu Noëllie? Dar pentru ea nu e un capriciu: e o afacere. Mi-ar spune că-l iubește și, cu siguranță, ține la tot ce poate el oferi astăzi unei femei. Eu l-am iubit când avea douăzeci și trei de ani, un viitor nesigur, greutăți. L-am iubit fără nici o garanție; am renunțat să-mi fac eu însămi o carieră. De altfel, nu regret nimic.

Luni, 7 decembrie.

Colette, Diana, Isabelle; și mie nu-mi plac confidențele! Iar în după-amiaza asta, Marie Lambert. Ea are multă experiență. Aș vrea atât de mult să mă poată lumina.

Din lunga noastră conversație reiese cât de puțin îmi înțeleg eu însămi povestea. Știu pe de rost tot trecutul meu și deodată nu mai știu nimic. Mi-a cerut un scurt rezumat scris. Să încerc.

Medicina, așa cum o practica tata în cabinetul lui de la Bagnolet, mă făcea să cred că meserie mai frumoasă nu există. Dar în anul întâi am fost uluită, dezgustată, copleșită de oroarea cotidiană. Am renunțat de câteva ori. Maurice era extern și, de la prima vedere, ceea ce am citit pe chipul lui m-a emoționat. Nu avusesem nici unul decât scurte aventuri. Ne-am iubit. A fost o iubire nebună, o iubire cuminte:

iubirea. A fost crud și nedrept când mi-a spus în ziua aceea că nu-l lăsasem să-și facă stagiatura; până atunci își asumasese pe deplin responsabilitatea deciziei. Se săturase să fie student. Își dorea o viață de adult, un cămin. El ținea chiar mai mult ca mine la pactul de fidelitate pe care l-am încheiat, recăsătorirea mamei lui îi lăsase o oroare maladivă de rupturi, de despărțiri. Ne-am căsătorit în vara lui '44, iar începutul fericirii noastre a coincis cu bucuria fără margini a Eliberării. Maurice era atras de medicina socială. Și-a găsit un post la Simca. Era mai puțin constrângător decât să fie medic de cartier și îi plăcea clientela lui de muncitori.

Maurice a fost dezamăgit de ce s-a întâmplat după război. Munca de la Simca a început să-l plictisească. Couturier – care-și făcuse stagiatura – l-a convins să se angajeze alături de el la policlinica lui Talbot, să lucreze în echipa lui, să se specializeze. Fără îndoială – Marie Lambert m-a făcut să simt asta –, m-am împotrivit prea aprig hotărârii lui, cu zece ani în urmă; fără îndoială, i-am arătat prea mult că, în adâncul inimii, nu m-am resemnat niciodată. Dar nu-i un motiv suficient ca să nu mă mai iubească. De fapt, ce legătură este între schimbarea modului său de viață și cea a sentimentelor?

Ea m-a întrebat dacă-mi făcea des reproșuri, critici. Oh! Ne certăm, amândoi suntem arțăgoși. Dar nu era niciodată ceva grav. Cel puțin, nu pentru mine.

Viața noastră sexuală? Nu știu în ce moment și-a pierdut pasiunea. Care dintre noi s-a plictisit primul? Mi s-a întâmplat să fiu jignită de indiferența lui, de unde flirtul meu cu Quillan. Dar poate răceala mea l-a dezamăgit? Mi se pare că-i un motiv mai puțin important. Asta ar explica de ce s-a culcat cu alte femei, nu de ce s-a îndepărtat de mine. Nici de ce i s-au aprins călcâiele după Noëllie.

De ce ea? Măcar dacă ar fi fost într-adevăr frumoasă, tânără sau remarcabil de inteligentă, aș înțelege. Aș suferi, dar

130

aș înțelege. Are treizeci și opt de ani, e plăcută și atât, și e foarte superficială. Atunci de ce? I-am spus lui Marie Lambert:

– Sunt sigură că-s mai bună decât ea.

A zâmbit:

– Nu asta-i problema.

Care-i problema? În afară de noutate și un trup drăguț, ce poate să-i ofere Noëllie lui Maurice și eu nu? Ea a spus.

– Nu înțelegem niciodată iubirile celorlalți.

Dar sunt convinsă că m-am exprimat prost. Cu mine Maurice are o relație profundă, implicând ceea ce e esențial în el, deci ceea ce e indistructibil. De Noëllie îl leagă doar sentimente de suprafață; fiecare dintre ei ar putea să iubească pe altcineva. Eu și Maurice suntem sudați. Necazul e că relația mea cu Maurice nu e indistructibilă, de vreme ce el o distruge. Ce altceva? Nu simte el pentru Noëllie doar o înflăcărare care ia forma pasiunii, dar care se va pierde? Ah! Așchiile astea de speranță care, din când în când, îmi trec prin inimă, mai dureroase decât însăși deznădejdea.

Mai este o întrebare care-mi tot revine în minte și la care el n-a răspuns cu adevărat: De ce mi-a spus acum, nu înainte? E clar c-ar fi trebuit să mă prevină. Aș fi avut și eu relații. Și aș fi muncit; acum zece ani, aș fi găsit curajul să fac ceva; n-ar fi fost golul ăsta în jurul meu. Asta a șocat-o cel mai mult pe Marie Lambert: că Maurice, prin tăcerea lui, mi-a refuzat posibilitatea de a înfrunta, pregătiră, o despărțire. Îndată ce s-a îndoit de sentimentele lui, trebuie să mă împingă să-mi clădesc o viață independentă de el. Ea bănuiește, ca și mine, că Maurice a tăcut ca să le asigure fetelor un cămin fericit. Când mă bucuram de lipsa lui Lucienne, după primele lui mărturisiri, mă înșelam: nu era o întâmplare. Dar atunci e monstruos: a ales, ca să mă abandoneze, momentul când nu le mai aveam alături pe fete.

Cu neputință să admit că mi-am irosit toată viața iubind un bărbat atât de egoist. Sunt, cu siguranță, nedreaptă! De

altfel, Marie Lambert mi-a spus: „Ar trebui să afli punctul lui de vedere. Din poveștile astea de despărțire, spuse de soții, nu se înțelege niciodată nimic. E «misterul masculin», mult mai impenetrabil decât «misterul feminin»“. I-am sugerat să stea de vorbă cu Maurice; a refuzat; aş avea mai puțină încredere în ea dacă l-ar cunoaște. Era foarte prietenoasă; totuși cu reticențe, cu ezitări.

Evident, persoana care mi-ar fi cel mai mult de folos e Lucienne, cu simțul ei critic tăios; dintotdeauna a trăit într-o semi-ostilitate față de mine, care i-ar permite să mă lămuirească. Dar în scrisori nu mi-ar spune decât banalități.

Joi, 10 decembrie.

Mergând la Couturier, care locuiește nu departe de Noëllie, mi s-a părut că-i recunosc mașina. Nu. Dar, de fiecare dată când zăresc un Citroën DS cu acoperiș gri și o cuvertură verde cu roșu în interior, mi se pare că e ceea ce numesc mașina noastră, care acum e mașina lui, de vreme ce viețile noastre nu se mai confundă. Mi se face frică. Înainte știam întotdeauna exact unde e, ce face. Acum poate fi oriunde: chiar acolo unde văd mașina aceea.

Nu se cuvenea să mă duc la Couturier, iar el a părut stingerit la telefon, când i-am anunțat vizita mea. Dar vreau să înțeleg.

– Știu că sunteți în primul rând prietenul lui Maurice, i-am spus la sosire. Nu vin să vă cer informații, ci doar să-mi oferiți punctul de vedere al unui bărbat asupra situației.

S-a destins. Dar nu mi-a spus nimic. Bărbatul are mai mult decât femeia nevoie de schimbări. O fidelitate care durează paisprezece ani deja e foarte rară. E normal să mintă: nu vrea să provoace suferință. Iar la mânie spune lucruri pe care nu le crede. Cu siguranță, Maurice încă mă iubește: poți iubi două persoane, în feluri diferite.

Toți îți arată ce e normal, mai exact, ce li se întâmplă altora. Și eu încerc să folosesc cheia asta universală! Ca și cum în joc n-am fi Maurice, eu și tot ce e unic în iubirea noastră.

Jos am mai ajuns! Am o tresărire de speranță citind într-o revistă că, pe plan amoros, Săgetătorul va avea săptămâna asta un succes important. În schimb, m-am întristat uitându-mă, la Diana, într-o cărțuție de astrologie: se pare că Săgetătorul și Berbecul nu sunt deloc făcuți unul pentru altul. Am întrebat-o pe Diana dacă știe în ce zodie e Noëllie. Nu. E supărată pe mine de la explicația aceea neplăcută și și-a făcut o plăcere din a-mi spune că Noëllie îi vorbise ceva mai mult despre Maurice. Nu va renunța niciodată la el, nici el la ea. Eu sunt o femeie foarte bine (pare-se că ține la formula asta), dar nu-l apreciez pe Maurice la adevărata lui valoare. Abia m-am stăpânit când Diana mi-a repetat fraza asta. Oare Maurice să se fi plâns de mine lui Noëllie? „Tu măcar ești interesată de cariera mea.“ Nu, nu se poate să-i fi spus asta, nu vreau să cred. Adevărata lui valoare... a lui Maurice nu se reduce la reușita socială, știe și el asta, altceva îl impresionează la oameni. Sau mă înșel în privința lui? Are o latură frivolă, mondenă pe care și-o manifestă alături de Noëllie? M-am forțat să râd. Și pe urmă am spus că aș vrea totuși să înțeleg ce văd bărbații la Noëllie. Diana mi-a dat o idee: să dau la analizat scrisurile noastre; mi-a indicat o adresă și mi-a dat o scrisoare – neinteresantă – de la Noëllie. Am căutat o scrisoare recentă a lui Maurice, i-am scris grafologului un bilet prin care-i ceream un răspuns prompt și le-am lăsat la portăreasa lui.

Sâmbătă, 12.

Sunt descumpănită de analizele grafologului. După el, scrisul cel mai interesant e al lui Maurice: o mare inteligență,

cultură vastă, putere de muncă, tenacitate, sensibilitate profundă, foarte deschis la suprafață, dar în străfundul sufletului destul de secret (rezum). Mie îmi găsește multe calități: echilibru, voioșie, sinceritate, o preocupare vie pentru ceilalți; a notat și un fel de aviditate afectivă care riscă să mă facă puțin apăsătoare pentru anturajul meu. Asta se potrivește cu ceea ce-mi reproșează Maurice: că-s copleșitoare, posesivă. Știu bine că am tendința asta, dar am combătut-o atât de energic! Am făcut un efort atât de mare ca să le las libere pe Colette și Lucienne, să nu le copleșesc cu întrebări, să le respect secretele. Și Maurice: de atâtea ori mi-am înfrânat temerile, mi-am stăpânit pornirile, am evitat să intru în biroul lui, deși voiam sau să-l sorb din ochi când citea lângă mine! Voiam să fiu prezentă pentru ei fără să fiu o povară; am eșuat? Grafologia relevă mai degrabă tendințele decât conduitele. Iar Maurice m-a atacat la mână. Verdictul lor mă lasă nesigură. Oricum, chiar dacă-s un pic excesivă, prea demonstrativă, prea atentă, pe scurt, puțin supărătoare, nu-i un motiv suficient ca Maurice s-o prefere pe Noëllie în locul meu.

Cât despre ea, portretul ei, chiar dacă e mai contrastant decât al meu și cuprinde mai multe defecte, mi se pare, până la urmă, mai măgulitor. E ambițioasă, îi place să iasă în evidență, dar are o sensibilitate nuanțată, multă energie, generozitate și o inteligență foarte vie. Nu pretind că-s extraordinară; dar Noëllie e atât de superficială, încât nu poate să-mi fie superioară, nici măcar prin inteligență. Va trebui să cer o contraexpertiză. Oricum, grafologia nu-i o știință exactă.

Îmi fac griji. Cum mă văd oamenii? Și, cu toată obiectivitatea, cine sunt eu? Sunt mai puțin inteligentă decât îmi închipui? Țasta e genul de întrebare pe care n-are rost s-o pui, nimeni nu va îndrăzni să-mi răspundă că-s proastă. Și cum să aflu? Toată lumea se crede inteligentă, chiar și unii oameni pe care eu îi socot stupizi. De aceea, o femeie e întotdeauna

mai sensibilă la complimentele care i se fac despre fizicul ei decât la cele despre minte: pentru minte, ea are certitudinile ei intime, pe care le are toată lumea și care, prin urmare, nu dovedesc nimic. Ca să-ți cunoști limitele ar trebui să le poți depăși; asta înseamnă să sari peste propria umbră. Înțeleg întotdeauna ce mi se spune, ce citesc; dar poate că înțeleg prea repede, fiindcă nu-s în stare să sesizez bogățiile și dificultățile unei idei. Oare propriile-mi deficiențe mă împiedică să percep superioritatea lui Noëllie?

Sâmbătă seara.

Să fie șansa promisă săptămâna asta Săgetătorilor? La telefon, Diana mi-a dat o veste care poate avea o importanță hotărâtoare: Se pare că Noëllie avea o aventură cu editorul Jacques Vallin. Chiar doamna Vallin i-a spus unei prietene a Diane: a găsit niște scrisori și o urăște pe Noëllie. Cum să-i spun lui Maurice? E atât de sigur de dragostea lui Noëllie, ar cădea din cer. Numai că n-o să mă creadă. Mi-ar trebui dovezi. Nu pot totuși să merg la doamna Vallin, pe care n-o cunosc, și să-i cer scrisorile. Vallin e extrem de bogat. Între el și Maurice, pe el l-ar alege Noëllie dacă ar accepta să divorțeze. Ce intrigantă! Măcar dacă aș putea s-o stimez! Aș suferi mai puțin. (Știu. O altă femeie tocmai își spune despre rivala ei: măcar dacă aș putea s-o disprețuiesc; aș suferi mai puțin. De altfel, și eu m-am gândit: o stimez prea puțin ca să sufăr.)

Duminică, 13.

I-am arătat Isabellei răspunsurile grafologului: nu pare convinsă, nu crede în grafologie. Totuși, i-am atras eu atenția, aviditatea afectivă indicată de analiză se potrivește cu reproșurile de acum câteva zile ale lui Maurice. Și

știu că, într-adevăr, aștept mult de la oameni; poate că le cer prea mult.

– Evident. Cum tu trăiești mult pentru alții, trăiești mult și prin ei, mi-a spus. Dar iubirea, prietenia asta înseamnă: un fel de simbioză.

– Dar pentru cineva care refuză simbioza sunt supărătoare?

– Îi superi pe cei care nu țin la tine când tu ții la ei, e o chestiune de situație, nu de caracter.

I-am cerut să facă un efort, să-mi spună cum mă vede ea, ce crede despre mine. A zâmbit:

– De fapt, nu te văd. Ești prietena mea, ești aici.

A susținut că, atunci când nu e nimic în joc, ne plăcem sau nu ne plăcem cu oamenii, habar nu avem cine sunt. Ea se place cu mine, asta-i tot.

– Sincer, foarte sincer, mă găsești inteligentă?

– Bineînțeles. Numai când îmi pui întrebarea asta nu. Dacă suntem amândouă idioate, fiecare o găsește pe cealaltă inteligentă. Ce dovedește asta?

Mi-a repetat că în povestea asta nu calitățile și defectele mele sunt problema; pe Maurice îl atrage noutatea; optsprezece luni: Noëllie încă e o noutate.

Luni, 14.

Cumplită cădere în adâncul tristeții. Din pricină că ești trist, nu mai ai chef să faci nimic vesel. Nu mai pun nicio dată un disc după ce mă trezesc. Nu mai ascult muzică, nu mai merg la cinema, nu-mi mai cumpăr nimic frumos. M-am trezit când am auzit-o sosind pe doamna Dormoy. Mi-am băut ceaiul, am înghițit o felie de pâine cu unt ca să-i fac plăcere. Și privesc spre încă o zi pe care va trebui s-o trăiesc. Și-mi spun...

A sunat la ușă. Un curier mi-a pus în brațe un buchet mare de liliac și trandafiri, cu un bilet: „La mulți ani. Maurice“. Îndată ce-am închis ușa, am izbucnit în lacrimi. Mă apăr prin agitație, prin planuri sumbre, prin ură: și florile astea, amintire a unor plăceri pierdute, iremediabil pierdute, îmi spulberă toată apărarea.

Pe la unu cheia s-a învârtit în broască și am simțit gustul acela cumplit în gură, gustul fricii. (Exact același ca atunci când mergeam să-l văd la spital pe tatăl meu muribund.) Această prezență familiară ca propria-mi imagine, rațiunea mea de a trăi, bucuria mea, este acum un străin, un judecător, un dușman: inima-mi bate de spaimă când deschide ușa. A venit repede spre mine, mi-a zâmbit și m-a îmbrățișat:

– La mulți ani, draga mea.

Am plâns încetișor pe umărul lui. El mă mângâia pe păr:

– Nu plânge. Nu vreau să fii nefericită. Țin atât de mult la tine.

– Mi-ai spus că de opt ani nu mă mai iubești.

– Ba nu. Și-am spus pe urmă că nu-i adevărat. Țin la tine.

– Dar nu mai simți dragoste?

– Sunt atâtea feluri de dragoste.

Ne-am așezat, am stat de vorbă. Vorbeam cu el ca și cum aș fi vorbit cu Isabelle sau cu Marie Lambert, cu încredere, cu prietenie, cu detașare: ca și cum nu era vorba de situația noastră. Era o problemă pe care o discutam, imparțial, gratuit, așa cum discutasem atâtea altele. M-am mirat din nou de tăcerea lui vreme de opt ani. Mi-a repetat:

– Spuneai că ai muri de durere...

– Tu mă făceai să spun asta: ideea unei infidelități te speria atât de mult...

– Mă speria. De aceea am tăcut: pentru ca totul să continue ca și cum nu te-aș fi înșelat... Era ca o magie... Și, firește, mi-era rușine...

I-am zis că voiam să înțeleg mai ales de ce mi-a mărturisit anul ăsta. A admis că, în parte, relațiile lui cu Noëllie i-o cereau, dar și că s-a gândit că aveam dreptul la adevăr.

– Dar n-ai spus adevărul.

– De rușine că te mințisem.

Mă învăluia cu privirea aceea întunecată și caldă care pare să-l deschidă față de mine până în adâncul sufletului, dăruit cu totul, se pare, inocent și tandru ca altădată.

– Greșeala ta cea mai mare, i-am spus, e că m-ai lăsat să trăiesc în deplină încredere. Iată-mă, la patruzeci și patru de ani, cu mâinile goale, fără o meserie, fără alt interes în viață în afară de tine. Dacă m-ai fi prevenit acum opt ani, mi-aș fi făcut o viață independentă și aș fi acceptat mai ușor situația.

– Dar, Monique! mi-a spus el cu un aer stupefiat. Am insistat enorm, acum șapte ani, să te ocupi de secretariat la *Revista medicală*. Te pricepeai și puteai ajunge la un post interesant; n-ai vrut!

Aproape că uitasem propunerea asta, într-atât mi se păru-se de nepotrivită:

– Să-mi petrec ziua departe de casă și de copii, pentru o sută de mii de franci pe lună, asta nu mă atrăgea, i-am spus.

– Așa mi-ai răspuns. Am insistat mult.

– Dacă mi-ai fi spus adevăratele tale motive, că nu mai eram totul pentru tine și că trebuia să mă distanțez și eu, aș fi acceptat.

– Ți-am propus din nou să lucrezi, când eram la Mougins. Iar ai refuzat!

– În momentul acela iubirea ta îmi era de ajuns.

– Mai e timp. O să-ți găsesc ușor o ocupație.

– Crezi că asta m-ar consola? Acum opt ani mi s-ar fi părut mai puțin absurd; în plus, aș fi avut șansa să reușesc ceva. Dar acum!...

Am tot bătut apa-n piuă pe chestia asta. Simțeam că ar avea conștiința mai împăcată dacă mi-ar oferi ceva de făcut. N-aveam nici un chef să-l împac.

Am revenit la conversația noastră de pe 1 decembrie: o dată importantă; chiar mă considera egoistă, autoritară, indiscretă?

– Chiar la mână, n-ai inventat astea din nimic.

A ezitat, a zâmbit, mi-a explicat. Am defectul calităților mele. Sunt prezentă, vigilentă, asta e important, dar pentru cineva într-o dispoziție proastă e obositor. Sunt atât de fidelă trecutului, încât cel mai mărunț lucru uitat pare o crimă, iar el se simte vinovat când schimbăm păreri sau gusturi. Fie. Dar îmi poartă ranchiună? M-a învinovățit acum zece ani, știu bine, ne-am certat destul; dar s-a terminat, de vreme ce el a făcut ce-și dorea și, în timp, i-am dat dreptate. Și, în privința căsătoriei, crede că i-am forțat mâna? Deloc; am hotărât împreună...

– Mi-ai reproșat atunci că nu mă interesează munca ta.

– Îmi pare rău într-un fel, e adevărat; dar mi s-ar părea și mai regretabil dacă te-ai forța să te interesezi numai ca să-mi faci plăcere.

Vocea lui era atât de încurajatoare încât am îndrăznit să-i pun întrebarea care mă neliniștea cel mai tare:

– Ești supărat pe mine din cauza lui Colette și Lucienne? Ele te dezamăgesc și mă consideri responsabilă?

– Cu ce drept aș fi dezamăgit? Și cu ce drept aș fi supărat pe tine?

– Atunci de ce mi-ai vorbit cu atâta ură?

– Ah! Situația nu-i ușoară nici pentru mine. Mă enervez pe mine însumi, și asta se răsfrânge foarte nedrept asupra ta.

– Oricum, nu mă iubești ca înainte; încă ții la mine, da; dar nu mai e dragostea de la douăzeci de ani.

– Nici pentru tine nu mai e dragostea de la douăzeci de ani. La douăzeci de ani, te iubeam pe tine și iubeam dragostea

în același timp. Toată latura asta exaltată de atunci mi-am pierdut-o; asta s-a schimbat.

E plăcut să stau de vorbă cu el, amical, ca altădată. Greutățile se micșorează, întrebările se împrăștie în fum, evenimentele se topesc, adevărul și falsul se amestecă într-o strălucire de nuanțe indistincte. În fond, nu se întâmplase nimic. Ajungeam să cred că Noëllie nici nu exista... Iluzie, prestidigitație. În fapt, flecăreala asta n-a schimbat nimic. Am dat alte nume lucrurilor: ele nu s-au mișcat. Trecutul rămâne la fel de obscur. Viitorul, la fel de nesigur.

Marti, 15.

Aseară am vrut să reluăm conversația dezamăgitoare de după-amiază. Dar Maurice avea de lucru după cină, iar când a terminat voia să se culce.

– Am vorbit destul după-amiază. Nu mai e nimic de adăugat. Măine mă trezesc devreme.

– De fapt, n-ai spus nimic.

Și-a luat un aer resemnat:

– Ce vrei să-ți mai spun?

– Ei bine! Mai este totuși ceva ce aș vrea să știu: cum vezi tu viitorul nostru?

A tăcut. Îl strânsesem cu ușa.

– Nu vreau să te pierd. Nu vreau nici să renunț la Noëllie. În rest, nu știu...

– Ei îți convine situația asta?

– E obligată.

– Da; ca și mine. Și când mă gândesc c-ai îndrăznit să-mi spui, la *Club 46*, că nu s-a schimbat nimic între noi!

– N-am spus asta.

– Dansam și mi-ai spus: Nu s-a schimbat nimic! Și eu te-am crezut!

– Monique, tu mi-ai spus: cel mai important e că între noi nu s-a schimbat nimic! Eu n-am spus contrariul, am tăcut. Era imposibil atunci să vedem lucrurile clar.

– Tu ai spus-o. Îmi amintesc perfect.

– Băuseși mult, știi; ai deformat pe urmă...

M-am lăsat păgubașă. Ce contează? Important e că nu vrea să renunțe la Noëllie. O știu și nu-mi vine să cred. I-am spus deodată că m-am decis să renunț la sporturile de iarnă. M-am gândit mult și mă bucur c-am luat hotărârea asta. Altădată îmi plăcea atât de mult muntele alături de el. Să-l revăd în condițiile astea ar fi un chin. N-aș suporta să merg prima cu el acolo și să plec învinsă, alungată de cealaltă și cedându-i locul. Nu mai puțin oribil ar fi să vin după Noëllie, știind că Maurice o regretă, că îi compară silueta cu a mea, tristețea mea cu râsetele ei. Aș face numai gafe și el și-ar dori și mai mult să scape de mine.

– Petrece cu ea cele zece zile pe care i le-ai promis și întoarce-te, i-am spus.

Era prima dată când luam o inițiativă în povestea asta, și el a părut descumpănit.

– Dar, Monique, vreau să te iau cu mine. Am petrecut atâtea zile frumoase în zăpadă!

– Tocmai.

– N-o să schiezi iarna asta?

– Știi, plăcerile schiului, în momentul ăsta, nu înseamnă mare lucru.

A încercat să mă convingă, a insistat, avea un aer dezolat. Cu tristețea mea de zi cu zi e obișnuit, dar faptul că mă privează de schi îi provoacă remușcări. (Sunt nedreaptă; nu e obișnuit; se învinovățește, ia somnifere ca să doarmă, arată ca un mort. Nu mă înduioșează, ba mai degrabă mă supără. Dacă mă torturează în cunoștință de cauză și torturându-se și pe el, înseamnă că ține mult de tot la Noëllie.) Am discutat mult. N-am cedat. La urmă părea așa epuizat – fața trasă,

cearcăne sub ochi – încât l-am trimis la culcare. S-a prăbușit în somn ca pe un liman de liniște.

Miercuri, 16.

Privesc picăturile de apă care alunecă pe geamul bătut adineaori de ploaie. Ele nu cad vertical; parcă-s niște ființe microscopice care cotesc la dreapta sau la stânga, se strecoară printre alte picături imobile, se opresc, pornesc din nou ca și cum ar căuta ceva. Mi se pare că nu mai am nimic de făcut. Întotdeauna aveam ceva de făcut. Acum să împlutesc, să gătesc, să citesc, să ascult un disc, toate mi se par fără rost. Dragostea lui Maurice dădea importanță fiecărui moment din viața mea. Acum e goală. Totul e gol: obiectele, clipele. Și eu.

Am întrebat-o deunăzi pe Marie Lambert dacă mă găsește inteligentă. Privirea ei limpede s-a ațintit asupra mea.

– Sunteți foarte inteligentă...

Am spus:

– Există un *dar*...

– Inteligența se atrofiază dacă nu e hrănită. Ar trebui să-l lăsați pe soțul dumneavoastră să vă caute de lucru.

– Genul de muncă de care sunt capabilă nu-mi va oferi nimic.

– Nu-i deloc sigur.

Seara.

Dimineată am avut o revelație: totul e din vina mea. Greșeala mea cea mai gravă e că n-am înțeles că *timpul trecea*. Trecea, și eu înțepenisem în atitudinea de soție ideală a unui soț ideal. În loc să reaprind viața noastră sexuală, mă fascinaam cu amintirea nopților de demult. Îmi închipuiam că mi-am păstrat chipul și trupul de la treizeci de ani, în loc să

mă îngrijesc, să fac gimnastică, să merg la un institut de înfrumusețare. Mi-am lăsat inteligența să se atrofieze; nu mă cultivam, îmi spuneam: mai târziu, când vor pleca fetele. (Poate că moartea tatălui meu nu-i străină de această delăsare. Ceva s-a rupt. Din momentul acela am oprit timpul.) Da, tânăra studentă cu care se însurase Maurice, pasionată de evenimente, de idei, de cărți, era mult diferită de femeia de astăzi, al cărei univers este între patru pereți. E drept că aveam tendința să-l închid aici pe Maurice. Credeam că pentru el căminul e de ajuns, că-l am doar pentru mine. În general, luam totul ca de la sine înțeles: pesemne că asta l-a agasat pe el, care se schimbă și pune lucrurile la îndoială. Agasarea nu te iartă. N-ar fi trebuit nici să mă încapățânez cu pactul nostru de fidelitate. Dacă i-aș fi redat lui Maurice libertatea – și poate dacă m-aș folosit de a mea –, Noëllie nu s-ar fi bucurat de atracția clandestinității. Aș fi făcut față imediat. Mai este oare timp? I-am spus lui Marie Lambert că o să discut toate astea cu Maurice și o să iau măsuri. Am început deja să mai citesc, să ascult discuri: să fac un efort mai serios. Să dau jos câteva kilograme, să mă îmbrac mai bine. Să vorbesc mai liber cu Maurice, să refuz tăcerile. Ea m-a ascultat fără entuziasm. Voia să știe cine, dintre mine și Maurice, a fost responsabil pentru prima mea sarcină. Amândoi. În fine, eu, în măsura în care am avut prea multă încredere în calendar, dar nu-i vina mea că acesta m-a trădat. Am insistat să păstrez copilul? Nu. Să nu-l păstrez? Nu. Decizia a venit de la sine. A părut sceptică. Ideea ei e că Maurice îmi poartă o ranchiună serioasă. Am contrazis-o cu argumentul Isabellei: începuturile căsniciei noastre n-ar fi fost atât de fericite dacă el n-ar fi dorit-o. Răspunsul ei mi se pare destul de alambicat: pentru a nu-și recunoaște regretele, Maurice a mizat pe iubire, și-a dorit fericirea cu frenezie; pierzându-și frenezia, a regăsit ranchiuna pe care o refulase. Simte și ea că explicația e șubredă. Vechile motive de reproș n-ar fi revenit

cu destulă virulență ca să-l îndepărteze de mine dacă n-ar fi avut și altele noi. Eu am spus că n-avea.

La drept vorbind, Marie Lambert mă cam enervează. Toți mă enervează, fiindcă au aerul că știu lucruri pe care eu nu le știu. Fie Maurice și Noëllie răspândesc propria lor versiune asupra evenimentelor. Fie ei au experiența acestui gen de situație și îmi aplică schemele lor. Fie mă văd din afară, cum eu nu reușesc să mă percep, iar lucrurile devin clare. Mă menajează și le simt reticența când vorbesc cu ei. Marie Lambert mă aprobă că am renunțat la vacanța la munte; o fac ca să evit suferințele; ea nu crede că asta-i va schimba dispoziția lui Maurice.

I-am spus lui Maurice că înțeleg unde-am greșit. M-a oprit; cu unul dintre gesturile acelea exasperate cu care încep să mă obișnuiesc.

– N-ai ce să-ți reproșezi. Să nu ne mai întoarcem tot timpul spre trecut!

– Altceva ce-mi rămâne?

O tăcere grea.

N-am nimic în afară de trecut. Dar nu e nici fericire, nici mândrie; o enigmă, o teamă. Aș vrea să smulg din el adevărul. Dar te poți încrede în propria memorie? Am uitat multe și se pare că uneori am deformat faptele. (Cine a spus: „Nu s-a schimbat nimic“? Maurice sau eu? În jurnal am scris că el. Poate fiindcă așa voiam să cred...) Oarecum din antipatie am contrazis-o pe Marie Lambert. De mai multe ori am simțit ranchiună în Maurice. De ziua mea a negat. Dar unele cuvinte, unele accente încă îmi răsună în minte; n-am vrut să le dau importanță, și totuși mi le amintesc. Când Colette a hotărât să facă această căsătorie „stupidă“, e clar că, enervându-se pe ea, indirect mă ataca pe mine; pe mine dădea vina pentru sentimentalismul ei, pentru nevoia de siguranță, timiditatea și pasivitatea ei. Dar cel mai mult l-a afectat plecarea lui Lucienne. „Lucienne a plecat doar ca să scape de tine.“ Știu

că el chiar crede asta. În ce măsură e adevărat? Dacă ar fi avut o altfel de mamă – mai puțin temătoare, mai puțin prezentă –, Lucienne ar fi suportat viața de familie? Mi se părea totuși, anul trecut, că totul mergea mai bine între noi, era mai puțin retrasă: fiindcă urma să plece? Nu mai știu. Dacă am ratat educația fiicelor mele, înseamnă că toată viața mea e un eșec. Nu pot să cred asta. Dar, când mi se strecoară îndoiala în minte, simt că amețesc.

Oare Maurice rămâne cu mine din milă? Atunci ar trebui să-i spun să plece. Nu îndrăznesc. Dacă rămâne, poate că Noëllie se va descuraja, îl va ținti pe Vallin sau pe altul. Sau el va redeveni conștient de ceea ce am fost unul pentru celălalt.

Ceea ce mă epuizează e alternanța lui între atenție și ur-suzenie. Nu știu niciodată cine deschide ușa. Ca și cum l-ar îngrozi faptul că mi-a făcut rău, dar s-ar teme să nu-mi dea prea multe speranțe. Ar trebui să încremenesc în disperare? Atunci ar uita cu totul cine am fost și de ce m-a iubit.

Joi, 17.

Marguerite a fugit iar și nu reușesc să dea de urma ei. A plecat cu o fată care e o adevărată vagaboandă. O să se prostitueze, o să fure. E trist. Dar nu sunt tristă. Nimic nu mă mai mișcă.

Vineri, 18.

I-am văzut iar, aseară. Mă plimbam în jurul restaurantului *Anul 2000*, unde ei merg des. Au coborât din mașina lui Noëllie; ea l-a luat de braț, râdeau. Acasă, chiar și în momentele de amabilitate, are o față morocănoasă, zâmbetele sunt forțate. „Situția nu-i ușoară...” Când e cu mine, n-o uită nici o clipă. Pe mine da. Râdea, destins, nepăsător. Am

simțit dorința să-i fac rău lui Noëllie. Știu că e un lucru femeiesc și nedrept, ea nu-mi datorează nimic; dar așa simt.

Oamenii sunt lași. I-am cerut Dianeî să-mi înlesnească o întâlnire cu prietena căreia doamna Vallin îi vorbise despre scrisori. A părut stingherită. Prietena nu-i chiar sigură că așa stau lucrurile. Vallin are o relație cu o avocată foarte cunoscută. Doamna Vallin nu i-a spus numele. Se poate presupune că e Noëllie, care a pledat de mai multe ori pentru editura lui Vallin. Dar poate e alta... Deunăzi Diana era categorică. Fie prietena ei se ferește de scandal, fie Diana se teme să nu fac eu unul. Mi-a jurat că nu; vrea doar să mă ajute! Fără îndoială. Numai că toți au ideile *lor* despre cel mai bun mod de a mă ajuta.

Duminică, 20.

De fiecare dată când o văd pe Colette, o asaltez cu întrebări. Ieri avea lacrimi în ochi.

– Mie nu mi s-a părut niciodată că ne cocoloșeai, mie-mi plăcea să fiu cocoloșită... Ce credea Lucienne despre tine anul trecut? Nu eram prea apropiate, și pe mine mă judeca. Ne găsea prea sentimentale, făcea pe dura. Oricum, ce contează ce credea ea? Doar nu-i oracol.

Bineînțeles, Colette nu s-a simțit niciodată jignită, fiindcă se conforma spontan așteptărilor mele. Și, evident, nu poate să creadă că e regretabil că este ceea ce este. Am întrebat-o dacă nu se plictisește. (Jean-Pierre e un tip de treabă, dar nu prea interesant.) Nu, mai degrabă e copleșită; nu-i chiar așa de simplu cum credea să țină casa. Nu mai are timp să citească ori să asculte muzică. „Încearcă să-ți faci“, i-am spus, „altfel ajungi să te prostesti“. I-am spus că vorbesc în cunoștință de cauză. A râs: dacă eu sunt proastă, vrea și ea să fie proastă ca mine. Mă iubește duios, măcar lucrul ăsta n-o să mi-l ia nimeni. Dar

146

oare am strivit-o? Cu siguranță, plănuiam pentru ea cu totul alt fel de viață: mai activă, mai bogată. Așa era a mea, la vârsta ei, alături de Maurice. Se ofilise trăind în umbra mea?

Cât de mult aş vrea să mă văd şi cu alţi ochi decât ai mei! I-am arătat cele trei scrisori unei prietene a lui Colette care se pricepe puţin la grafologie. A interesat-o mai ales scrisul lui Maurice. Despre mine a spus cuvinte de bine; mult mai puţine despre Noëllie. Dar rezultatele erau falsificate, căci, cu siguranță, ea înţelesese sensul acestei consultaţii.

Duminică seara.

Am avut o surpriză plăcută, mai devreme, când Maurice mi-a spus: „Fireşte că vom petrece împreună revelionul“. Cred că-mi oferă o compensaţie pentru vacanţa la munte la care am renunţat. Prea puţin contează motivul. Am hotărât să nu-mi stric plăcerea.

27 decembrie – duminică.

Mai degrabă plăcerea m-a stricat pe mine. Sper că Maurice nu şi-a dat seama. Rezervase o masă la *Club 46*. Cină somptuoasă, spectacol excelent. A făcut risipă de bani şi gentileţe. Purtam o rochie nouă, zâmbeam, dar eram într-o stare insuportabilă de angoasă. Toate cuplurile acelea... Bine îmbrăcate, purtând bijuterii, coafate, machiate, femeile râdeau arătându-şi dinţii îngrijiţi de dentişti excelenţi. Bărbaţii le aprindeau ţigara, le turnau şampanie, schimbau priviri şi cuvinte tandre. În ceilalţi ani, legătura care o unea pe fiecare femeie cu bărbatul *ei*, pe fiecare bărbat cu femeia *lui* îmi părea palpabilă. Credeam în cupluri, deoarece credeam într-al nostru. Acum vedeam indivizi aşezaţi la întâmplare unul în faţa celuilalt. Din când în când vechiul miraj reînvia; Maurice mi se părea sudat de trupul meu; era soţul meu, așa

cum Colette era fiica mea, în mod ireversibil; o relație care poate fi uitată, pervertită, dar niciodată distrusă. Și apoi, între el și mine nu se întâmpla nimic: doi străini. Îmi venea să tip: totul e fals, e comedie, e parodie; a bea împreună șampanie nu înseamnă a comunica. Când ne-am întors acasă, Maurice m-a sărutat:

– A fost o seară frumoasă, nu?

Avea un aer mulțumit și destins. Am spus da, bineînțeles. Pe 31 decembrie vom petrece revelionul la Isabelle.

1 ianuarie.

N-ar trebui să mă bucur de buna dispoziție a lui Maurice: adevăratul motiv e că urmează să plece zece zile cu Noëllie. Dar dacă îi readuc, cu prețul unui sacrificiu, tandrețea și voioșia, când atât de des e aspru sau ursuz, sunt în câștig. Eram iarăși un cuplu când am ajuns la Isabelle. Mai mult sau mai puțin șubrede, mai mult sau mai puțin cârpite, alte cupluri ne înconjurau. Isabelle și Charles, soții Couturier, Colette și Jean-Pierre și alții. Puseseră niște discuri de jazz excelente, am băut un pic și pentru prima dată de... cât timp? m-am simțit veselă. Veselia: o transparență a aerului, o fluiditate a timpului, o ușurință de a respira; mai mult nu ceream. Nu știu cum am ajuns să vorbesc despre Salinele lui Ledoux și să le descriu în detaliu. Au ascultat, au pus întrebări, dar m-am întrebat deodată dacă nu păream s-o imit pe Noëllie, să vreau să strălucesc asemeni ei, și dacă Maurice nu mă găsea, o dată în plus, ridicolă. Părea cam crispat. Am tras-o deoparte pe Isabelle:

– Am vorbit prea mult? Am făcut un număr caraghios?

– Nu, a protestat ea, era foarte interesant ce spuneai!

Se supăra să mă vadă că-mi fac atâtea griji. Pentru că greșeam făcându-mi? Sau pentru că aveam dreptate? Mai târziu l-am întrebat pe Maurice de ce părea agasat:

- Dar nu eram!
- O spui ca și cum ai fi fost.
- Ba nu.

Poate întrebarea mea îl agasa. Nu mai știu. De acum, întotdeauna, peste tot, în spatele cuvintelor și al faptelor mele, este un revers care îmi scapă.

2 ianuarie.

Aseară am cinat la Colette. Biata de ea, se străduise mult și nu-i ieșise nimic. O priveam cu ochii lui Maurice. Apartamentul ei n-are farmec, asta e clar. Nici măcar în ce privește propriile haine și mobila din casă n-are deloc inițiativă. Jean-Pierre e foarte gentil, o adoră, cu adevărat un suflet mare. Dar nu știi despre ce să vorbești cu el. Nu ies, au puțini prieteni. O viață ternă, îngustă. Din nou m-am întrebat cu groază: oare e vina mea că strălucitoarea liceană de cincisprezece ani a devenit această tânără ștearsă? Metamorfază frecventă, am văzut multe cazuri: dar poate că în fiecare era vina părinților. Maurice a fost foarte vesel, foarte cordial toată seara și, după ce am plecat, n-a făcut comentarii. Nu cred însă că nu se gândea.

Mi s-a părut ciudat că Maurice și-a petrecut toată ziua de ieri acasă, iar ziua cu mine la Colette. Am avut o bănuială și am sunat la Noëllie: dacă mi-ar fi răspuns, aș fi închis. Am dat peste secretară:

– Doamna avocat Guérard se întoarce la Paris abia mâine.

Naivă trebuie să mai fiu! Noëllie a plecat, așa că eu eram de umplutură. Mă sufoc de furie. Vreau să-l dau afară pe Maurice, să terminăm odată.

L-am atacat cu violență. El mi-a răspuns că Noëllie plecase fiindcă el hotărâse să petreacă revelionul cu mine.

– Ba nu! Acum îmi amintesc: ea petrece întotdeauna sărbătorile cu fiica ei, la fostul soț.

– Nu avea de gând să rămână acolo decât patru zile.

Mă privea cu aerul acela sincer care nu-l costă nimic.

– În orice caz, ați aranjat asta împreună!

– Sigur că am vorbit cu ea. A ridicat din umeri:

– Femeile nu-s mulțumite decât când ceea ce le oferi i-a fost smuls prin violență alteia. Nu lucrul în sine contează: ci victoria obținută.

Au decis împreună. Și e adevărat că asta îmi strică toată plăcerea pe care mi-au adus-o ultimele zile. Dacă ea s-ar fi împotrivit, el i-ar fi cedat, cu siguranță. Așadar, depind de ea, de capriciile ei, de mărinimia sau de meschinăria ei: de fapt, de interesele ei. Măine seară pleacă împreună la Courchevel. Mă întreb dacă hotărârea mea n-a fost aberantă. Nu-și ia decât cincisprezece zile de vacanță în loc de trei săptămâni (ceea ce e un sacrificiu, mi-a atras el atenția, dată fiind pasiunea lui pentru schi). Rămâne deci cu Noëllie cu cinci zile mai mult decât plănuia. Și eu pierd zece zile petrecute numai cu el. Ea o să aibă tot timpul să-l îmbrobodească. La întoarcere, el o să-mi spună că totul s-a terminat între noi. Mi-am desăvârșit pierderea! Îmi spun asta dintr-un fel de inerție. Simt că, oricum ar fi, sunt distrusă. El mă menajează, poate-i e frică să nu mă sinucid – ceea ce-i exclus, nu vreau să mor –, dar atașamentul lui față de Noëllie nu scade.

15 ianuarie

Ar trebui să desfac o conservă. Sau să-mi pregătesc o baie. Dar astfel aș continua să mă învârt în cercul gândurilor mele. Scrisul îmi dă o ocupație, îmi permite să evaderez. Câte ore au trecut de când n-am mâncat? Câte zile de când nu m-am spălat? I-am dat liber menajerei, m-am închis în casă, de două ori a sunat cineva la ușă, telefonul destul de des, nu

150

răspund niciodată, doar la opt seara, lui Maurice. Mă sună în fiecare zi, punctual, cu o voce îngrijorată:

– Ce-ai făcut azi?

Îi răspund că m-am văzut cu Isabelle, Diana sau Colette, că am fost la concert, la cinema.

– Și-n seara asta ce faci?

Îi spun că mă văd cu Diana sau cu Isabelle, că mă duc la teatru.

– Ești bine? Dormi bine?

Îl liniștesc și întreb cum e zăpada: nu grozavă; și nici timpul nu-i așa bun. Are o voce morocănoasă, ca și cum la Courchevel s-ar achita de o corvoadă obositoare. Și știu că, imediat ce închide, intră surâzător în barul unde-l așteaptă Noëllie, beau *dry* și comentează însuflețiți întâmplările de peste zi.

Asta am ales, nu?

Am ales să mă îngrop în cavoul meu; nu mai știu când e zi sau noapte; când mi-e prea rău, când devine de nesuportat, înghit alcool, tranchilizante ori somnifere. Când mi-e ceva mai bine, iau stimulante și mă apuc de citit un roman polițist: mi-am făcut o provizie. Când tăcerea mă sufocă, deschid radioul și, de pe o planetă îndepărtată, vin voci pe care abia le înțeleg: lumea are timpul, orele, legile, limbajul, preocupările și distracțiile ei, care-mi sunt cu totul străine. În ce hal de delăsare poți ajunge când ești absolut singur, sechestrați? Camera putea a tutun rece și alcool, e scrum peste tot, sunt murdară, așternuturile sunt murdare, cerul e murdar dincolo de geamurile murdare, murdăria asta e o cochilie care mă protejează, n-o să mai ies niciodată din ea. Ar fi ușor să alunec mai mult în neant, până la punctul de unde nu mai există cale de întoarcere. Dar nu vreau, nu vreau! Am patruzeci și patru de ani, e prea devreme să mor, e nedrept! Nu mai pot să trăiesc. Nu vreau să mor.

Timp de două săptămâni n-am mai scris nimic în caietul acesta fiindcă am recitit. Și am văzut că, de fapt, cuvintele nu spun nimic. Furiile, coșmarurile, groaza nu pot fi cuprinse în cuvinte. Aștern lucruri pe hârtie când îmi mai recapăt puterile, din disperare sau speranță. Dar ruina, abrutizarea, descompunerea nu-s însemnate pe aceste pagini. Și apoi ele mint atât de mult, se înșeală atât de mult. Cum am mai fost lucrată! Încet, încet, Maurice m-a făcut să-i spun: „Alege!“, ca să-mi răspundă: „Nu voi renunța la Noëllie...“. Oh! N-o să mă apuc să comentez din nou povestea asta. Nu este rând în jurnal care să nu ceară o corectare sau o dezmințire. De exemplu, când am început să-l țin, la Saline, n-a fost datorită unei tinereți regăsite deodată, nici ca să-mi umplu timpul, ci ca să alung o anumită anxietate nemărturisită. Era ascunsă sub tăcerea și căldura acelei după-amieze tulburătoare, legată de tristețea lui Maurice și de plecarea lui. Da, de-a lungul acestor pagini credeam ce scriam și credeam și contrariul; recitindu-le, mă simt complet pierdută. Unele fraze mă fac să roșesc de rușine... „Întotdeauna am vrut adevărul, dacă l-am obținut, e fiindcă l-am vrut.“ Poate cineva să se amăgească atât de mult asupra propriei vieți? Oare toată lumea e la fel de oarbă sau sunt eu toanta toantelor? Nu doar toantă. Mă mințeam. Cum m-am mai mințit! Îmi spuneam că Noëllie nu contează, că Maurice mă prefera pe mine, și știam perfect că nu-i adevărat. Am apucat stiloul nu pentru a mă întoarce în urmă, ci fiindcă golul era atât de uriaș în mine, în jurul meu, că trebuia să fac gestul acesta cu mâna spre a mă asigura că sunt încă în viață.

Câteodată mă așez la fereastra asta de unde l-am văzut plecând, într-o sâmbătă dimineață, cu o eternitate în urmă. Îmi spuneam: „N-o să se mai întoarcă“. Dar nu eram sigură. Era intuiția fulgurantă a ceea ce avea să se întâmple mai târziu, a ceea ce s-a întâmplat. Nu s-a întors. Nu el: iar într-o zi nici măcar simulacrul lui nu-mi va mai fi alături. Mașina e

152

acolo, parcată lângă trotuar, a lăsat-o. Înainte ea însemna prezența lui și imaginea ei mă reînsuflețea. Acum nu mai indică decât absența lui. Va pleca pentru totdeauna. Nu voi trăi fără el. Dar nu vreau să mă sinucid. Atunci?

De ce? Mă dau cu capul de pereții acestui impas. N-am iubit timp de douăzeci de ani un ticălos! Nu sunt, fără s-o știu, vreo imbecilă sau vreo scorpie! Iubirea dintre noi era reală, era trainică: la fel de indestructibilă ca adevărul. Numai că timpul trecea și eu nu-mi dădeam seama. Fluviul timpului, eroziunile lăsate de valurile fluviilor: iată, iubirea lui a fost erodată de valurile timpului. Dar atunci, de ce nu și a mea?

Am scos din dulap cutiile în care păstrăm scrisorile vechi. Toate frazele lui Maurice pe care le știu pe de rost au cel puțin zece ani. E ca și cu amintirile. Trebuie, așadar, să cred că iubirea pățimașă dintre noi – cel puțin din partea lui – n-a durat decât zece ani, a căror amintire s-a păstrat în următorii zece, dând lucrurilor o importanță pe care, de fapt, nu o aveau. Totuși, el avea aceleași zâmbete, aceleași priviri în acești din urmă ani. (O, dacă aș regăsi acele priviri și acele zâmbete!) Scrisorile mai recente sunt amuzante și afectuoase, dar adresate fetelor aproape la fel de mult ca mie. Ici și colo, o frază cu adevărat călduroasă contrastează cu tonul general: dar acestea sunt oarecum forțate. Când am vrut să-mi recitesc propriile scrisori, lacrimile m-au orbit.

Le-am recitit și mi-au lăsat un sentiment de tristețe. La început se potriveau cu cele ale lui Maurice, pasionale și vesele. Mai târziu au un ton ciudat, cam plângăreț, aproape de reproș. Afirm prea înflăcărat că ne iubim ca-n prima zi, îi cer să-mi confirme, îi pun întrebări care dictează răspunsul: cum de-am putut să fiu satisfăcută de ele, știind că i le smulsesem? Dar nu-mi dădeam seama, uitam. Am uitat multe lucruri. Ce scrisoare mi-a trimis și îi spun că am ars-o după

ce-am vorbit la telefon? Nu-mi amintesc decât vag, eram la Mougins cu copiii, el se pregătea pentru un examen, i-am reproșat că nu-mi scrie destul, mi-a răspuns aspru. Foarte aspru. Am sărit la telefon, tulburată; s-a scuzat, m-a rugat să ard scrisoarea. Mai sunt și alte episoade pe care le-am îngropat? Îmi închipuiam că am fost întotdeauna de bună credință. E groaznic să mă gândesc că propriul meu trecut este, în urma mea, învăluit în beznă.

Peste două zile.

Sărmana Colette! Avusesem grijă să-i telefonez de două ori, cu o voce veselă, ca să nu-și facă griji. S-a mirat totuși că n-am trecut pe la ea, că n-o chem la mine. A sunat și a bătut la ușă cu atâta putere, încât i-am deschis. A părut atât de uluită, încât m-am văzut cu ochii ei. Am văzut apartamentul, am fost și eu uluită. M-a forțat să mă aranjez, să-mi fac valiza și să mă mut la ea. Menajera o să curețe totul. Imediat ce a plecat Jean-Pierre, am săcâit-o pe Colette, am asaltat-o cu întrebări. Ne certam mult eu și tatăl ei? Într-o perioadă, da, asta a speriat-o tocmai pentru că până atunci ne înțelegeam atât de bine. Dar pe urmă n-au mai fost scene, cel puțin nu de față cu ea.

– Totuși, nu mai era ca înainte, nu?

Zice că era prea mică atunci ca să-și dea bine seama. Nu mă ajută. Ar putea să-mi dea cheia acestei povești dacă ar face un efort. Mi se pare că simt reticențe în vocea ei: ca și cum ar avea și ea gânduri ascunse. Ce fel de gânduri? Mă făcusem urâtă? În momentul ăsta, da: numai piele și os, cu părul mort, cu tenul stricat. Dar acum opt ani? Nu îndrăznesc s-o întreb. Sau sunt proastă? Ori, cel puțin, nu destul de sclipitoare pentru Maurice? Cumplite întrebări când nu ai obiceiul de a te analiza.

Să-l cred? Oare sunt răsplătită pentru că l-am lăsat pe Maurice liber, că nu m-am agăţat de el? Pentru prima dată după săptămâni întregi, am dormit fără coşmaruri astă-noapte, şi ceva a încolţit în mine. Speranţa. Încă firavă, dar există. Am fost la coafor, la salonul de înfrumuseţare, eram bine aranjată, casa era bună, cumpărasem chiar şi flori când s-a întors Maurice. Totuşi, primele lui cuvinte au fost:

– Cum arăţi!

E drept că slăbisem patru kilograme. O pusesem pe Colette să jure că nu-i spune în ce stare m-a găsit, dar sunt aproape sigură că a vorbit cu el. În fine! Poate că a făcut bine. El m-a luat în braţe.

– Sărmana de tine!

– Dar mă simt foarte bine, i-am spus.

(Luasem Librium, voiam să fiu relaxată.) Şi, spre uimirea mea, în ochii lui am văzut lacrimi.

– M-am purtat ca un ticălos!

I-am spus:

– Nu e o ticăloşie să iubeşti altă femeie. Nu te poţi împotrivi.

A spus, ridicând din umeri:

– Oare o iubesc?

Mă hrănesc cu vorbele astea de două zile. Au petrecut două săptămâni împreună, în tihna şi frumuseţea muntelui, iar el se întoarce spunând: „Oare o iubesc?”. E o partidă pe care n-aş fi îndrăznit s-o joc cu sânge rece; dar disperarea mi-a fost de folos. Această perioadă lungă petrecută cu ea a început să-i slăbească pasiunea. A repetat: „Nu voiam asta! Nu voiam să te fac nefericită“. Da, e un clişeu care nu mă mai mişcă. Dacă ar mi-ar fi vorbit astfel doar din milă, nu mi-aş fi recăpătat speranţa. Dar s-a întrebat cu glas tare în faţa mea: „Oare o iubesc?“ Mi-am zis că poate e

începutul decristalizării care-l va îndepărta de Noëllie și-l va readuce la mine.

23 ianuarie.

Și-a petrecut toate serile acasă. A cumpărat discuri noi și le-am ascultat împreună. Mi-a promis că la sfârșitul lui februarie vom face o scurtă călătorie în sud.

Oamenii simpatizează mai bucuroși cu nefericirea decât cu fericirea. I-am spus lui Marie Lambert că, la Courchevel, Noëllie și-a dat arama pe față și că Maurice e, fără îndoială, pe cale să se întoarcă definitiv la mine. A spus cu jumătate de gură:

– Dacă e definitiv, cu atât mai bine. Până la urmă, nu mi-a dat nici un sfat folositor. Sunt sigură că mă vorbesc pe la spate. Și-au făcut propriile idei despre situația mea. Nu mi le mărturisesc. I-am spus lui Isabelle:

– Ai avut dreptate să mă împiedici să fac ceva ireparabil. În fond, Maurice n-a încetat niciodată să mă iubească.

– Probabil, mi-a răspuns ea pe un ton mai degrabă de îndoială.

– Probabil? Crezi că nu mă mai iubește? Tot timpul îmi spuneai invers...

– Nu cred nimic precis. Am impresia că nici el însuși nu știe ce vrea.

– Cum? Ai aflat ceva nou?

– Absolut nimic.

Nu-mi dau seama ce-ar fi putut afla. Pur și simplu are spirit de contrazicere: mă încuraja când eu mă îndoiam; emite îndoieli când îmi recapăt încrederea.

24 ianuarie.

Ar fi trebuit să închid, să spun: „Nu-i acasă”; sau chiar să nu răspund nimic. Ce tupeu! Și uimirea de pe chipul lui

Maurice! Să-i vorbesc răspicat acum, când se întoarce. Se uita la știri cu mine când a sunat telefonul: Noëllie. E prima dată: deja e prea mult. A zis, foarte politicoasă:

– Aș vrea să vorbesc cu Maurice.

Ca o proastă, i-am dat receptorul. El vorbea puțin, avea un aer cumplit de iritat. A spus de mai multe ori: „Nu, e imposibil“ Și, până la urmă: „Bine. Vin“. Cum a închis, am și țipat:

– Nu te duci! Să îndrăznească să te caute aici!

– Ascultă. Ne-am certat violent. Era disperată fiindcă nu i-am mai dat nici un semn de viață.

– Și eu am fost de multe ori disperată și nu te-am sunat niciodată la Noëllie.

– Te implor, nu îngreuna și mai mult lucrurile! Noëllie e în stare să se sinucidă.

– Ei, lasă!

– Tu n-o cunoști.

Umbla încoace și încolo, a tras un picior în fotoliu și am înțeles că, oricum, o să se ducă la ea. Ne înțeleseserăm atât de bine în ultimele zile, încât am fost din nou lașă. I-am spus: „Du-te“. Dar când se întoarce o să vorbesc cu el. Fără scene. Însă nu vreau să fiu tratată ca un preș.

25 ianuarie.

Sunt dărâmată. Mi-a telefonat să-mi spună că rămâne peste noapte la Noëllie, că nu *poate* s-o părăsească în starea în care e. Am protestat, el a închis, am sunat la rândul meu, am lăsat să sune mult, până când au deconectat telefonul. Nu mi-am făcut curaj să sar într-un taxi și să sun la ușa lui Noëllie. Nu îndrăzneau să înfrunt chipul lui Maurice. Am ieșit, am mers prin frigul nopții fără să văd nimic, fără să mă opresc, până la epuizare. M-am întors cu un taxi și m-am ghemuit îmbrăcată pe canapeaua din living. M-a trezit Maurice:

– De ce nu te-ai culcat?

Vorbea pe un ton de reproș. I-am spus că-și petrecuse zilele cu mine numai fiindcă era certat cu Noëllie și, cum a pocnit ea din degete, a și fugit la ea, eu n-aveam decât să crăp de durere.

– Ești nedreaptă! mi-a spus indignat. Dacă vrei să știi, din cauza ta ne-am certat.

– A mea?

– Ea voia să mai stăm la munte.

– Spune mai bine că ar vrea s-o termini cu mine!

Am plâns, am plâns...

– Știi bine că până la urmă o să mă părăsești.

– Nu.

30 ianuarie.

Ce se întâmplă? Ce știu cu toții? Nu se mai poartă la fel cu mine. Isabelle, alaltăieri... Am fost agresivă cu ea. I-am reproșat că mi-a dat sfaturi proaste. Încă din prima zi am permis orice, am suportat orice; rezultatul: Maurice și Noëllie mă tratează ca pe un preș. Ea s-a apărut oarecum: la început nu știa că e vorba de o legătură veche. I-am spus:

– Și nu voiai să recunoști că Maurice e un ticălos.

A protestat:

– Nu. Maurice nu e un ticălos! E un bărbat încolțit între două femei: nici unul nu se descurcă grozav în cazuri din astea.

– N-avea decât să nu se bage într-o asemenea situație.

– Li se întâmplă multor tipi deosebiți.

E indulgentă cu Maurice fiindcă i-a acceptat multe lucruri lui Charles. Dar între ei era cu totul altă poveste.

– Nu mai cred că Maurice e un tip deosebit. Îi descopăr meschinării. L-am rănit în orgoliu fiindcă nu m-am minunat de succesele lui.

– Aici ești nedreaptă, mi-a spus cu un fel de severitate. Dacă unui bărbat îi place să vorbească despre munca lui, nu

înseamnă că e vanitos. Întotdeauna am fost surprinsă că te interesează atât de puțin cea a lui Maurice.

– N-am nimic interesant să-i spun despre asta.

– Nu. Dar i-ar fi plăcut, cu siguranță, să-ți povestească despre dificultățile, despre descoperirile lui.

Am intrat la bănuieli:

– Te-ai întâlnit cu el? Ați vorbit? Te-a îmbrobodit?

– Vorbești aiurea!

– Mă mir că-i iei partea. Dacă el e un tip deosebit, atunci eu am greșit în toate..

– Ba nu; oamenii pot să nu se mai înțeleagă fără să fie vina vreunuia dintre ei.

Înainte îmi vorbea pe alt ton. Ce le stă tuturor pe limbă și nu-mi spun?

M-am întors descurajată. Ce întorsătură? Practic, își petrece tot timpul cu Noëllie. În rarele momente pe care mi le acordă, evită să rămânem doar noi: mă duce la restaurant sau la teatru. Are dreptate; e mai puțin penibil decât să ne regăsim în ceea ce a fost căminul nostru.

Colette și Jean-Pierre sunt foarte amabili. Se ocupă mult de mine. M-au scos la cină într-un bistrou drăguț din Saint-Germain-des-Prés, unde se puneau niște discuri excelente; s-a cântat un blues pe care l-am ascultat de multe ori cu Maurice și am realizat că-mi va fi răpit întregul trecut, întreaga viață, pe care le pierdusem deja. Am leșinat brusc, după ce, pare-se, am scos un țipăt scurt. Mi-am revenit aproape imediat. Dar Colette s-a speriat. Era furioasă:

– Nu vreau să te distrugi așa. La felul în care se poartă tata cu tine, ar trebui să-l dai afară. N-are decât să trăiască cu femeia aia, o să fii mai liniștită.

Cu numai o lună în urmă nu mi-ar fi dat sfatul ăsta.

Adevărul e că, dacă aș ști să pierd, i-aș spune lui Maurice să plece. Dar ultima mea șansă e ca, la rândul ei, Noëllie să

se enerveze, să-i facă scene, să se pună într-o lumină proastă. Și apoi ca bunăvoința mea să-l impresioneze pe Maurice. Și apoi, chiar dacă stă tot mai puțin aici, e totuși casa lui. Nu trăiesc într-un pustiu. Slăbiciune, lașitate; dar n-am motive să mă chinuiesc, încerc să supraviețuiesc.

Mă uit la statueta egipteană: e bine lipită. O cumpărasem împreună. Era pătrunsă de tandrețe, de albastrul cerului. Acum stă goală, tristă. Nu mai pot să port colierul pe care mi l-a dăruit Maurice când am împlinit patruzeci de ani. Toate obiectele, toate mobilele din jurul meu îmi par roase de un acid. Nu mai rămâne din ele decât un fel de schelet dezolant.

31 ianuarie.

O iau razna. Alunec tot mai jos. Maurice e amabil, atent. Dar nu-și poate ascunde bucuria de a se fi împăcat cu Noëllie. Acum n-ar mai spune: „Oare o iubesc?“ Ieri luam cina cu Isabelle și am izbucnit în hohote pe umărul ei. Din fericire, eram într-un bar destul de întunecos. Ea spune că abuzez de stimulante și tranchilizante, că-mi pierd echilibrul. (E drept că-mi pierd echilibrul. Mi-a venit ciclul de dimineată, cu cincisprezece zile mai devreme decât trebuia.) Marie Lambert mă sfătuiește să merg la un psihiatru: nu psihanaliză, ci un tratament de sprijin. Dar ce poate face pentru mine?

2 februarie.

Altădată aveam caracter, aș fi dat-o pe Diana pe ușă afară; dar nu mai sunt decât o cârpă. Cum de-am putut s-o frecventez? Mă amuza și, pe atunci, nimic nu avea importanță.

— Oh, cât ai slăbit! Dar ce obosită arăți!

Venea din curiozitate, din răutate, am simțit asta imediat. N-ar fi trebuit s-o primesc. A început să trângănească, dar n-o ascultam. Deodată a atacat:

– Mă întristează să te văd așa. Fă ceva, schimbă-ți ideile; pleacă în călătorie, de exemplu. Altfel o să faci o depresie nervoasă.

– Mă simt foarte bine.

– Ei, lasă, îți faci inimă rea. Crede-mă, vine un moment când trebuie să știi să renunți.

S-a prefăcut că ezită:

– Nimeni nu îndrăznește să-ți spună adevărul; mie mi se pare că, adesea, vrând prea mult să-i menajăm pe oameni, le facem rău. Trebuie să accepți că Maurice o iubește pe Noëllie: e foarte serios.

– Noëllie ți-a spus asta?

– Nu numai Noëllie. Niște prieteni care i-au văzut des la Courchevel. Păreau pe deplin hotărâți să-și facă o viață împreună.

Am încercat să mă arăt dezinvoltă:

– Maurice o minte pe Noëllie la fel ca pe mine.

Diana m-a privit compătimitor:

– În orice caz, eu te-am prevenit. Noëllie nu e genul de fată care se lasă dusă cu vorba. Dacă Maurice nu-i oferă ceea ce vrea, o să-l părăsească. Și, evident, el știe asta. M-ar mira să nu acționeze în consecință.

A plecat aproape imediat. O aud de aici. „Sărmana Monique! La ce minte are! Încă își face iluzii“. Căteaua. Evident că el o iubește pe Noëllie, nu m-ar tortura degeaba.

3 februarie.

N-ar trebui să pun întrebări. Nu fac decât să-i întind mâini de ajutor, iar el se grăbește să le apuce. L-am întrebat pe Maurice:

– E adevărat ce povestește Noëllie, că ești hotărât să trăiești cu ea?

– Sigur nu povestește ea asta, fiindcă nu-i adevărat.

A ezitat.

– Ceea ce mi-aş dori – nu i-am spus, asta te priveşte pe tine – e să trăiesc singur o vreme. Între noi este o tensiune care va dispărea dacă – provizoriu – nu mai locuim împreună.

– Vrei să mă părăseşti?

– Nu. O să ne vedem la fel de mult.

– Nu vreau!

Am ţipat. El m-a prins de umeri.

– Gata! Gata! mi-a spus cu blândeţe. Era numai o idee. Dacă e aşa de greu pentru tine, renunţ.

Noëllie vrea ca el să mă părăsească, insistă, face scene: sunt sigură. Ea îl presează. N-o să cedez.

6 februarie, apoi fără dată

Ce curaj inutil, pentru lucrurile cele mai simple, când ţi-ai pierdut plăcerea de a trăi! Seara pregătesc ceainicul, ceaşca, cratiţa, aşez fiecare lucru la locul lui pentru ca, dimineaţa, viaţa să reînceapă cu cât mai puţin efort. Şi totuşi, mi-e aproape imposibil să mă ridic din aşternuturi, într-o nouă zi. O chem pe menajeră după-amiaza, ca să pot rămâne dimineaţa în pat cât vreau. Mi se întâmplă să mă scol abia când se întoarce Maurice, pe la unu, să ia prânzul. Sau, dacă nu se întoarce, abia când doamna Dormoy întoarce cheia în broască. Maurice încruntă din sprâncene când îl întâmpin, la ora unu, în capot şi nepieptănată. Crede că joc pentru el comedia disperării. Sau, cel puţin, că nu fac efortul necesar pentru a „trăi corect“ situaţia. Şi el mă bate la cap:

– Ar trebui să te duci la un psihiatru.

Continuu să sângerez. Dacă viaţa s-ar putea scurge din mine fără să am de făcut nici cel mai mic efort!

Trebuie să existe un adevăr. Ar trebui să iau un avion spre New York şi s-o întreb pe Lucienne care e adevărul. Ea nu mă iubeşte: o să mi-l spună. Atunci aş da deoparte tot ce

e rău, tot ce-mi dăunează, aş îndrepta lucrurile între mine şi Maurice.

Aseară, când s-a întors Maurice, eram aşezată în living, pe întuneric, în halat. Era duminică, m-am trezit după-amiază; am mâncat nişte jambon şi am băut coniac. Şi apoi am rămas aşezată, urmărindu-mi gândurile care se învâртеau în cerc în capul meu. Înainte să vină el, am luat tranchilizate şi m-am aşezat la loc în fotoliu, fără să-mi treacă prin cap să aprind lumina.

– Ce faci? De ce nu aprinzi lumina?

– Pentru ce?

M-a dojenit afectuos, dar pe un fond de iritare. De ce nu mă întâlnesc cu prietenii? De ce nu m-am dus la cinema? Mi-a recomandat cinci filme de văzut. E imposibil. Era o vreme când puteam merge singură la cinema, chiar şi la teatru. Tocmai fiindcă nu eram singură. El era prezent în mine şi în jurul meu. Acum, când sunt singură, îmi spun: „Sunt singură“. Şi mă tem.

– Nu poţi continua aşa, mi-a spus.

– Ce să continuu?

– Să nu mănânci, să nu te îmbraci, să te izolezi în apartamentul ăsta.

– De ce nu?

– O să te îmbolnăveşti. Sau o să te scrânteşti. Eu nu te pot ajuta, fiindcă eu sunt motivul. Dar te implor, du-te la un psihiatru.

Am spus nu. A insistat şi a insistat. Până la urmă s-a impacientat.

– Cum vrei să-ţi revii? Nu faci nimic pentru asta.

– Din ce să-mi revin?

– Din marasmul ăsta. S-ar zice că intenţionat te afunzi tot mai mult.

S-a închis în biroul lui. Crede că-l șantajez într-un fel cu nefericirea mea, ca să-l sperii și să-l împiedic să mă păărăsească. Poate că are dreptate? Știu eu cine sunt? Poate un soi de lipitoare care se hrănește cu viața celorlalți: a lui Maurice, a fiicelor noastre, a bieților „câini uzi“ cărora pretindeam că le vin în ajutor. O egoistă care refuză să renunțe; beau, nu mă îngrijesc, mă îmbolnăvesc cu intenția nemărturisită de a-l înduioșa. Cu totul prefăcută, putredă până la os, jucând teatru, exploatându-i mila. Ar trebui să-i spun să trăiască cu Noëllie, să fie fericit fără mine. Nu reușesc.

Acum câteva nopți, în vis, purtam o rochie albastră de culoarea cerului, iar cerul era albastru.

Zâmbetele, privirile, cuvintele nu se poate să fi dispărut. Ele plutesc în apartament. Cuvintele le aud adesea. O voce îmi spune la ureche, foarte clar: „Micuța mea, scumpa mea, scumpa mea...“. Privirile și zâmbetele ar trebui să le prind din zbor, să le pun dintr-o dată pe chipul lui Maurice, și atunci totul ar fi ca înainte.

Continuu să sângerez. Mă tem.

„Când ai ajuns atât de jos, nu poți decât să urci“, spune Marie Lambert. Ce prostie! Întotdeauna poți să cobori mai jos și mai jos și încă. Nu există fund. Ea spune asta ca să se descotorosească de mine. S-a săturat de mine. Toți s-au săturat. Tragediile merg o vreme, oamenii se interesează, sunt curioși, se simt buni. Și apoi se repetă, bat pasul pe loc, devin plictisitoare; e atât de plictisitor, chiar și pentru mine. Isabelle, Diana, Colette, Marie Lambert s-au săturat până peste cap; și Maurice...

Un om își pierduse umbra. Nu mai știu ce i se întâmpla, dar era groaznic. Eu mi-am pierdut imaginea. N-o priveam

164

prea des; dar, pe fundal, era acolo, așa cum o pictase Maurice pentru mine. O femeie directă, adevărată, „autentică“, fără meschinării și compromisuri, dar înțelegătoare, indulgentă, sensibilă, profundă, atentă cu lucrurile și cu oamenii, dăruită cu pasiune ființelor iubite și creând pentru ele fericire. O viață frumoasă, senină și plină, „armonioasă“. E beznă, nu mă mai văd. Și ceilalți ce văd? Poate ceva hidos.

Se poartă discuții pe la spatele meu. Între Colette și tatăl ei, Isabelle și Marie Lambert, Isabelle și Maurice.

20 februarie.

Până la urmă am cedat. Mi-era frică din cauza sângelui pe care-l pierdeam. Frică de tăcere. Mă obișnuisem să o sun pe Isabelle de trei ori pe zi, pe Colette la miezul nopții. Iar acum plătesc pe cineva ca să mă asculte, e hazliu.

El a insistat să țin din nou jurnal. Îi înțeleg prea bine strategia: încearcă să-mi redea interesul pentru mine însămi, să-mi restituie identitatea. Dar pentru mine contează numai Maurice. Ce-s eu? Nu mi-a păsat niciodată prea mult. Eram ocrotită fiindcă el mă iubea... Dacă nu mă mai iubește... Doar schimbarea mă mai preocupă: prin ce am meritat să nu mă mai iubească? Sau n-am meritat și atunci el e un ticălos, n-ar trebui oare să-l pedepsesc, împreună cu complicea lui? Doctorul Marquet privește lucrurile din alt unghi: tatăl meu, mama mea, moartea tatălui meu; vrea să mă facă să vorbesc despre mine, când eu nu vreau să vorbesc decât despre Maurice și Noëllie. L-am întrebat totuși dacă mă găsește inteligentă. Da, cu siguranță, dar inteligența nu e o facultate separată; când mă învărt în jurul obsesiilor mele, inteligența nu mai e disponibilă.

Maurice mă tratează cu acel amestec de delicatețe și iritare pe care-l ai față de bolnavi. E răbdător, atât de răbdător

că-mi vine să urlu, ceea ce și fac uneori. Să înnebunesc: asta ar fi un bun mijloc de a mă eschiva. Dar Marquet mă asigură că nu-i nici un pericol, sunt solid structurată. Chiar cu alcoolul și medicamentele, n-am rătăcit niciodată prea departe. Scăparea asta mi-e interzisă.

23 februarie.

Hemoragia s-a oprit. Reușesc să mănânc un pic. Doamna Dormoy radia, ieri, fiindcă am mâncat tot sufleul de brânză. Mă emoționează. În timpul îndelungatului coșmar din care abia ies, nimeni nu m-a ajutat mai mult ca ea. În fiecare seară găseam sub pernă o cămașă de noapte curată. Așa că uneori, în loc să mă culc îmbrăcată, îmi puneam cămașa care mă obliga, prin albul ei, să mă spăl. Ea îmi spunea după-amiaza: „V-am pregătit baia“ și făceam baie. Inventa mâncăruri apetisante. Fără să facă vreodată, un comentariu sau să pună o întrebare. Și mi-era rușine, mi-era rușine de delăsarea mea, când eu sunt bogată, iar ea nu are nimic.

„Colaborați“, îmi cere doctorul Marquet. Vreau. Vreau să încerc să mă regăsesc. M-am așezat în fața oglinzii: ce urâtă sunt! Ce trup dizgrațios am! De când? În fotografiile de acum noi ani îmi par plăcută. În cele de anul trecut nu arăt prea rău, dar sunt fotografii de amator. Oare m-a schimbat nefericirea din aceste cinci luni? Sau începusem de mult să mă prăbușesc?

I-am scris lui Lucienne acum o săptămână. Mi-a răspuns printr-o scrisoare foarte afectuoasă. E tristă de ce mi se întâmplă, ar vrea mult să vorbească despre asta cu mine, deși n-are nimic special să-mi spună. Îmi sugerează s-o vizitez la New York, ar putea aranja să petrec două săptămâni acolo, am sta de vorbă și apoi asta mi-ar mai abate gândurile. Dar nu vreau acum să plec. Vreau să lupt aici.

Când mă gândesc că spuneam: „N-o să lupt!“.

26 februarie.

L-am ascultat pe psihiatru, am acceptat o slujbă. Merg la sala de periodice a Bibliotecii Naționale ca să extrag note din reviste medicale vechi pentru un tip care scrie despre istoria medicinei. Nu știu cum ar putea asta să-mi rezolve problemele. După ce actualizez două sau trei fișe, nu simt nici o satisfacție.

5 martie.

Iată-ne! M-au trimis la psihiatru, m-au ajutat să-mi recapăt puterile ca să-mi dea lovitura finală. Ca medicii naziști care-și readucea în simțiri victimele ca să le poată tortura din nou. Am țipat la el: „Nazistule! Torționarul!” Părea uluit. Doar el era victima. A ajuns chiar să-mi spună:

– Monique, fie-ți milă de mine!

Mi-a explicat din nou, cu mii de precauții, că nu ne ajuta cu nimic să locuim împreună, că n-avea să se mute la Noëllie, nu, ci avea să-și ia un mic apartament numai pentru el. Asta nu ne va împiedica să ne vedem și chiar să petrecem o parte din vacanță împreună. Am spus nu, am țipat, l-am insultat. De data asta n-a spus că renunță la idee.

Ce glumă, ergoterapia lor! Am renunțat la slujba asta idioată.

Mă gândesc la nuvela lui Poe: pereții de fier care se apropie și un pendul în formă de cuțit oscilează deasupra inimii mele. În unele momente se oprește, dar niciodată nu se ridică la loc. Nu mai are decât câțiva centimetri până la piele.

5 martie.

I-am povestit psihiatrului ultima noastră scenă. Mi-a spus: „Dacă aveți curajul, ar fi cu siguranță mai bine

dacă, măcar un timp, ați sta departe de soțul dumneavoastră“. Oare l-a plătit Maurice să spună asta? L-am privit fix în ochi.

- E curios că nu mi-ați spus asta până acum.
- Voiam ca ideea să vină de la dumneavoastră.
- Nu vine de la mine, ci de la soțul meu.
- Da. Totuși dumneavoastră mi-ați vorbit despre asta.

A început să mă amețească apoi cu povești despre personalitatea pierdută și regăsită, distanțare, întoarcere la sine. Gogoși.

8 martie.

Psihiatrul m-a demoralizat cu totul. Nu mai am putere, nu mai încerc să lupt. Maurice își caută un apartament mobilat: are mai multe în vedere. De data asta nici nu m-am mai împotrivit. Totuși, conversația noastră a fost oribilă. I-am spus fără mânie – complet doborâtă, golită:

– Ar fi trebuit să mă avertizezi încă de la întoarcere sau chiar la Mougins că ai hotărât să mă părăsești.

- Mai întâi, nu te părăsesc.
- Te joci cu cuvintele.
- Apoi, nu hotărâsem nimic.

O ceață mi-a trecut prin fața ochilor.

– Vrei să spui că m-ai pus la încercare timp de șase luni și că mi-am ratat șansa? E îngrozitor.

– Nu. De mine e vorba. Speram să mă descurc între Noëllie și tine. Și mă ținesc. Nici nu mai reușesc să lucrez.

- Noëllie îți cere să pleci.
- Nici ea nu suportă mai bine ca tine situația.
- Dac-aș fi suportat-o mai bine, ai fi rămas?

– Dar nu puteai. Chiar și amabilitatea și tăcerea ta mă rănesc.

– Mă părăsești fiindcă suferi prea mult de mila pe care ți-o inspir?

– Te rog, înțelege-mă! a spus cu o voce imploratoare.

– Înțeleg, am spus.

Poate că nu mințea. Poate că încă nu se hotărâse astă-vară; la rece, până și lui i se va fi părut crudă ideea de a-mi frânge inima. Dar Noëllie l-a sâcâit. Poate l-a amenințat cu ruperea relației? Așa că, până la urmă, mă aruncă peste bord.

Am repetat:

– Înțeleg. Noëllie te silește să alegi. Ori mă părăsești, ori o pierzi. Ei bine, chiar e meschină. Ar fi putut foarte bine să accepte să-mi păstrezi un mic loc în viața ta.

– Dar îți păstrez, unul mare.

Șovăia: să nege sau să admită că-i ceda lui Noëllie? L-am provocat.

– N-am crezut niciodată că o să cedezi unui șantaj.

– Nu-s nici silit, nici șantajat. Am nevoie de puțină singurătate și liniște, am nevoie de un loc al meu: o să vezi că totul o să meargă mai bine între noi.

A ales versiunea care i se părea că-mi face cel mai puțin rău. Era oare adevărată? N-o să știu niciodată. Ceea ce știu, în schimb, e că peste un an sau doi, când mă voi fi obișnuit, el va trăi cu Noëllie. Unde voi fi eu? În mormânt? Într-un azil? Mi-e indiferent. Totul mi-e indiferent...

El insistă – ca și Colette și Isabelle, și au aranjat asta mai mult sau mai puțin împreună, poate chiar i-au sugerat lui Lucienne să mă invite – să mă duc să petrec două săptămâni la New York. Nu va mai fi atât de greu pentru mine dacă se mută în lipsa mea, îmi explică ei. E drept că, dacă l-aș vedea golindu-și dulapurile, n-aș putea evita o criză de nervi. Bine. Cedează încă o dată. Poate Lucienne mă va ajuta să mă înțeleg pe mine însămi, deși asta nu mai are acum nici o importanță.

Nu pot să nu aștept o telegramă, un telefon de la Maurice care să mă anunțe: „M-am despărțit de Noëllie“ sau măcar: „M-am răzgândit. Rămân acasă“. Bineînțeles că nu vine.

Ce fericită aș fi fost altădată să văd orașul ăsta! Iar acum sunt oarbă.

Maurice și Colette m-au condus la aeroport, eram îndopată cu tranchilizante; Lucienne avea să mă preia la sosire: un bagaj pe care-l trambalezi, o infirmă sau o retardată. Am dormit, nu m-am gândit la nimic și am aterizat pe ceață. Cât de elegantă s-a făcut Lucienne! Nu mai e deloc o fetiță; e o femeie, foarte sigură pe ea. (Ea, care detesta adulții. Când îi spuneam: „Recunoaște că am dreptate“, se înfură: „N-ai dreptate! N-ai dreptate să ai dreptate!“.) M-a condus cu mașina până la un apartament drăguț pe care o prietenă i l-a împrumutat pentru două săptămâni, pe Fifth Avenue. În timp ce-mi desfăceam valizele, mă gândeam: „O s-o oblig să-mi explice totul. O să aflu de ce sunt condamnată. O să fie mai puțin insuportabil decât ignoranța“. Ea mi-a spus:

– Te prinde foarte bine că ai slăbit.

– Eram prea grasă?

– Un pic. Acum arăți mai bine.

Vocea ei cumpătată mă intimidă. Totuși, seara, am încercat să-i vorbesc. (*Beam dry gin* într-un bar zgomotos unde era cumplit de cald.)

– Tu ne-ai văzut trăind, i-am spus. Ba chiar era foarte critică față de mine. Nu-ți fie teamă că mă rănești. Încearcă să-mi explici de ce tatăl tău a încetat să mă iubească.

Ea a zâmbit, oarecum cu milă:

– Dar, mamă, după cincisprezece ani de căsnicie, e normal să nu-ți mai iubești nevasta. Invers ar fi uimitor!

– Sunt oameni care se iubesc toată viața.

– Se prefac.

– Ascultă, nu-mi răspunde ca și ceilalți, prin generalități. E normal, e firesc: asta nu mă mulțumește. Am făcut, cu siguranță, greșeli. Care?

– Ai făcut greșeala să crezi că poveștile de iubire durează. Eu am înțeles; îndată ce încep să mă atașez de un tip, trec la altul.

– Atunci n-o să iubești niciodată!

– Bineînțeles că nu. Vezi unde te duce asta.

– La ce bun să trăiești dacă nu iubești pe nimeni?

Nu-mi pot dori să nu-l fi iubit pe Maurice, nici măcar să nu-l mai iubesc astăzi: aș vrea să mă iubească și el.

Am insistat în zilele următoare:

– Totuși uită-te la Isabelle, uită-te la Diana, la soții Couturier: există căsnicii care rezistă.

– E o chestie de statistică. Când mizezi pe iubirea conjugală, îți asumi riscul să fii părăsită la patruzeci de ani, cu mâinile goale. Ai tras numărul necâștigător; nu ești singura.

– N-am traversat oceanul ca să-mi spui banalități.

– E atât de puțin banal, încât nu te-ai gândit niciodată la asta și nici măcar nu vrei să crezi.

– Statisticile nu explică ce mi se întâmplă mie!

Ea ridică din umeri, schimbă subiectul, mă duce la teatru, la cinema, îmi arată orașul. Dar mă încăpățânează:

– Aveai impresia că nu-l înțelegeam pe tatăl tău, că nu eram la înălțimea lui?

– La cincisprezece ani, sigur, ca toate fetițele îndrăgostite de tatăl lor.

– Ce credeai exact?

– Că nu-l admirai destul: pentru mine, era un fel de supraom.

– Am greșit, cu siguranță, că n-am fost mai interesată de munca lui. Crezi că era supărat pe mine?

– Din cauza asta?

– Asta sau alta.

– Din ce știi eu, nu.
– Ne certam mult?
– Nu. Nu de față cu mine.
– În '55 totuși; Colette își amintește...
– Fiindcă ea se ținea tot timpul de fusta ta. Și era și mai mare ca mine.

– Atunci de ce crezi că mă părăsește tatăl tău?
– Adesea bărbații, pe la vârsta asta, vor să înceapă o viață nouă. Își închipuie c-o să fie nouă totdeauna.

Chiar nu pot să scot nimic de la Lucienne. Oare are o părere așa de proastă despre mine încât nu poate să-mi spună?

16 martie.

– Refuzi să vorbești despre mine: ai o părere așa proastă?
– Ce idei!
– Știi că-s pisăloagă. Dar vreau să-mi văd limpede trecutul.

– Viitorul contează. Găsește-ți bărbați. Sau ia-ți un job.
– Nu. Am nevoie de tatăl tău.
– Poate-o să se întoarcă la tine.
– Știi bine că nu.

Am avut de zece ori conversația asta. Și pe ea o plictisesc, o exasperez. Poate dac-aș scoate-o din sărite ar izbucni și mi-ar spune. Dar e de o răbdare care mă descurajează. Cine știe dacă nu i-au scris ca să-i expună cazul meu și s-o îndemne să mă suporte.

Doamne! O viață e atât de netedă, limpede, lucrurile vin de la sine când totul merge, e bine. Și e de ajuns o ciocnire. Descoperi că totul e opac, că nu știi nimic despre nimeni: ce sunt, ce gândesc, ce fac, cum te văd.

Am întrebat-o cum îl judeca pe tatăl ei.

– Eu nu judec pe nimeni.
– Nu crezi că s-a purtat ca un ticălos?

– Sincer, nu. Își face, fără îndoială, iluzii despre femeia asta. E un naiv. Dar nu un ticălos.

– Crezi că are dreptul să mă sacrifice?

– Sigur că e greu pentru tine. Dar de ce ar trebui să se sacrifice el? Eu, una, știu bine că n-o să mă sacrific pentru nimeni.

A spus asta cu un fel de fanfaronadă. Chiar e așa dură cum vrea să pară? mă întreb. Îmi pare mult mai puțin sigură pe ea decât am crezut la început. Ieri am întrebat-o despre ea.

– Ascultă, aș vrea să fii sinceră cu mine, am nevoie de asta – tatăl tău m-a mințit atâta. Din cauza mea ai plecat în America?

– Ce idei!

– Tatăl tău e convins. Și mă învinovățește enorm pentru asta. Știu bine că te stingheream. Dintotdeauna te-am stingherit.

– Să spunem mai degrabă că nu-s înzestrată pentru viața de familie.

– Nu suportai prezența mea. Ai plecat ca să scapi de mine.

– Să nu exagerăm; nu mă primeai. Nu: pur și simplu am vrut să știu dacă pot să zbor cu propriile aripi.

– Acum știi.

– Da, știu că pot.

– Ești fericită?

– Ăsta-i un cuvânt al tău. Pentru mine n-are nici un sens.

– Înseamnă că nu ești fericită.

A spus pe un ton agresiv:

– Sunt cât se poate de mulțumită de viața mea.

Muncă, ieșiri în oraș, scurte întâlniri: existența asta mi se pare aridă. Are gesturi de bruschete, nervi – nu numai față de mine – care îmi par a trăda o neliniște. Și pentru acest refuz al iubirii tot eu sunt vinovată: sentimentalismul meu a dezgustat-o, s-a modelat astfel încât să nu-mi semene. Are ceva aspru, aproape dezagreabil în maniere. Mi-a prezentat câțiva

prieteni și am fost frapată de atitudinea față de ei: mereu în gardă, distantă, tăioasă; râsul ei n-are nimic vesel.

20 martie.

Ceva nu-i în regulă cu Lucienne. Are în ea, ezit să scriu cuvântul, mă îngrozește, dar e singurul care se potrivește: răutate. Critică, batjocoritoare, severă cum am știut-o dintotdeauna; dar e arțăgoasă când îi atacă pe cei pe care-i numește prietenii ei. Îi face plăcere să le spună adevăruri neplăcute. De fapt, sunt simple cunoștințe. A făcut un efort ca să-mi prezinte oameni, dar în general trăiește foarte singură. Răutatea: e o apărare; față de ce? În orice caz, nu e fata puternică, radioasă și echilibrată pe care mi-o imaginam la Paris. Oare le-am ratat pe amândouă? Nu, oh, nu!

Am întrebat-o:

– Crezi și tu, ca tatăl tău, că sora ta a făcut o căsătorie stupidă?

– A făcut căsătoria pe care trebuia s-o facă. Nu visa decât iubire, era de așteptat să se îndrăgostească de primul tip care i-a ieșit în cale.

– Din cauza mea e așa?

A râs, cu râsul ei lipsit de veselie:

– Întotdeauna ai avut un simț exagerat al responsabilităților tale.

Am insistat. După ea, importantă în copilărie e situația psihanalitică, așa cum există ea fără voia părinților, aproape în ciuda lor. Educația, în latura ei conștientă, deliberată, vine în plan secund. Responsabilitățile mele ar fi inexistente. Slabă consolare. Nu credeam că va trebui vreodată să-mi apăr vinovăția; ficele mele erau mândria mea.

Am mai întrebat-o:

– Tu cum mă vezi?

M-a privit mirată.

- Vreau să spun: cum m-ai descrie?
- Ești foarte franțuzoaică, foarte *soft*, cum se spune aici. Și foarte idealistă. Nu știi să te aperi, e singurul tău defect.
- Singurul.
- Da. În rest, ești plină de viață, veselă, fermecătoare. E cam sumară descrierea ei. Am repetat:
- Plină de viață, veselă, fermecătoare...
- A părut jenată:
- Tu cum te vezi?
- Ca o mlaștină. Totul a dispărut în mâl.
- O să te regăsești.

Nu, și poate asta-i cel mai rău. Abia acum realizez ce stimă aveam, de fapt, față de mine însămi. Dar Maurice mi-a ucis toate cuvintele prin care aş încerca s-o justific; el a renegat codul prin care îi cântăream pe ceilalți și pe mine însămi. Nu mă gândisem niciodată să-l contest – adică să mă contest. Iar acum mă întreb: în numele cui să preferi viața interioară în locul vieții mondene, contemplația în locul frivolității, devotamentul în locul ambiției? Nu voiam altceva decât să creez fericire în jurul meu. Nu l-am făcut fericit pe Maurice. Și nici pe fete. Atunci? Nu mai știu nimic. Nu doar cine sunt, dar nici cum ar trebui să fiu. Negrul și albul se confundă. Lumea e o magmă și nu mai am contururi. Cum să trăiesc fără să cred în nimic, nici în mine însămi?

Lucienne e șocată că New York-ul mă interesează atât de puțin. Înainte nu prea ieșeam din cochilie, dar când o făceam mă interesa totul: peisajele, oamenii, muzeele, străzile. Acum sunt o moartă. O moartă care oare câți ani mai are de tras? Deja, când deschid ochii dimineața, mi se pare cu neputință să duc ziua până la capăt. Ieri, când făceam baie, până și ridicarea brațului îmi puneă o problemă: de ce să ridic brațul, de ce să pun un picior înaintea celuiilalt? Când sunt singură, rămân nemișcată minute în șir pe marginea trotuarului, complet paralizată.

23 martie.

Mâine plec. În jurul meu, noaptea e mereu la fel de grea. Am telegrafiat că nu vreau ca Maurice să vină la Orly. N-am curajul să dau ochii cu el. El nu va mai fi acasă. Eu mă întorc și el nu va mai fi.

24 martie.

Iată. Colette și Jean-Pierre mă așteptau. Am luat cina la ei. M-au însoțit acasă. Fereastra era întunecată; mereu va fi întunecată. Am urcat pe scări, ei au dus valizele în living. N-am vrut să doarmă Colette la mine: va trebui să mă obișnuiesc. M-am așezat la masă. M-am așezat. Și mă uit spre cele două uși: biroul lui Maurice; camera noastră. Închise. O ușă închisă, ceva care pândește din spatele ei. Nu se va deschide dacă nu mă mișc. Să nu mă mișc; niciodată. Să opresc timpul și viața.

Dar știu că mă voi mișca. Ușa se va deschide încet și voi vedea ce e în spatele ei. E viitorul. Se va deschide ușa viitorului. Încet. Necruțător. Sunt în prag. Nu mai există decât ușa aceasta și ceea ce pândește dincolo de ea. Mi-e frică. Și nu pot să chem pe nimeni în ajutor.

Mi-e frică.

MONOLOG

„Ea se răzbună prin monolog.“

FLAUBERT.

Scârbele! Am tras draperiile lumina idioată a lampioanelor și a pomilor de Crăciun nu pătrunde în apartament, dar zgomotele străpung pereții. Motoarele frânelor și uite-i că se pun să claxoneze se cred mari și tari la volanul Peugeot-urilor 404 de familie al mașinilor semi-sport de doi bani al Renault-urilor Dauphine rablagite al cabrioletelor albe. O mașină albă cu banchete negre e grozavă și tipii fluierau când treceam cu ochelari oblici pe nas cu un fular de la Hermès pe cap și credeau că mă epatează cu hâburile lor nespălate și cu urletul claxoanelor! Dac-ar fi putut să se ciocnească chiar sub ferestrele mele asta mi-ar fi plăcut. Ticăloșii îmi sparg timpanele și nu mai am dopuri de urechi ultimele două blochează timbrul telefonului sunt grețoase de tot și prefer chiar să am urechile sparte decât să aud că telefonul nu sună. Să se termine vacarmul ăsta tăcerea asta: să dorm. Și n-o să închid un ochi ieri n-am putut mă teameam să nu vină ziua de azi. Am luat atâtea somnifere încât nu mai au nici un efect și doctorul e un sadic mi le dă ca supozitoare și nu pot să mă îndes ca un tun. Trebuie să mă odihnesc e necesar vreau să am o șansă mâine cu Tristan;

fără lacrimi fără țipete. „Situația asta e anormală. Până și din punctul de vedere al banilor e o prostie! Un copil are nevoie de mama lui.“ O să petrec încă o noapte albă o să fiu la capătul nervilor o să ratez totul. Ticăloșii! Îmi umblă prin cap îi văd îi aud. Se îndoapă cu *foie gras* prost și cu curcan ars se ling pe buze Albert și doamna Nanard Etienneette odraslele lor maică-mea; e împotriva naturii că propriul meu frate propria mea mamă îl preferă pe fostul meu soț. Mă doare-n cot de ei numai să mă lase să dorm; ajungi bună de dus la balamuc mărturisești tot adevărul și tot falsul cum că ei nu contează sunt o fire puternică n-or să mă ducă ei de nas.

Ce rahat sărbătorile lor; deja celelalte zile sunt destul de urâte! Întotdeauna am urât Crăciunul Paștele 14 Iulie. Tata îl ridica pe Nanard pe umeri ca să fadă focul de artificii iar eu cea mare rămâneam jos înghesuită între trupurile lor tocmai la înălțimea sexelor în mirosul de sex al acelei mulțimi în călduri și mama spunea „uite-o că iar se smiorcăie“ îmi puneau o înghețată în mâini nu voiam o aruncam ei oftau nu puteau să mă palmuiască în seara de 14 Iulie. El nu mă atingeam eram preferata lui: „O fetișcană pe cînste“. Dar după ce-a crăpat ea nu s-a mai jenat mă pocnea cu inecele peste gură. Nici o palmă nu i-am dat lui Sylvie. Nanard era regele. Îl lua dimineața în patul ei îi auzeam giugiulindu-se el zice că nu-i adevărat că-s josnică n-o să recunoască ei niciodată nu recunosc poate chiar a uitat tare-s pricepuți să uite ce-i deranjează și eu îi scot din sărite fiindcă-mi amintesc; ea umbla prin mizeria aia de cameră pe jumătate goală într-un capot de mătase albă pătat și găurit de arsuri de țigară el se lipea de coapsele ei chestia asta te îngreșează mamele cu bărbăției lor ar fi trebuit să le semăn ah nu! Eu voiam copii copii curați și ca Francis să nu devină un homosexual ca Nanard. Nanard cu cei cinci copii ai lui e totuși poponar nu mă păcălește el trebuie să detești femeile ca să te însori cu grasa aia.

Nu se mai termină. Câți sunt? Pe străzile Parisului sute de mii. La fel în toate orașele din toată lumea; trei miliarde și o să fie tot mai rău; foametea nu-i suficientă devin tot mai numeroși; până și ceru-i infestat curând o să se înghesuie în spațiu ca pe autostrăzi și n-o să te poți uita la lună fără să te gândești că acolo trăncănesc niște cretini. Îmi plăcea luna semăna cu mine; și au murdărit-o cum murdăresc totul erau cumplite fotografiile acelea; o biată chestie prăfuită și cenușie pe care oricine o va putea călca în picioare.

Eram neprihănită pură jucam cu cărțile pe masă. Din copilărie am avut asta în sânge: să nu trișez. Îl revăd pe mucosul ăla caraghios în rochița lui boțită mama nu mă îngrijea deloc și cucoana aia îmi șoptește: „Ei, îl iubești pe frățiorul tău?“ Și am răspuns apăsător: „Îl urăsc“. Răceala; ochii mamei. Că am fost geloasă e normal toate cărțile vorbesc despre asta; ceea ce-i uimitor și-mi place e că am recunoscut asta. Fără nici o concesie, fără ipocrizie: mă regăsesc în femeia asta de treabă. Sunt neprihănită sunt pură joc cu cărțile pe masă; asta-i face să sară cu gura nu le place să vezi limpede în ei vor să le crezi cuvintele frumoase sau măcar să te prefaci.

Iată una dintre mascaradele lor: galopul pe scări râsetele vocile entuziasmate. Ce rost are să fii în al nouălea cer la dată fixă la oră fixă fiindcă se schimbă calendarul? Toată viața m-a scârbit soiul ăsta de isterie. Ar trebui să-mi povestesc viața. Atâtea femei o fac sunt publicate se vorbește despre ele își dau aere și cartea mea ar fi mai interesantă decât tâmpeniile lor; am înghițit multe dar am trăit și fără minciună fără ifose; ce-ar mai bombăni ei văzându-mi numele și fotografia în vitrine și lumea ar afla adevărul cel adevărat. Aș avea din nou o grămadă de bărbați la picioare sunt atât de snobi urâtenia de pe lume dac-ar fi dacă e celebră se reped la ea. Poate c-aș întâlni unul care ar ști să mă iubească.

Tatăl meu mă iubea. Nimeni altcineva. Totul mi s-a tras de la asta. Albert nu se gândea decât să se care eu îl iubeam

pătimăș biata nebună. Cât am putut să sufăr tânără și devotată cum eram! Atunci obligatoriu faci prostii; poate fusese ceva pregătit dinainte care-mi dovedește că el nu-l cunoștea pe Olivier? Un plan scârbos am rămas distrusă.

Trebuia să se întâmple ăștia dansează deasupra mea. Așa că noaptea mea s-a dus dracului mâine o să fiu frântă o să trebuiască să iau stimulente ca să mă-ntâlnesc cu Tristan și o să meargă prost. Nu trebuie! Ticăloșii! Atâta mai am în viață somnul. Ticăloșii. Au dreptul să-mi zgârie urechile și să tropăie deasupra și profită de el. „Pacostea aia de dedesubt nu poate să facă gură e Anul Nou.“ Râdeți voi o să găsiți eu un mijloc să v-o fac o să vedeți voi pacoste niciodată nu m-am lăsat călcată în picioare. Albert era în culmea furiei: „Nu e nevoie să faci o scenă!“ ba tocmai că da! Dansa cu Nina cu sexele lipite ea își etala sânii mari putea a parfum dar de dedesubt se simțea un miros de bideu și el tremura era agitat se fâșâia i se sculase rău de tot. Scene da am făcut la viața mea. Am rămas acea fetișcană pe cinste care răspunsese: „Îl urăsc“ sinceră curajoasă integră.

Or să spargă plafonul și-or să-mi cadă-n cap. Îi văd de aici e prea grețos se freacă unul de altul cu sexele lipite asta le face pe femeile cumsecade să se ude se umflă în pene fiindcă tipului i s-a sculat. Și fiecare se pregătește să-și încornoreze cel mai bun prieten cea mai dragă prietenă or s-o facă noaptea asta și-n baie chiar fără să se întindă pe jos rochia ridicată peste fesele transpirate când vor merge să se pișe vor călca în spermă ca la Rose în noaptea când am făcut eu o scenă. E posibil ca totul să se sfârșească într-o orgie deasupra stă un cuplu cuplul de cincubenari la vârsta asta au nevoie de perversiuni ca să și-o tragă. Sunt sigură că Albert și nevastă-sa sunt chiar acum la o partuză Christine are o gură bună să facă de toate cu ea nu cred că se jenează. Ce năucă eram la douăzeci de ani prea naivă prea pudică. Era emoționantă stângăcia asta aș fi meritat

din plin să fiu iubită. Ah! am fost mârșav frustrată viața nu mi-a făcut daruri.

Rahat mor de sete mi-e foame dar mi-e lehamite să mă ridic din fotoliu, să mă duc la bucătărie. Îngheți în văgăuna asta dacă dau drumul la căldură aerul va fi complet uscat nu mai am salivă în gură și nasul îmi arde. Ce porcărie civilizația lor. Sunt în stare să murdăresc luna dar nu să încălzească un apartament. Dacă ar fi grozavi ar inventa roboți care să-mi aducă un suc de fructe când am chef care să facă menajul fără ca eu să fiu obligată să fiu politicoasă cu ei și să le ascult trăncăneala.

Mariette nu vine mâine cu atât mai bine m-am săturat de cancerul bătrânului ei tată. Și încă pe asta am pus-o la punct stă cât de cât la locul ei. Unele își pun mânuși de cauciuc și fac pe cucoanele asta nu suport. Nu vreau nici să fie jegoase să găsesc fire de păr în salată și urme de mâini pe uși. Tristan e un bou. Le tratez foarte bine pe menajere. Dar vreau să-și facă treaba cum trebuie fără mofturi și fără să-mi povestească viața lor. Pentru asta trebuie să le dresezi cum îi dresezi pe copii ca să faci din ei adulți vrednici.

Tristan nu l-a dresat pe Francis; scârba de Mariette mă lasă; salonul o să fie ca o cocină după vizita lor. Or să vină cu o bazaconie de cadou o să ne pupăm eu o să-i servesc cu prăjiturile și Francisc o să-mi dea răspunsurile pe care i le-a vârat taică-său în cap minte ca un om mare. Eu aș fi făcut din el un copil bun. O să-i spun lui Tristan: un copil ținut departe de mama lui întotdeauna o ia pe drumul greșit o să devină un hoț sau un poponar doar nu vrei asta. Vocea mea cumpătată mă dezgustă; aș vrea să țip: e împotriva naturii să iei un fiu de lângă mama lui! dar depind de el. „Amenință-l cu divorțul“ spunea Dédé. El se amuza. Bărbații se susțin atât de bine între ei legea e așa nedreaptă și el are relații încât divorțul ar fi pronunțat în defavoarea mea. El l-ar păstra pe Francis n-aș mai vedea un ban și cât despre apartament

ciuciu! N-am ce să fac împotriva acestui șantaj mârșav: o pensie și apartamentul pentru Francis. Sunt la mila lui. Fără bani nu poți să te aperi ești mai puțin decât nimic un zero dublu. Ce proastă, am fost dezinteresată amețită nu mi-a păsat de bani! Nu i-am stors cum se cuvenea pe dobitocii ăștia. Dacă-ai fi rămas cu Florent ai fi făcut o sumă frumușică. Cu Tristan m-am dus din pasiune mi-a fost milă de el. Și iată! Zevzecul ăsta care face pe micul Napoleon mi-a dat papucii fiindcă nu-s o isterică n-am căzut în genunchi în fața lui. O să-l încolțesc. O să-i spun că-i spun micuțului adevărul: nu-s bolnavă trăiesc singură pentru că ticălosul de taică-tău m-a părăsit m-a înșelat și apoi m-a torturat și a ajuns chiar să ridice mâna la mine. Să fac o criză de nervi în fața micuțului să-mi tai venele pe preșul de la intrare asta sau altceva am arme o să mă folosesc de ele o să mi-l dea n-o să putrezesc singură în maghernița asta cu ăștia de deasupra care mă calcă în picioare și cu vecinii care mă trezesc în fiecare dimineață cu radioul și nu e nimeni să-mi aducă de mâncare când mi-e foame. Toate parașutele astea au un bărbat să le apere țănci să le slujească și eu nimic: asta nu poate să dureze. De cincisprezece zile mă duce cu vorba instalatorul ei cred că-și permit orice cu o femeie singură ce josnicie când ești la pământ atunci oamenii te calcă în picioare. Mă împotrivesc le țin piept dar pe o femeie singură o scuipă-n față. Portarul rânjește. La zece dimineața e *legal* să dai drumul la radio: crede că mă impresionează cu cuvintele lui mari. Le-am făcut-o cu telefonul patru nopți la rând știau că-s eu n-aveau cum să mă oprească m-am stricat de răs; m-au contrat trecându-se la abonați absenți dar găsesc eu altceva. Ce? ăștia dorm noaptea robotesc ziua se plimbă duminica n-ai ce să le faci vitelor. Un bărbat sub acoperișul meu. Instalatorul ar veni portarul m-ar saluta politicos vecinii ar da mai încet. Păi, la dracu'! vreau să fiu respectată îmi vreau soțul fiul un cămin ca toată lumea.

Pe un băiețel de unsprezece ani ar fi frumos să-l duci la circ la zoo. L-aș dresa repede. Era mai cu el decât cu Sylvie. Ea mi-a dat de furcă moale și prefăcută ca blegul ăsta de Albert. Oh! nu-i port pică sărmana fată toți o montau împotriva mea și avea vârsta la care toate fetele își detestă mama ei numesc asta ambivalență, dar e ură. Încă unul dintre acele adevăruri care-i scot din sărite. Pe Etiennette o treceau sudorile de furie când i-am spus să se uite în jurnalul intim al Claudiei. A preferat să nu se uite ca femeile alea care nu se duc la doctor de frică să nu aibă cancer și a rămas mama cuminte a unei fetițe cumiți. Sylvie nu era cuminte am aflat când i-am citit jurnalul, dar eu privesc lucrurile în față. Nu mi-am bătut capul prea tare, știam că era de ajuns să aștept până într-o zi când ea va înțelege și de față cu ei îmi va da dreptate. Aveam răbdare niciodată n-am ridicat mâna asupra ei. Mă apăram desigur. I-am spus: „Nu-mi vii tu de hac“. Încăpățânată ca un măgar smiorcăindu-se ore zile întregi pentru un moft nu era nici un motiv să-l revadă pe Tristan. O fată are nevoie de un tată sunt plătită ca să știi asta; dar n-a spus nimeni că-i trebuie doi. Albert era deja destul de supărător lua tot ce-i acorda legea și ceva în plus trebuia să lupt pas cu pas ar fi stricat-o dacă nu m-aș fi bătut. Rochiile pe care i le oferea erau imorale. Nu voiam ca fiica mea să devină o târfă ca mama. La șaptezeci de ani fuste până la genunchi machiaj pe toată fața! Când am văzut-o acum câteva zile pe stradă am trecut pe celălalt trotuar. Așa caraghioasă cum era dacă ar fi venit la mine să ne împăcăm ce față aș fi făcut. Sigur că-i mizerie la ea cu banii pe care-i cheltuiește la coafor ar putea să plătească o menajeră.

Gata cu claxoanele preferam vacarmul lor decât să-i aud urlând pe bulevard; portierele se trântesc ei țipă râd unii cântă deja sunt beți și deasupra continuă sabatul. Mă îmbolnăvesc ăștia am gura cleioasă și mă sperie astea două coșuri de pe coapsă. Sunt atentă nu mănânc decât produse

Ticălosul de Tristan vreau să mă invite la restaurant la teatru o să-i cer nu mai cer destul tot ce știe e să vină aici singur sau cu puștiul îmi aruncă niște zâmbete false și după un ceas o șterge. Și în noaptea asta nici un gest! Ticălosul mă plictisesc ce mă mai plictisesc nu-i omenește. Dacă aș dormi mi-aș mai omorî timpul. Dar e zgomotul ăsta de afară. Și îi aud în cap rânjind: „E singură“. Or să râdă ei mânzește când Tristan o să se întoarcă la mine. O să se întoarcă îl forțez eu. O să umblu iar pe la croitorii de lux o să dau serate cocktail-uri o să-mi apară fotografia în *Vogue* cu decolteu larg sânii mei nu se tem de nimeni. „Ai văzut poza lui Murielle?“ O să-i chinuie rău și Francis o să le povestească ieșirile noastre la zoo la circ la palatul de gheață o să-l alint și asta o să-i facă să-și înghită calomniile și minciunile. Ce ură! Lucidă prea lucidă. Nu le place să vezi limpede în ei; eu sunt adevărată nu intru în joc smulg măștile. Nu mi-o iartă. O mamă geloasă pe fiica ei asta mai lipsea. M-a aruncat în brațele lui Albert ca să se descotorosească de mine și din alte motive nu nu vreau să cred asta. Ce măgărie că m-a împins spre căsătoria asta eu atât de pătimașă înfocată o flacăra și el un fanfaron burghez cu inima rece cu sexul ca un tăițel. Aș fi știut ce bărbat ar fi fost potrivit pentru Sylvie. O țineam din scurt da eram severă dar eram afectuoasă dispusă oricând să stau la taclale cu ea voiam să fiu prietena ei și i-aș fi sărutat mâinile mamei dacă s-ar fi purtat așa cu mine. Dar ce fire nerecunoscătoare! A murit ei și? Morții nu-s sfinți. Nu voia să coopereze n-avea încredere în mine. Era cineva în viața ei un băiat sau poate o fată generația asta e așa sucită că nici nu mai știi. Dar se ferea. Nici o scrisoare prin sertare și în ultimii doi ani nici o pagină în jurnal; dacă mai ținea unul îl ascundea al naibii de bine nici după moartea ei n-am găsit nimic. Sunt furioasă fiindcă nu-mi făceam decât datoria de mamă. Eu egoistă când a fugit atunci interesul meu era s-o las la taică-său. Dacă nu ar

fi fost ea așa mai fi avut o șansă să-mi refac viața. Pentru binele ei m-am împotrivit. Christine cu cei trei țânci ai ei asta nu era viață pentru o fată de cincisprezece ani ar fi pus-o la toate corvezile sărmana nu-și dădea seama criza aia de nervi pe care a simulat-o în fața sticleților... da a sticleților. Mi-era rușine. Poliția nu-i făcută pentru asta. Albert îmi oferea bani ca să renunț la Sylvie! Mereu bani ce josnici sunt bărbații cred că totul se poate cumpăra mai întâi că nici n-aveam ce să fac cu banii lui erau mărunțiș pe lângă ce-mi dă Tristan. Și chiar la strâmtoare nu mi-aș fi vândut fiica. „Las-o îți face numai necazuri fata asta“ îmi spunea Dédé. Ea nu înțelege ce înseamnă o mamă nu s-a gândit niciodată decât la plăcerile ei. Dar nu poți să iei mereu trebuie să știi și să dai. Aveam mult să-i dau lui Sylvie așa fi făcut din ea o fată cumsecade; și nu ceream nimic de la ea. O făceam numai din devotament. Câtă nerecunoștință! Era normal să cer ajutorul profesoarei ăleia. Din jurnal reieșea că Sylvie o adora și m-am gândit că o să-și țină gura telectuala aia de doi bani. Fără îndoială că între ele era mult mai mult decât îmi închipuiam am rămas atât de candidă nu văd niciodată răul cerebralele astea sunt toate lesbiene. Țipetele Sylviei după asta și maică-mea care-mi declară la telefon că n-am dreptul să mă amestec în prietenii fiicei mele. Chiar așa a spus *să mă amestec*. „A de-aia tu nu te amestecai. Și te rog să nu începi“. Sec. Și i-am închis. Propria mea mamă e contra naturii. Sylvie și-ar fi dat seama până la urmă. E unul dintre lucrurile care mă răscoleau la cimitir. Îmi spuneam: „Ceva mai târziu mi-ar fi dat dreptate“. Îngrozitoare amintire cerul albastru toate florile alea Albert înlăcrimat în fața oamenilor te stăpânești Doamne. Eu m-am stăpânit și totuși știam că după lovitura asta n-o să-mi mai revin niciodată. Pe mine mă îngropau. Sunt îngropată. S-au unit cu toții ca să mă înfunde. Chiar și în noaptea asta nici un semn de viață. Știu bine că în nopțile de sărbătoare când toată lumea

râde mănâncă și se fute singuraticii îndoliații sunt predispuși să se sinucidă. Le-ar conveni lor să dispar degeaba m-au alungat le stau ca un spin în talpă. Ah! nu! n-o să le fac plăcerea asta. Vreau să trăiesc vreau să trăiesc din nou. Tristan o să se-ntoarcă la mine o să mi se facă dreptate o să ies din rahatul ăsta. Dacă aş vorbi acum cu el m-aş simţi mai bine poate-aş putea dormi. Cred că-i la el acasă, el se culcă devreme, se menajează. Să fiu calmă prietenoasă să nu-l rănesc astfel noaptea mea s-a dus dracului.

Nu răspunde. Nu-i acasă ori nu vrea să răspundă. A blocat soneria nu vrea să mă audă. Ei mă judecă mă condamnă și nici unul nu mă ascultă. N-am pedepsit-o niciodată pe Sylvie fără s-o fi ascultat ea se închidea nu voia să vorbească. Nici ieri nu m-a lăsat să-i spun nici un sfert din ce aveam de spus și-l auzeam câscând la capătul firului. E descurajator. Argumentez explic demonstrez; pas cu pas cu răbdare îi împing spre adevăr îmi imaginez că ei mă urmăresc și apoi întreb: „Ce-am spus eu acum?” Eu habar n-au își bagă dopuri mentale în urechi iar dacă se strecoară vreo frază răspund tâmpenii. O iau de la capăt vin cu argumente noi: același lucru. Albert era un campion la asta dar nici cu Tristan nu mi-e rușine. „Ar trebui să mă iei în vacanță cu cel mic.” Nu răspunde vorbește despre altceva. Copii sunt obligați să asculte dar se descurcă uită tot. „Ce-am spus eu Sylvie? – Ai spus că dacă ești dezordonat cu lucrurile mărunte ești dezordonat și cu cele mari și că trebuie să-mi fac ordine în cameră înainte să ies afară”. Și apoi a doua zi nu făcea ordine. Tristan când îl oblig să mă asculte și n-are replică – un fiu are nevoie de mama lui o mamă nu poate trăi fără fiul ei e atât de evident oricâtă rea credință ai avea nu poți să negi – atunci iese pe ușă se repede coboară etajele câte patru trepte o dată în timp ce eu strig pe casa scărilor și mă opresc repede de teamă să nu mă ia vecinii drept țicnită; e așa de josnic știe bine că detest scandalurile deja am reputație proastă

în bloc n-am ce face purtările lor sunt atât de bizare – denaturate – că și unele dintre ale mele sunt la fel. Ah! rahat altădată mă stăpâneam așa bine mă chinuiam nepăsarea lui Tristan râsul lui zgomotos vocea lui groasă aș fi vrut să crape când trăncănea în public cu Sylvie.

Vântul! A prins deodată să sufle vijelios ce mi-ar plăcea un mare cataclism care ar mătura totul și pe mine un taifun un ciclon să mor m-aș odihni în pace dacă n-ar rămâne nimeni să se gândească la mine; să le las cadavrul meu biata mea viață nu! Dar să ne cufundăm cu toții în neant ar fi bine; am obosit să mă bat cu ei chiar și când sunt singură mă persecută e istovitor să se termine odată! Vai! N-o să primesc taifunul nu primesc niciodată ce-mi doresc. E numai un vânticel banal o fi smuls câteva țigle câteva hornuri totul e meschin pe lumea asta și natura și oamenii. Numai eu am vise mari și mai bine le-aș fi micșorat totul mă dezamăgește întotdeauna.

Poate-ar trebui să-mi bag niște chestii din alea în cur și să mă culc. Dar încă sunt prea agitată m-aș zvârcoli în pat. Dacă l-aș fi prins la telefon dacă am fi vorbit în tihnă m-aș fi calmat. Îl doare-n cot. Eu sunt aici răscolită de amintiri sfâșietoare îl sun și nu răspunde. Să nu sar cu gura să nu sar cu gura pe el de la început asta ar strica totul. Mi-e frică de ziua de mâine. Trebuie să fiu pregătită înainte de ora patru o să fiu nedormită o să cobor să cumpăr niște pesmeciori pe care Francis o să-i strivească pe mochetă o să-mi spargă un bibelou nu-i educat copilul ăsta și stângaci ca taică-său care o să împrăștie cenușă peste tot și dacă-i fac o observație Tristan o să sară cu reproșuri n-a putut să admită niciodată e totuși o chestie mare că-mi țin casa curată. Salonul e impecabil acum curat lustruit strălucitor ca luna de altădată. Măine seară la șapte totul o să fie terfelit o să trebuiască să mă apuc de curățenie așa vlăguită cum o să fiu. Vlăguită după ce-o să-i explic totul din nou de la a la z. Ce proastă am fost să-l las pe Flornet pentru el! Eu și Florent ne înțelegeam el plătea

eu mă lăsam pe spate e mai cinstit decât în poveștile în care oamenii își spun povești.

Sunt prea sentimentală și faptul că se oferea să mă ia în căsătorie mi s-a părut o dovadă de mare dragoste, și mai era și Sylvie mica nerecunoscătoare voiam să aibă un cămin și o mamă ireproșabilă o femeie căsătorită soția unui bancher. Pe mine nu mă lua dracu' să fac pe marea doamnă și să frecventez niște plecticoși. Nu era de mirare că explodam din când în când. „O duci rău cu Tristan“ îmi spunea Dédé. Și mai târziu: „Ți-am spus eu“. Este adevărat că eu sunt nebună arunc din copite nu calculez. Poate că aș fi învățat să mă liniștesc fără toate frustrările astea. Tristan îmi producea diaree și i-am spus. Oamenii nu acceptă să le spui adevărul. Vor să le îndrugi cuvinte frumoase sau măcar să te prefaci. Eu sunt lucidă sunt sinceră lepăd masca. Cucoana care susură: „Îți iubești mult frățiorul, nu-i așa?“ Și eu cu un firicel de voce cuminte: „Îl detest“. Am rămas femeiușca aceea care spune ce gândește care nu trișează. Mă dor ficații să-l văd cum își dă aere și să-i văd pe toți ticăloșii aceia în genunchi în fața lui. Calc cu pantofii mei cu talpă groasă pe toate cuvintele lor mărețe și le dezumflu: progresul prosperității viitorul omului fericirea umanității ajutorarea țărilor subdezvoltate pacea în lume. Nu sunt rasistă dar mă doare-n cot de șaipi de evrei de negri după cum mă doare-n cot de chinezoi de ruși de americani de francezi. Mă doare-n cot de omenire ce a făcut pentru mine mă întreb. Dacă sunt destul de nemernici ca să-și taie beregata să se bombardeze să se sufocă cu napalm să se extermină eu n-o să-mi obolesc ochii plângându-i. Un milion de copii masacrați ei și? Copiii sunt niște ticăloși în fașă se mai eliberează puțin planeta și ei recunosc că este suprapopulată așa că ce-i cu asta? Dacă aș fi pământul m-ar dezgusta să suport toată viermuiala asta pe spatele meu și i-aș scutura pe toți. Vreau să crap și eu dacă crapă toți. Nu o să mă înduișez pentru niște plozi

care nu înseamnă nimic pentru mine. Fiica mea e moartă și mi-au furat fiul.

L-aș fi recâștigat. Aș fi făcut ceva bun din el. Dar aș fi avut nevoie de timp. Tristan nu mă ajuta ticălosul egoist cer-turile noastre îl plectiseau și spunea: „Lasă-l în pace“. Nu trebuia să avem copii într-un anume sens Dédé are dreptate nu-ți aduc decât rahat. Dar dacă îi ai trebuie să-i crești cum trebuie. Tristan îi lua întotdeauna partea Sylviei; și chiar dacă nu aș fi avut dreptate – să zicem că s-ar fi întâmplat – este detestabil ca unul dintre părinți să-l discrediteze pe ce-lălalt, pedagogic vorbind. O sprijinea chiar dacă aveam dreptate. De exemplu cu mica Jeanne; mă înduioșează să mă gândesc din nou la ea la privirea ei umedă și adoratoare; fetițele pot fi atât de drăguțe îmi amintea de copilăria mea prost îmbrăcată neglijată pălmuită bruftuluită de portăreasa de maică-sa întotdeauna gata să izbucnească în lacrimi; i se părea că sunt frumoasă îmi mângâia blănurile îmi făcea mici servicii și eu îi umpleam buzunarele de bănuți pe as-cuns îi dădeam bomboane sărmana micuță. Avea vârsta Sylviei și aș fi vrut să fie prietene dar Sylvie m-a dezamăgit. Bombănea: „Mă plectisesc cu Jeanne“. Îi explicam că nu are inimă o certam o pedepseam. Tristan o apăra sub pretextul că prietenia nu se comandă tot tămbălăul acesta a durat mult timp voiam ca Sylvie să învețe generozitatea dar până la urmă mica Jeanne s-a desprins de ea.

S-au mai calmat treburile sus. Pași voci pe scară uși trântite se aude încă tam-tamul ticăloșilor dar nu mai dansează. Înțeleg. E momentul în care se trântesc pe saltele pe divane pe jos în mașini ora marilor borături în care varsă curcanul și caviarul e scârbos am impresia că miroase a vomă o să ard un bețișor de tămâie. Dacă aș putea dormi nu am somn răsă-ritul e încă departe e o oră lugubră și Sylvie a murit fără să mă înțeleagă nu o să mă mai vindec. Mirosul acesta de tă-mâie e mirosul funeraliilor; preoții florile catafalcul; dispera-
190

rea mea. Moartă; era imposibil! Ore de-a rândul am rămas așezată lângă cadavrul ei gândindu-mă dar nu o să se trezească o să mă trezesc eu. Atâtea eforturi lupte drame sacrificii: în zadar. Opera vieții mele volatilizată. Nu lăsam nimic la întâmplare; și cea mai crudă dintre întâmplări s-a pus de-a curmezișul drumului meu. Sylvie a murit. De cinci ani. E moartă. Pentru totdeauna. Nu mai suport. Ajutor mi-e rău mi-e prea rău scoațeti-mă de aici nu vreau să începă iar rosgolirea nu ajutați-mă nu mai pot nu mă lăsați singură...

Pe cine să sun? Albert Bernard ar închide imediat; s-ar smiorcăi în fața întregii lumi dar în noaptea asta s-a ghiftuit și s-a distrat iar eu am plâns și mi-am amintit. Mama mea; o mamă este întotdeauna mamă eu nu i-am făcut nimic ea mi-a călcat în picioare copilăria ea m-a insultat ea a îndrăznit să-mi spună... Nu vreau să-și retragă spusele nu o să continui să trăiesc cu strigătul acesta în urechi o fică nu suportă să fie blestemată de mama ei chiar dacă e ultima dintre curve.

„Tu m-ai sunat?... Mă miră asta dar în fine, se poate întâmpla ca într-o asemenea noapte să te gândești la necazul meu să-ți spui că între o mamă și o fică lucrurile nu pot rămâne în felul acesta până la moarte; mai ales că nu văd ce mi-ai putea reproșa... Nu urla așa...”

A închis. Vrea pace. Fiica mea m-a vitriolat și trebuie să închid. Ce ură! M-a urât întotdeauna, când m-a măritat cu Albert a împușcat doi iepuri dintr-un foc: și-a asigurat plăcerile ei și nefericirea mea. Nu voiam s-o recunosc sunt prea curată prea albă dar asta sare în ochi. Ea l-a agățat la ora de gimnastică și ea și l-a trimis nesătulă cum era nu i se mai trezeau poftele trăgându-și-o cu bărbați pe care îi călărise deja cred că știa multe trucuri și șmecherii era genul care se suia călare pe tip parcă o văd e atât de dezgustător felul în care se fut gospodinele. Era prea bătrână ca să-l păstreze s-a servit de mine rânjeau în spatele meu și și-au pus-o din nou; în ziua în care m-am întors pe neașteptate era roșie ca focul. La ce

vârstă s-a oprit? Poate că plătește gigolo nu e chiar atât de săracă pe cât zice a păstrat bijuteriile și le vinde fără săi pese. Eu cred că la cincizeci de ani trebuie să ai decența de a renunța; eu am renunțat înainte de doliu. Nu mă mai interesează sunt zăvorâtă nu mă mai gândesc la lucrurile astea nici în vis măcar. Mumia asta te apucă tremurul când te gândești cum arată între picioare se scaldă în parfumuri dar pe dedesubt pute se machia se împopoțona dar nu se spăla așa cum trebuie când se prefăcea că face duș îi arăta fundul lui Nanard. Fiul ei ginerele ei; îți vine să vomți. Îmi spuneau: „Ai prostii în cap“. Știau s-o facă. Dacă le spuneai că se bălăcesc în noroi ei urlau că tu ai picioarele murdare. Scumpele mele prietene mi-ar fi pus toate coarne femeile sunt toate niște gunoaie și el îmi spunea: „Ești josnică“. Gelozia nu este josnică adevărata dragoste are cioc și gheare. Eu nu eram dintre acelea care acceptă împărțeala sau promiscuitatea ca Christine eu voiam să fim un cuplu curat un cuplu bine. Eu știu să mă țin eu nu sunt o cârpă eu nu m-am speriat niciodată de scandaluri. Eu nu am permis să fiu batjocorită eu pot să mă întorc în trecut: nimic urât nimic echivoc. Dar sunt mierla albă.

Sărmana mierlă albă: este singură pe lume. Asta îi enervează: sunt o persoană prea bine. Ar vrea să mă înlăture m-au închis în colivie. Închisă și izolată între patru pereți o să mor de plictiseală până la urmă o să mor de-a binelea. Se pare că așa se întâmplă chiar și cu sugarii dacă nu se ocupă nimeni de ei. Crima perfectă care nu lasă urme. Au trecut deja cinci ani de supliciu. Nemernicul de Tristan care mi-a spus: călătorește ai destui bani. Destui bani pentru a călători ca o sărăntoacă cum am călătorit mai înainte cu Albert: nu mai pupă ei așa ceva. Sărăcia e întotdeauna urâtă dar în călătorie! Nu sunt snoabă i-am arătat lui Tristan că nu mă lăsau cu gura căscată palatele de lux cu femeile garnisite cu perle și părul fals al portarilor. Dar camerele de mână a doua și birturile ieftine, ah! asta nu! Cearșafuri îndoielnice fețe de

masă murdare să dormi în transpirația altora în murdăria lor să mănânci cu tacâmuri prost spălate poți să te umpli de păduchi lați sau de vărsat și mirosul mă face să vomit; fără să mai pun la socoteală că mă constip de moarte fiindcă o budă unde se ușurează toată lumea mă blochează cu totul; fraternitatea rahatului mă lasă rece. Și apoi ce rost are să te plimbi singură? Cu Dédé mă prăpădeam de râs e șic să vezi două fete frumoase în decapotabilă cu părul în vânt; noaptea în Roma în Piazza del Popolo ne dădeam mari ifose. Și cu alte prietene m-am distrat. Dar singură! La vârsta mea ce impresie faci pe plajă în cazinouri fără un bărbat lângă tine? Muzele și ruinele din cauza lor am avut scandaluri cu Tristan. Nu sunt o isterică nu cad pe spate în fața coloanelor sparte sau a barăcilor vechi și dărâmate. Mi se rupe de oamenii din secolele trecute sunt morți asta e singura lor superioritate față de cei vii dar pe vremea lor erau la fel de plictisitori. Pitorescul nu mă dă gata; murdărie care pute lenjerie murdară cotoare de varză trebuie să fii snob ca să rămâi cu gura căscată! Și întotdeauna și peste tot e la fel înfulecând cu lăcomie cartofi prăjiți *paella* sau pizza e același neam prost un neam prost și murdar bogații care te împroașcă săracii care râvnesc la lovelele tale bătrânii care bat câmpii tinerii care rânjesc bărbații care se dau mari femeile care își desfac picioarele. Prefer să stau în bârlogul meu și să citesc o carte polițistă chiar dacă și astea au devenit de rahat. Și televizorul e de rahat! Eu am fost făcută pentru altă planetă am greșit destinația.

Ce au de urlat tocmai sub geamurile mele? Au rămas acolo lângă mașini nu se mai hotărâsc să o șteargă odată. Ce pot să-și mai povestească? Mucoși și mucoase groțești cu fustele lor scurte și colanții lor le doresc din toată inima să răcească nu au mame? Și băieții cu pletele pe gât. Dacă te uiți la ei de la distanță nu par prea curați. Toți bețivii ăștia crescătoria asta de păduchi dacă prefectul de poliție ar fi avut un dram de putere i-ar fi dus pe toți la mititica. Ce tineret! Se

droghează se fut nu mai respectă nimic. O să le torn o găleată de apă pe cap. Sunt în stare să-mi forțeze ușa și să-mi spargă fața sunt lipsită de apărare mai bine închid fereastra. Fata lui Rose pare să fie la fel și Rose face pe sora mai mare nu se pă-rănesc deloc sacul și peticul. Totuși o ține în frâu îi mai dă și câte o palmă nu se obosește să-i explice totul e capricioasă arbitrară; eu detest capriciile! Oh, Rose o să aibă de lucru pe viitor bine i-a zis Dédé că Danielle o să-i vină într-o zi însărcinată... Eu aș fi crescut-o bine pe Sylvie. I-aș fi dat rochii bijuterii aș fi fost mândră de ea am fi ieșit împreună. Nu există dreptate. Asta mă înnebunește: nedreptatea! Când mă gândesc ce mamă aș fi fost! Tristan a recunoscut-o; l-am obligat s-o recunoască. Și după aceea țipă că este în stare de orice ca să nu mi-l lase pe Francis; își bagă picioarele în logică spun că nu contează și scapă luând-o la sănătoasa. Sărea câte patru trepte odată iar eu țipam din lift. Nu o să scape așa. O să-l silesc să-mi facă dreptate: jur pe capul meu. O să-mi redea locul în familie locul pe pământ. O să fac din Francis un puști bine crescut or să vadă toți ce mamă sunt eu.

Mă fac să crap ticăloșii. Corida de mâine mă omoară. Vreau să câștig. Vreau vreau vreau vreau vreau. O să-mi dau în cărți. Nu. În caz că-mi iese rău mă arunc pe geam nu vreau asta i-ar bucura prea tare. Să ne gândim la altceva. La lucruri vesele. La micul bordelez. Nu așteptam nimic unul de la altul nu ne puneam întrebări nu ne făceam promisiuni ne puneam pe spate și ne iubeam. Asta a ținut trei săptămâni și a plecat în Africa și am plâns am plâns. E o amintire care mă calmează. Lucrurile astea nu se întâmplă decât o dată în viață. Păcat! Când mă gândesc iar la asta îmi spun că dacă ar fi știut bărbații să mă iubească aș fi fost tandrețea personificată. Gunoaiele m-au rupt în două li se rupe de tine și de ceilalți poate să crape fiecare în colțul lui soții își înșeală soțiile mamele își zgâlțâie puștii fără povești gura închisă mă îngre-țosează prudența asta nu au curajul să aibă opinii proprii.

„Fratele tău e cam prea zgârcit“ Albert mi-a spus-o sunt prea nobilă ca să mă opresc la lucrurile astea dar e adevărat că se îndopau de trei ori mai mult decât noi și că împărțeam cheltuielile și două mii de șmecherii. Și după aceea mi-a făcut reproșuri: „Nu trebuia să-i spui“. Pe plajă a fost scandal mare. Etiennette plângea cu niște lacrimi de ziceai că transpira. „Acum că știe o să se corecteze“ i-am răspuns eu. Eram naivă; credeam că pot fi corectați, că dacă le explicai rațional puteai să-i educi. „Să vedem, Sylvie, gândește-te. Știi cât costă rochia asta? Și de câte ori o s-o îmbraci? O s-o ducem înapoi“. Mă epuizam întotdeauna când o luam de la capăt. Nanard o să rămână zgârcit până la capătul zilelor. Albert o să fie din ce în ce mai șmecher mai mincinos mai bârfitor. Tristan o să fie întotdeauna la fel de suficient și plin de aere. Mi-am bătut capul degeaba. Când am încercat s-o învăț pe Etiennette să se îmbrace Nanard m-a muștruluit: avea douăzeci de ani și eu o deghizam într-o institutoare bătrână! A continuat să se învârtă în rochițe bălțate. Și Rose care mi-a strigat: „Ești rea!“ I-am vorbit din loialitate, trebuie ca femeile să țină una cu alta. Cine mi-a fost recunoscător? Le-am împrumutat bani fără să le cer dobândă nimeni nu mi-a fost recunoscător unii s-au dat la răs când le-am cerut să-mi înapoieze datoria. Prietenele pe care le copleșeam cu cadouri mă acuzau că mă dau mare. Și ar fi trebuit să vezi cum se fofilau oamenii căroră le făcusem servicii Dumnezeu știe de ce deși eu nu abuzam. Nu sunt dintre cei care cred că totul li se datorează. Mătușa Marguerite: „Cât o să fii în croazieră la vară ne împrumuți nouă apartamentul?“ Ah! La naiba atunci, hotelurile nu sunt făcute pentru câini, dacă nu-și permiteau să plătească un sejur la Paris n-aveau decât să rămână în gaura lor. Un apartament e ceva sacru, aș fi avut impresia că sunt violată. E așa cum îmi spunea Dédé: „Nu trebuie să te lași prostită“. Dar ea mă prostea cu plăcere. „Nu ai o peleurină de seară să-mi împrumuți? Tu nu ieși niciodată“. Nu ies

niciodată dar am ieșit; sunt rochiile mele pelerinele mele am o grămadă de amintiri legate de ele nu vreau ca o proastă să-mi ia locul în ele. Și după aceea capătă un miros. Dacă o să mor mama și Nanard își vor împărți boarfele mele ah nu! Vreau să trăiesc până când or să le roadă moliile pe toate și dacă am cancer o să arunc totul în aer. Au profitat destul de mine, Dédé în primul rând. Ea îmi bea whisky-ul ea se împăuna în mașina mea. Acum o face pe marea prietenă de suflet. Dar nu a frecat-o grija să mă sune de la Courchevel în seara asta. Când amantul ei e în călătorie și se plictisește atunci da își poartă dosul gras până aici chiar dacă nu am nici un chef. Dar e Anul Nou sunt singură mă consum. Ea dansează glumește nu se gândește nici un minut la mine. Ca și cum aș fi ștearsă de pe lume. De parcă n-aș fi existat niciodată. Oare exist? Oh! M-am pișcat atât de tare încât m-am învinețit.

Ce tăcere! Nici o mașină nici un pas pe stradă nici un zgomot în casă o tăcere de moarte. Tăcerea din camera mortuară și privirile lor ațintite asupra mea privirile care mă condamnau fără să mă asculte și fără drept de apel. Ah! Sunt puternici. Mi-au pus în spinare toate remușcările lor sunt țaful ispășitor ideal și în cele din urmă au putut inventa un pretext pentru ura lor. Nefericirea mea nu i-a dezarmat. Cred că Satana însuși ar fi fost cuprins de milă.

Toată viața mea o să fie ora două după-amiaza într-o marți în iunie. „Domnișoara doarme prea adânc și nu pot s-o trezesc“. Mi-a sărit inima din piept și m-am repezit strigând: „Sylvie, ești bolnavă?“ Părea să doarmă era încă călduță. Doctorul mi-a zis că se sfârșise de mai multe ore. Am urlat m-am învârtit prin cameră ca o nebună. Sylvie Sylvie de ce mi-ai făcut asta! Parcă o văd calmă și destinsă și eu rătăcită și bilețelul acela pentru tatăl ei care nu însemna nimic l-am rupt făcea parte din înscenare nu era decât o înscenare eram sigură sunt sigură – o mamă își cunoaște fiica – că nu voia să moară dar a forțat doza a murit ce oroare! E prea ușor cu dro-

196

gurile astea pe care și le procură oricine oricum; puștoaicele astea se joacă de-a sinuciderea pentru un da sau pentru un nu; Sylvie a urmat moda: nu s-a mai trezit. Și au venit toți o îmbrățișau pe Sylvie dar pe mine nu mă îmbrățișa nimeni și mama mea a strigat: „Tu ai ucis-o!“ Mama mea propria mea mamă. Au făcut-o să tacă dar fețele lor tăcerea lor povara tăcerii lor. Da, dacă eram o mamă care se trezește la șapte dimineața aș fi salvat-~~o~~ eu trăiesc în alt ritm nu e ceva criminal de unde aș fi putut ghici? Eram întotdeauna acolo când se întorcea de la liceu multe mame nu pot să spună așa ceva gata să pălăvrăgesc cu ea și să o întreb ea era cea care se închidea în cameră cu pretextul că lucrează. Nu i-am lipsit niciodată. Și mama mea, care m-a neglijat și m-a lăsat singură, a îndrăznit! Nu am știut ce să-i răspund mi se învârtea capul nu mai vedeam clar. „Dacă aș fi îmbrățișat-o în seara aceea când s-a întors...“ Dar îi respectam somnul și mi se păruse prea veselă după-amiază. Ce chinuitoare au fost zilele acelea! Am crezut că o să plesnesc de douăzeci de ori. Colegele profesorii puneau flori pe sicriu fără să-mi spună un cuvânt; dacă o fată se sinucide mama este vinovată; așa gândesc, din ură față de propriile lor mame. Curățată. Eram cât pe ce să mă las. După înmormântare m-am îmbolnăvit. Îmi repetam: „Dacă m-aș fi trezit la ora șapte... Dacă aș fi îmbrățișat-o când s-a întors...“ Mi se părea că toată lumea auzise strigătul mamei mele nu mai îndrăzneam să ies din casă mă furisam de-a lungul zidurilor soarele mă țintuia la stâlpul infamiei credeam că oamenii mă privesc că șoptesc că mă arată cu degetul destul destul prefer să mor pe loc decât să re-trăiesc orele acelea. Am slăbit zece kilograme, un schelet îmi pierdeam echilibru mă clătinam. „Psihosomatic“ a zis medicul. Tristan mi-a dat lovele pentru clinică. E o nebunie întrebările pe care mi le puneam aș fi putut înnebuni. O sinucidere falsă ar fi vrut să bage pe cineva în rahat: pe cine? Nu am supravegheat-o destul trebuia să nu o scap din ochi să o

urmăresc să anchetez să demasc vinovatul un băiat sau o fată poate nemernica aceea de profesoară. „Nu doamnă nu era nimeni în viața ei“. N-au cedat nici moarte scorpiile bătrâne și privirile lor mă asasinau; au păstrat conspirația minciunii dincolo de moarte. Dar pe mine nu m-a dus. Știu. La vârsta ei cu moravurile de astăzi e imposibil să nu fi fost nimeni. Poate că era însărcinată sau căzuse în ghearele unei bande de dez-mățați poate că cineva o punea să se prostitueze și abuza de ea amenințând-o că îmi spune totul. Ah! Nu vreau să-mi imaginez nimic. Puteai să-mi spui totul Sylvie te-aș fi scos din povestea asta urâtă. Era cu siguranță o poveste urâtă fiindcă i-a scris lui Albert: „Tată te rog să mă ierți dar nu mai pot“. Lui nu putea să-i spună nici celorlalți; o alintau dar erau străini. Numai mie ar fi putut să mi se destăinuiască.

Fără ei. Fără ura lor. Nemernicilor! Erați gata să mă duceți, dar nu m-ați dus. Nu sunt țăpul vostru ispășitor; m-am scuturat de remușcări. V-am strigat adevărul în față la fiecare pachetel lui și nu mi-e frică de ura voastră trec pe deasupra. Nemernicii! Ei au ucis-o. Ei m-au acoperit cu noroi ei o ridicau contra mea ei o tratau ca pe o martiră asta o flata la toate puștoaicele le place să facă pe martirele; ea și-a luat rolul în serios nu avea încredere în mine nu-mi povestea nimic. Sărmana micuță. Avea nevoie de sprijinul meu de sfaturile mele ei au lipsit-o ei au condamnat-o la tăcere ea n-a știut să iasă singură a montat comedia asta și e moartă. Asasinii! Ei au ucis-o pe Sylvie Sylvette a mea iubita mea mică. Te iubeam. Nici o mamă n-ar fi putut să fie mai devotată; mă gândeam numai la binele tău. Deschid albumul de fotografii și mă uit la toate Sylviile! Fața asta de copil puțin ră-tăcit fața tainică de adolescentă. Fetei de șaptesprezece ani pe care mi-au asasinat-o îi spun privind-o în ochi: „Am fost cea mai bună dintre mame. Mi-ai fi mulțumit mai târziu“.

Plânsul m-a ușurat și începe să-mi fie somn. Să nu adorm în fotoliul acesta când o să mă trezesc o să mă simt din nou

198

ca naiba. Să-mi pun supozitoarele și să mă culc. Să pun deșteptătorul să sune la amiază ca să am timp să mă pregătesc. Trebuie să câștig. Un bărbat în casă băiețelul meu pe care o să-l îmbrățișez în fiecare seară cu toată tandrețea asta care nu-mi slujește la nimic. Și apoi asta ar însemna reabilitarea! Ce? Adorm, pierd controlul. Ar fi o glumă bună, le-aș sufla fumul în bot. E cineva Tristan, îl respectă. Vreau să depună mărturie pentru mine; vor fi obligați să-mi facă dreptate. O să-l sun. O să-l conving chiar în noaptea asta...

„Tu m-ai sunat... Ah! Am crezut că tu erai. Dormeau scuză-mă dar mă bucur să-ți aud vocea e atât de urât noaptea asta nimeni nu mi-a dat un semn de viață știu totuși că atunci când ai trecut printr-o mare nenorocire nu suporti sărbătorile tot zgomotul și luminile acestea ai remarcat că Parisul nu a fost niciodată atât de luminat anul acesta au bani de cheltuit ar face mai bine să reducă impozitele eu mă baricadez în casă ca să nu văd. Nu reușesc să dorm sunt prea tristă prea singură rumeg lucrurile trebuie să discut cu tine fără să ne certăm să fim prieteni ascultă-mă bine e într-adevăr foarte important ce vreau să-ți spun nu pot închide ochii până nu lămurim totul. Mă ascuți da? Toată noaptea m-am gândit nu aveam ce face altceva și într-adevăr te asigur că această situație e anormală nu o să continuăm așa în fine suntem căsătoriți încă ce risipă două apartamente tu o să-l vinzi pe al tău cu cel puțin douăzeci de milioane și eu nu o să te deranjez nu te teme nu o să-ți cer să reîncepem viața conjugală nu ne mai iubim nu mai este dragoste eu o să mă închid în camera din fund nu mă întrerupe o să poți avea toate amantele pe care o să le vrei puțin îmi pasă dar fiindcă am rămas prieteni nu avem nici un motiv ca să nu trăim sub același acoperiș. Trebuie s-o facem și pentru Francis. Gândește-te puțin la el eu n-am făcut decât asta toată noaptea și sunt pustiită. Nu e bine pentru un copil să-și vadă părinții separați devin înșelători vicioși mincinoși au complexe nu se mai destind.

Nu ai dreptul să-l lipsești de un cămin adevărat... Ba da să revenim te scoți întotdeauna dar de data asta vreau să mă ascuți. E prea egoist și chiar puțin monstruos: să lipsești un fiu de mama lui și o mamă de fiul ei. Fără motiv. Nu am vicii nu beau nu mă droghez și tu ai recunoscut că eram cea mai devotată dintre mame. Atunci? Nu mă întrerupe. Dacă te gândești la aventurile tale îți repet că nu o să te împiedic să te distrezi. Să nu-mi răspunzi că nu se poate trăi cu mine că te devoram că te foloseam. Da eram puțin mai dificilă așa e firea mea să dau din copite; dar dacă ai fi avut puțină răbdare și dacă ai fi încercat să mă înțelegi și ai fi știut să-mi vorbești în loc să te montezi ar fi mers mai bine între noi nici tu nu ești un sfânt să nu crezi; în fine trecutul e trecut; m-am schimbat; îți dai seama; am suferit m-am maturizat suport lucruri pe care nu le suportam lasă-mă să vorbesc nu trebuie să te mai temi de scandaluri vom conviețui frumos și micuțul va fi fericit cum trebuie să fie nu văd ce ai avea de obiectat... De ce nu este o oră la care să vorbești? E o oră care îmi convine foarte bine. Poți să-ți sacrifici cinci minute din somnul tău pentru mine eu nu o să închid ochii până nu rezolv problema nu mai fi atât de egoist e o porcărie să nu lași oamenii să doarmă se enervează și nu vreau. De șapte ani mă împratur singură ca o blestemată și toată clica mârșavă rânjește îmi datorezi o revanșă lasă-mă să vorbesc ai prea multe datorii față de mine știi tu fiindcă nu te-ai comportat întotdeauna în modul cel mai corect; mi-ai spus că te-ai îndrăgostit de mine și l-am lăsat pe Florent cu ochii în soare și am terminat-o cu prietenii mei apoi m-ai părăsit și toți prietenii tăi mi-au întors spatele; de ce te-ai prefăcut că mă iubești? Uneori mă întreb dacă nu a fost ceva premeditat: e atât de incredibilă dragostea asta puternică și apoi părăsirea... Nu ți-ai dat seama? De ce? Nu îmi repeta că m-am căsătorit cu tine din interes îl aveam pe Florent și așa fi putut să am o grămadă de bărbai și imaginează-ți că nu eram atât de

200

copleșită de faptul că eram soția ta nu ești Napoleon orice ai crede tu nu îmi mai repeta asta sau urlu nu mi-ai zis nimic dar te aud scrâșnind cuvintele între dinți nu le spui e fals e fals de-ți vine să urlu mi-ai pus placa amorului nebun și eu m-am lăsat dusă... Nu nu îmi spune: ascult-o pe Murielle eu știu pe de rost răspunsurile tale și mi le-ai repetat de o sută de ori mi-ai spus destule gogoși nu-ți mai merge și nu mai lua aerul acesta plictisit da am spus aerul acesta plictisit te văd în receptor. Ești mai urât decât Albert când era tânăr el era tânăr când ne-am căsătorit tu aveai patruzeci și cinci de ani și trebuia să-ți împarți responsabilitățile. În fine, ce-a trecut e bun trecut. Îți promit că nu o să-ți mai fac reproșuri. Ștergem totul și o luăm de la zero pot să fiu blândă și drăguță știi dacă nu ești prea porc cu mine. Haide spune-mi că ne-am înțeles și mâine o să punem la punct detaliile...

„Nemernicule! Te răzbuni mă torturezi fiindcă nu mi-au curs balele înaintea ta dar pe mine lovelele mă lasă rece și aerele și cuvintele mari. „Niciodată pentru nimic în lume“ o să mai vedem. O să mă apăr. O să vorbesc cu Francis și o să-i spun cine ești. Și dacă tac crezi că o să-ți păstreze o amintire mai bună?... Nu ăsta nu e un șantaj murdar ticăloșule cu viața pe care o duc nu mă costă nimic să mă înjosesc. Nu trebuie să împingi oamenii până la capăt devin în stare de orice am văzut chiar mame care se sinucid împreună cu plozii lor...”

Nemernicule! Scursură! A închis... Nu răspunde și nu o să mai răspundă. Nemernicul! Ah, mă lasă inima o să crăp. Mi-e rău mi-e prea rău mă omoară la foc mic nu mai pot o să cobor în salon și o să-mi tai venele când or să mă ducă înapoi o să fie sânge peste tot și o să fiu moartă... Ah! Am dat prea tare și mi-am spart capul lor ar trebui să le sparg capul. Cu capul de pereți nu nu nu o să înnebunesc nu vor pune mâna pe mine o să mă apăr o să găsesc arme. Ce arme ticăloșii ticăloșii o să mă înăbuș mă lasă inima trebuie să mă calmez...

...Doamne! Dă Doamne să exiști! Dă Doamne să existe un cer și un iad o să mă plimb pe aleile Paradisului cu băiețelul meu și cu fiica mea iubită și ei toți se vor răsuci în flăcările invidiei eu o să-i privesc prăjindu-se și gemând și o să râd o să râd și copiii vor râde cu mine. Îmi datorezi revanșa asta, Doamne. Îți cer să mi-o dai.

CUPRINS

Vârsta discreției	5
Femeia sfâșiată	69
Monolog	177

Coperta colecției: **Octavian Cociș**

Coperta: **Marius Matieș**

Redactori: **Lorina Chițan**

Mihaela Pandele

Diana Crupenschi

Tehnoredactare: **Constantin Niță**

Credit foto: **Northfoto**

SIMONE DE BEAUVOIR

L'age de la discretion

La femme rompue

Monologue

© Éditions Gallimard, 1967

© Universe Publishing House, Inc., 2009

Toate drepturile asupra versiunii în limba română aparțin

EDITURII UNIVERS

ISBN 978-1-60257-159-4

Colecțiile **Cotidianul**.

LITERATURA • 115

Ce destin contrariant a avut această carte! Citoarele primei ediții au înțeles din cele trei nuvele pe care Simone de Beauvoir le-a grupat în *Femeia sfâșiată* exact opusul intențiilor sale. S-au grăbit să le compătimească pe protagoniste, recunoscându-se în slăbiciunile, în sfâșierile lor interioare și în aparentele lor resemnări. Autoarea volumului *Al doilea sex* a protestat, exasperată, față de această interpretare care nu numai că-i trăda convingerile, ci transforma luciditatea critică a celor trei texte într-o nostalgică neputință. O jumătate de secol mai târziu, chiar dacă ești de acord cu Simone de Beauvoir, te seduce totuși nostalgia care-i traversează nuvelele, în pofida voinței sale.

Murfatlar Via Cultura

MURFATLAR
vinul

EDITURA UNIVERS

ISBN: 978-1-60257-159-4

DISTRIBUIT NUMAI ÎMPREUNĂ CU ZIARUL COTIDIANUL. 2009

www.clubliteratura.ro

